

VYSOKÉ
UCENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ

Expertní analýza na téma:

Kreativní centrum Brno

Brno 2013

„Partnerství subjektů meziuniverzitní studentské sítě“

CZ.1.07/2.4.00/31.0157

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kreativní centrum Brno

Zpracovatelé expertní analýzy:

Bc. Eva Doleželová

Ing. Markéta Fuchsová

Bc. Renata Křivánková

Bc. Lucie Szwachulová

Bc. Anna Holešovská

Bc. Anna Štěpánková

Anna Riedlová

Kateřina Šrámková

Karolína Zoufalová

Bc. Jan Jílek

Bc. Zuzana Hudečková

Bc. et Bc. Jiří Marek

Tato expertní analýza je výstupem projektu s názvem:
Partnerství meziuniverzitní studentské sítě (CZ.1.07/2.4.00/31.0157)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1	ÚVOD	7
1.1	Výstupy studie	8
1.2	Dílčí výstupy	8
2	ANALYTICKÁ ČÁST	9
2.1	Kreativní průmysly a kreativní centrum	9
2.1.1	Kreativní průmysly	9
2.1.2	Kreativní klastr	10
2.2	Situování projektu do evropského prostředí	12
2.3	Situování projektu do prostředí města Brna a Jihomoravského kraje	15
2.4	DNA lokality	18
2.4.1	Úvod do problematiky	18
2.4.2	Historie	19
2.4.3	Stavební zásahy v objektu	20
2.4.4	Historie lokality	21
2.4.5	Urbanistický rozvoj Cejlu	22
2.4.6	Mapování lokality	24
2.4.7	Interaktivní mapa	25
2.4.8	Veřejný prostor	27
2.4.9	Stav bytového fondu a jeho revitalizace	27
2.4.10	Trendy lokality	29
2.4.11	Genius loci	29
2.4.12	Sociální charakteristika lokality	30
2.4.13	Popis sociálního prostředí pro DNA lokality	31
2.4.14	Kriminalita a trestná činnost	33
2.4.15	Životní prostředí a kvalita života v lokalitě	33
2.4.16	Demografický vývoj	33
2.4.17	Nestátní neziskové organizace (NNO)	35
2.4.18	Dotazníkové šetření v rámci NNO	37
2.4.19	Gentrifikace	37
2.4.20	Vnímání lokality a projektu	38
2.4.21	Vyhodnocení výzkumu	40

2.4.22	Závěry výzkumu	42
2.4.23	SWOT analýza	44
2.4.24	Strategie	45
2.4.25	Shrnutí	47
2.5	Analýza kreativních center	48
2.5.1	Rozdělení na základě kreativních měst	48
2.5.2	Trendy v oblasti kreativních center	51
2.6	Analýza možných právních forem Kreativního centra	56
2.7	Nynější bariéry otevření káznice a jak se s nimi vypořádat	57
3	NÁVRHOVÁ ČÁST	58
3.1	Možné scénáře realizace projektu Kreativního centra	59
3.2	Návrh na právní a organizační zajištění	63
3.2.1	Partnerství veřejného a soukromého sektoru	63
3.2.2	Příspěvková organizace	70
3.3	Finanční plán	74
3.3.1	Plán nákladů	74
3.3.2	Kalkulace ceny pronájmu	75
3.3.3	Plán příjmů	77
3.3.4	Kalkulace zisku	77
3.3.5	Financování projektu soukromým vs. veřejným sektorem	78
3.3.6	Návrh financování vybraného scénáře	83
3.3.7	Možné zdroje financování projektu revitalizace bývalé káznice	84
3.3.8	Shrnutí	84
3.4	Rekonstrukce a návrh provozu Kreativního centra	86
3.4.1	První etapa	86
3.4.2	Druhá etapa	87
3.4.3	Využití prostor	88
3.4.4	Členský příspěvek	89
4	ZÁVĚR	90
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	92
6	SEZNAM PŘÍLOH	95

1 ÚVOD

Na území tzv. brněnského Bronxu se nachází stará brněnská káznice, momentálně nevyužitá a vlastněná městem Brnem. Budova se nachází mezi ulicemi Cejl, Bratislavská a Soudní. Mnohými je zóna kolem káznice vnímána jako problémovou, nicméně se jedná o lokalitu s velkým potenciálem a polohou v blízkosti centra města Brna. Z důvodů nevyužívání těchto prostor hledalo město alternativy využití a jedním z východisek se stalo zbudování kreativního centra. O projektu se začalo jednat na magistrátu již v roce 2009 za účelem uplatnění prostor a oživení oblasti označované jako sociálně vyloučená lokalita. V prosinci 2012 bylo schváleno radou a zastupitelstvem města Brna pokračování projektu Kreativní centrum. V současnosti se na plánování podílí řešitelský tým, který je tvořen manažerkou projektu MgA. Zdeňkou Kujovou, zaměstnanci JIC a Kanceláře strategie města. V rámci projektu MUNISS jsou do plánování zapojeny i některé brněnské univerzity.

Podle zahraničních expertů má kreativní průmysl vliv na rozvoj měst, dále také představuje stále větší společensko-hospodářský přínos pro jednotlivé ekonomiky. Kreativní průmysly se podílí nejenom na HDP země ale i zaměstnanosti. Můžeme je přesněji definovat takto: *„Kulturní průmysly zahrnují ekonomické aktivity, které spojují koncepční, tvůrčí a produkční funkce s komerčními aktivitami ve velkém. Toho dosahují poskytnutím hmotné pomoci či využitím komunikačních technologií“*. Podle institutu umění ČR jsou součástí kulturního a kreativního průmyslu tyto odvětví: hudební průmysl, knihy, tisk, výtvarné umění, reklama, design, architektura, videohry, televize, rozhlas, film a video.

Kreativní centra podporující tento druh průmyslu vznikali po celé Evropě už desítky let zpátky. Vznikají většinou v oblastech, které jsou bohaté na počet studentů a umělců, tedy kreativní skupinu populace, a jelikož je Brno studentským městem, zřízení právě takového centra je velmi žádoucím.

Projekt Kreativní centrum představuje pro město Brno z hlediska kulturního, ekonomického a sociálního potenciální příležitost, skrze kterou by bylo možné dosáhnout oživení problémové lokality, podpory kreativity umělecké obce, zvýšení kulturního citění obyvatel města Brna za co nejvyšší participace obyvatel na rozvoji kreativního centra a uplatnění v současnosti nevyužitého majetku.

1.1 Výstupy studie

Na základě zadání projektu MUNISS by výstupy naší práce měly být následující body:

- návrh na právní a organizační zajištění (právní forma, organizační struktura, začlenění do struktury samosprávy, role MMB, role JMK, role JIC aj.),
- jaké jsou nynější bariéry otevření káznice a jak se s nimi vypořádat (rizika bezpečností, právní, finanční otázky a další, konkrétní návrh, jak postupovat s pronajímáním prostor, které nejsou opravené, ale je možno je využívat již nyní),
- provozování za běžného chodu centra např. na modelovém příkladu ročního provozu (jaká je kapacita, náklady a možné příjmy centra za současného a opraveného stavu),
- financování (přibližné vyčíslení jednotlivých řešení).

1.2 Dílčí výstupy

Hlavní výstupy studie jsou doplněny o následující oblasti blíže rozebrané v příloze:

- DNA lokalita
- zmapování fungování a financování podobných kreativních center v Evropě (západní, střední i blízká východní Evropa)

2 ANALYTICKÁ ČÁST

2.1 Kreativní průmysly a kreativní centrum

Pro pochopení tématu je nutné jako první definovat jeho teoretický podklad. V případě projektu Kreativní Centrum Brno se jedná o dvě základní oblasti a to oblast samotných kreativních průmyslů a oblast kreativních center (kreativních klastrů).

2.1.1 Kreativní průmysly

Kreativní průmysly (angl. Creative Industries) představují soubor oborů, které mají svůj základ v oblasti duševního vlastnictví. Nejčastěji v oblasti autorskoprávní. Samotná definice je poměrně složitá a není ani celosvětově jednotná. Ve Spojených státech amerických se spíše než o kreativní průmysly jedná o kreativní třídu, která byla poprvé identifikována sociologem Richardem Floridou.¹ Naopak evropské pojetí je spíše zaměřeno na pojem kreativní průmysly, které představují jednotlivé sektory („průmysly“). Koncept kreativní třídy má však v historii celé oblasti nezastupitelnou především marketingovou roli, kdy při vydání knihy *Rise of the Creative Class* v roce 2002 se tato oblast resp. oblast kreativních průmyslů přesunula do čela pozornosti urbánního rozvoje měst.²

V další diskuzi budeme používat pojem kreativní průmysly, který je pro náš region mnohem bližší. Evropské rozdělení vychází především ze studie Evropské komise z roku 2006 s názvem **Ekonomika kultury v Evropě**.³ Toto rozdělení dělí kreativní průmysly do 4 základních oblastí a to:

1. **umění** - výtvarné umění, scénická umění a kulturní dědictví
2. **kulturní průmysly** - film, TV, rozhlas, hudba, knihy a další
3. **kreativní průmysly** - design, architektura, reklama
4. **příbuzná průmyslová odvětví** - výrobci PC, mobilních telefonů apod.

První skupina KKP tak představuje výrobky nemožné masového rozmnožení, kdy k jejich konzumaci dochází v místě vzniku, druhá skupina je naopak skupinou určenou k masové reprodukci za využití moderních technologií. Třetí skupina využívá tzv. „tvůrčí investice do produkce nekulturního charakteru“. Pod tímto si je možné představit využití předchozích dvou kategorií jako zdroj inspirace pro ostatní odvětví. Čtvrtá skupina následně představuje širší okruh potřebného hardware pro konzumaci resp. reprodukci tvorby ze skupiny č. 2 a 3.⁴

Právě zmíněná třetí skupina následně představuje skupinu nejvíce zajímavou z hlediska ekonomického, protože produkuje celkovou nejvyšší přidanou hodnotu pro ostatní výrobky a

¹ ČIKÁNEK, M.: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku. Praha: Institut umění, 2009. ISBN 9788070082317.

² FLORIDA, R.: The Rise of the Creative Class--Revisited: 10th Anniversary Edition--Revised and Expanded. New York: Basic Books, 2012. ISBN 9780465029938.

Pozn.: Nyní již existuje revidované vydání po 10 letech z roku 2012.

³ Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc873_en.htm

⁴ ŽÁKOVÁ, E., et al.: Kulturní a kreativní průmysly v České republice. Praha: Institut umění, 2011. ISBN 978-80-7008-009-2.

je tedy potenciálním ekonomickým motorem inovací.⁵

Definováním a sběrem kvantitativních a kvalitativních dat tohoto odvětví se v České republice zabývá Institut Umění - Divadelní ústav sídlící v Praze,⁶ který vydal první českou publikaci z oboru s názvem **Kreativní průmysly: příležitost pro novou ekonomiku** (2009), jejímž autorem je kulturní manažer Martin Cikánek. Tuto knihu můžeme velmi doporučit pro bližší studium problematiky, protože velmi komplexně a zároveň jednoduše pojednává o celé tématice.⁷ Další publikací, kterou je nutné zmínit, je monografie **Kulturní a kreativní průmysly v ČR** představující aktuálně první a jedinou publikaci vyjadřující rozložení kreativních průmyslů v ČR.⁸ Opět z dílny Institutu umění-Divadelního ústavu.

Základním východiskem pro pochopení tématu je však rozdělení uvedené výše. Kreativní průmysly jsou poté často podporovány v tzv. kreativních centrech, blíže viz níže.

Závěrem je ještě důležité zmínit, že rok 2009 byl během předsednictví ČR v Evropské unii rokem **kreativity a inovací**. Česká republika tak měla velmi blízký přístup k této oblasti, což vedlo k zvýšení zájmu o dané téma v ČR. Jako jedno z vyústění zmíněného snažení je možné vidět i právě připravovaný projekt Kreativního Centra Brno.⁹

2.1.2 Kreativní klastr

Klastr můžeme chápat jako místně určenou koncentraci různých jednotek (firem, institucí, subjektů) v rámci jednoho oboru (odvětví). Toto spojení má především ekonomický podtext. Velmi citlivě se dotýká hospodářské soutěže, rozvoje a inovací. K pochopení nám může pomoci i oficiální definice OECD (Organization for economical cooperation and development). Ta na klastr nahlíží jako na jako síť vzájemně závislých firem, institucí produkujících znalosti, přemostujících institucí a zákazníků propojených do výrobního řetězce, který vytváří přidanou hodnotu.¹⁰ Původ slova klastr musíme hledat v anglickém jazyce. Cluster znamená shluk, hromada nebo skupina.¹¹

Základní jmenovatelem je ekonomický význam tohoto nástroje. Je sice pravdou, že si subjekty navzájem v rámci odvětví konkurují, ale současně řeší celou řadu problémů dohromady. Zmíněné je tak staví do silnější a stabilnější pozice vzhledem k ostatním místně určeným odvětvovým subjektům, nebo i vůči ostatním odvětvím jako takovým. Jako výsledek této spolupráce můžeme zmínit zlepšení celkového výstupu, iniciování vzniku nových firem, inovativnost. Bylo zaznamenáno i zvýšení exportu a přilákání investic, protože větší subjekt budí u investorů i více důvěry. Výsledek „toho všeho“ je rozvoj celého regionu.¹² Tzv. Cluster

⁵ CIKÁNEK, M.: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku. Praha: Institut umění, 2009. ISBN 9788070082317.

⁶ ŽÁKOVÁ, E., et al.: Kulturní a kreativní průmysly v České republice. Praha: Institut umění, 2011. ISBN 978-80-7008-009-2.

⁷ CIKÁNEK, M.: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku. Praha: Institut umění, 2009. ISBN 9788070082317.

Pozn.: Nyní již je k dostání druhé revidované a rozšířené vydání z roku 2013.

⁸ ŽÁKOVÁ, E., et al.: Kulturní a kreativní průmysly v České republice. Praha: Institut umění, 2011. ISBN 978-80-7008-009-2.

⁹ Tamtéž

¹⁰ CIKÁNEK, M., ŽÁKOVÁ M., LEHEČKOVÁ et al: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku II. Praha: Institut umění, 2013. ISBN 978-80-7008-274-4.

¹² CIKÁNEK, M., ŽÁKOVÁ M., LEHEČKOVÁ et al: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku II. Praha: Institut umění, 2013. ISBN 978-80-7008-274-4.

effect můžeme pozorovat kolem nás při každodenní cestě do práce. Málokdy nalezneme obchod s oblečením izolovaný mezi obchody se zeleninou a ovocem. Naopak máme kolem sebe celé ulice, kde nenalezneme nic jiného, než právě obchody s oblečením. Připodobnit bychom tento jev mohli k síti, ale nejedná se o to samé. Jednoduše jde o to, že je jednodušší vystupovat jako skupina a mít tak větší sílu, než jako jedinec. Jeden příklad za všechny je například Las Vegas, město hříchů nebo například Silicon Valley v oblasti high-tech.

„Proč vytvářet klastry v oblasti kultury a proč se vůbec kreativním průmyslem zabývat? Je důležitost kreativního průmyslu srovnatelná s ostatními odvětvími?“ Kreativní průmysl se podílí v rozmezí 2,9 až 4, 5 % HDP a poskytují více než 8, 5 miliónů pracovních pozic na území EU. Žene dopředu inovace, technologický rozvoj a obnovu měst.¹³ Není to ale zcela izolované odvětví. Má vliv na mnohé další. Turistický ruch, ICT (informační a komunikační technologie), design, rozvoj urbánních celků. Evropa má tvář kulturního kontinentu, který si uchovává svůj historický ráz. Je proto nezbytné toto odvětví uznávat a vymezit mu na trhu místo. Rozvoj kreativního průmyslu se odehrává na všech úrovních. Od těch lokálních, přes regionální až po vládní a evropskou úroveň. Politika, kterou razí EU, by měla jít ruku v ruce s politikou, kterou aplikují jednotlivá ministerstva kultury jednotlivých členských států.¹⁴

Z výše uvedeného je tedy patrná motivace vzniku záměru vybudovat Kreativní centrum Brno. Objekt bývalé káznice následně dokresluje kreativní zajímavé prostředí projektu a lokalita se snaží využít konceptu tzv. Culture-led regeneration jako účinného nástroje revitalizace deprimovaných oblastí (tedy využití kultury pro nastartování revitalizace deprimovaných nebo nevyužívaných oblastí).¹⁵

¹³ Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU. In: *European Commission* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/communication-sept2012.pdf>

¹⁴ *Europa.eu – Culture and Creative Industries* [online]. Poslední revize 11.2.2013 [citováno 18.2.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/cultural-and-creative-industries_en.htm

Pozn.: V České republice se v listopadu 2011 uskutečnila konference s názvem Klastry a klastrové iniciativy v ČR a SR. Tato konference usilovala o objasnění problematiky klastrů pro širokou laickou veřejnost.

¹⁵ CIKÁNEK, M.: *Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku*. Praha: Institut umění, 2009. ISBN 9788070082317.

2.2 Situování projektu do evropského prostředí

Následující podkapitola krátce představí bližší zasazení kulturních a kreativních průmyslů (KKP) do evropského prostředí a poslouží jako další podklad k pochopení celého projektu.

Analýzou evropských strategických dokumentů a akčních plánů bylo zjištěno, že v mnohých dokumentech Evropské komise a přidružených výborů je věnována pozornost kulturním a kreativním průmyslům a jejich přínosu k inteligentnímu, udržitelnému a inkluzivnímu rozvoji v rámci unie jako celku. Kreativní a kulturní průmysly reflektují naplňování **Evropské strategie 2020**¹⁶ a jsou tak vnímány jako nástrojem pro dosažení jejích cílů.

Činnost kreativních a kulturních průmyslů je vnímaná jako nová hospodářská aktivita generující pracovní místa, pohánějící další odvětví a přispívající k celkové peněžní hodnotě statků a služeb vytvořených na území Evropské unie. Jak již bylo zmíněno výše, dle vyjádření Evropské komise byla vyčíslena ekonomická výkonnost Kulturních a kreativních průmyslů v roce 2010 na 3,3 % HDP a zaměstnávala 6,7 milionů neboli 3% ekonomicky aktivních osob.¹⁷ I nadále se počítá s nárůstem výkonnosti po stránce ekonomické tak i po stránce zaměstnanostní. Institut umění – Divadelní ústav při příležitosti představení nového programu Evropské unie s názvem **Kreativní Evropa**¹⁸ roku 2012 deklaruje navýšení ekonomické výkonnosti Kulturních a kreativních průmyslů na 4,8 % HDP a zaměstnání 8,5 milionů ekonomicky aktivních osob.¹⁹

Při globálním pohledu je podpora kultury a znalostní ekonomiky nepopíratelným trendem postupujícím mnohé světové ekonomiky. Ve strategii mezinárodní konkurenceschopnosti a priorit Ministerstva průmyslu a obchodu je pro programové období kohezní politiky 2014-2020 impulzem pro růst konkurenceschopnosti v České republice pouze znalostní ekonomika poháněná inovacemi.²⁰ Evropský výzkumný ústav v dokumentu **New renaissance model**²¹ vztahující se ke znalostní ekonomice podporuje a přidává myšlenku, že inovativní Evropa nemůže dosáhnout svých cílů bez kooperace se společenskou sférou. Vycházejícím vztahem pro vymanění se z recese je poté vztah mezi lidskou bytostí, znalostmi, technologií a kulturou.²² EUROCITIES²³ stejně jako Evropský výzkumný ústav vidí jako nástroj pro vyvedení ekonomiky z recese právě podporu nových hospodářských aktivit, v nichž může být Evropská unie schopna konkurence na globálním trhu. Jako katalyzátor inovací zde vyzývá roli měst, která mají hlavní a nezastupitelnou pozici. V rámci evropských politik je poté viděna podpora projektů a inovačních strategií dle místních podmínek, což vede k odlišení se a diversitě. Za ústřední koncept tržních inovací je poté podpora rozvoje klastrů.²⁴ Trend

¹⁶ Dostupné z: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/complet_cs.pdf

¹⁷ Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU. In: *European Commission* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/communication-sept2012.pdf>

¹⁸ Dostupné z: <http://ec.europa.eu/culture/creative-europe/>

¹⁹ Prezentace nového programu Evropské unie: KREATIVNÍ EVROPA. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.idu.cz/cs/seminar-predstavil-novy-program-kreativni-evropa-t>

²⁰ ZPĚT NA VRCHOL: Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020. In: *Vláda ČR* [online]. 2011 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-mezinarodni-konkurenceschopnosti-Ceske-republiky.pdf>

²¹ Dostupné z: http://ec.europa.eu/research/erab/pdf/3rd-erab-final-report_en.pdf

²² The new Renaissance: will it happen? Innovating Europe out of the crisis. In: *European Commission* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/research/erab/pdf/3rd-erab-final-report_en.pdf

²³ Dostupné z: <http://www.eurocities.eu/>

²⁴ Cities and Innovation in Europe: EUROITIES. In: *EUROCITIES* [online]. 2010 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:

podpory nově zaměřených inovací dokládá také inkluze sociálního tématu do programu **HORIZON 2020**,²⁵ neboli rámcového programu a nástroje pro financování iniciativy **Unie inovací**.²⁶

Zasazení kulturních a kreativních průmyslů nenalezneme pouze jako čistě hospodářskou aktivitu. Činnost a výstupy jsou vnímány i jako pozitivní pro sociální integraci okrajových skupin populace a jsou prosazovány jako nástroj pro regeneraci a soudržnost. Díky sociálním dopadům jako: strukturální proměny, diverzifikace průmyslových zón, stimulace inovací, potenciál pro zkvalitnění života, vytvoření sociální poptávky, vznik nových a udržitelných pracovních příležitostí a proměna image regionu jsou kulturní a kreativní průmysly zahrnuty do tzv. **inteligentní specializace**,²⁷ která bude dle současných návrhů Evropské komise podmínkou *ex ante*²⁸ pro získání prostředků z evropských fondů.²⁹

Při chronologickém pohledu na kulturní a kreativní průmysly v evropské kulturní politice můžeme jejich zasazení do strategických dokumentů vidět od roku 2006. Na toto téma bylo také za podpory Evropské unie spuštěno několik studií. Pro doložení reálného zájmu kulturní politiky v Evropě o problematiku kulturních a kreativních průmyslů je vhodné zmínit například článek 167 Lisabonské smlouvy,³⁰ studii *Ekonomika kultury v Evropě*,³¹ Úmluvu o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů,³² Evropský program pro kulturu v globalizovaném světě³³ nebo Zelenou knihu – Uvolnění potenciálu kulturních a tvůrčích odvětví 2010-2011.³⁴ Pro řešení tématu byly také utvořeny pracovní skupiny přispívající jako poradní orgány pro maximalizaci potenciálu kulturních a kreativních průmyslů. Výše vyjmenované dokumenty a studie jsou významnými impulzy pro podpoření projektových záměrů v prosazování možnosti čerpání finančních prostředků ze strukturálních a jiných vyhrazených fondů Evropské unie.

A ačkoliv je ještě rozpracování operačních programů v přípravné fázi, již nyní je viděn trend silné podpory kultury a vyzývání pro čerpání finančních prostředků na projekty vztahující se ke kreativním a kulturním průmyslům ze strukturálních fondů. Dle Problémové analýzy KKP v kontextu politiky soudržnosti EU2014+ je ve společném strategickém rámci na období 2014-2020 z jedenácti tematických cílů minimálně pět cílů odkázáno na oblast kultury. Jedná se o tematické cíle: Výzkum a inovace, Konkurenceschopnost malých a středních podniků, Prostředí a zdroje, Sociální inkluze a Investice do vzdělání, dovedností a celoživotního učení.³⁵ Za výrazný posun tohoto sektoru je také nutné vnímat jeho začlenění do oblasti

<http://ecrecovery.files.wordpress.com/2010/06/innovation-and-cities-discussion-paper.pdf>

²⁵ Dostupné z: http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home&video=none

²⁶ Dostupné z: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

²⁷ Kapitola 5 – Kulturní a kreativní průmysly a Strategie inteligentní specializace. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2011 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.idu.cz/media/document/dg-regie-kapitolazalomeny-text.pdf>

²⁸ eDotace.cz: Váš průvodce světem dotací: Předběžné hodnocení. [online] 2009 [cit. 21.8.2013]. Dostupné z: <http://www.edotace.cz/slovník-pojmu/-/P/>

²⁹ Pracovní plán pro kulturu na období 2011–2014. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.culturenet.cz/res/data/016/001789.pdf>

³⁰ Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc1841_en.htm

³¹ Dostupné z: http://www.keanet.eu/ecoculture/executive_summary_en.pdf

³² Dostupné z: <http://ec.europa.eu/culture/portal/action/diversity/pdf/st08668.CS06.pdf>

³³ Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/culture/l29019_cs.htm

³⁴ Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/documents/greenpaper_creative_industries_cs.pdf

³⁵ ŽÁKOVÁ, E., ČIKÁNEK, M.: Problémová analýza kulturních a kreativních průmyslů (KKP) v kontextu politiky soudržnosti EU 2014+. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:

regionálního rozvoje.³⁶

To vše podporuje i předpokládaný objem finančních prostředků v rámcovém programu Evropské unie Kreativní Evropa pro programové období 2014-2020 je 1,8 miliardy eur, což zvedá výdaje na podporu kultury v Evropské unii o 37%.³⁷

Kromě očekávaných výzev podpory infrastruktury a měkkých investic vztažených na kulturní a kreativní průmysly ze strany strukturálních fondů, rámcového programu Kreativní Evropa, rámcového programu pro výzkum a inovace HORIZON 2020, Regionálních operačních programů a programů finančních mechanismů Evropského hospodářského prostoru a Norska vystává také možnost finanční podpory i ze strany soukromého sektoru. Viditelným trendem je vznik nástrojů finanční podpory malých a středních podniků právě v tomto oboru. Jedná se například o rozvoj fondů rizikového kapitálu, do něhož je podnikání v kulturních a kreativních průmyslech zahrnuto.

Jmenovitě se především jedná o Státní fond rizikového kapitálu Seed fond, který je činný pod agendou Ministerstva průmyslu a obchodu.³⁸

Podpora rozvoje kulturních a kreativních průmyslů je deklarována napříč programy a dokumenty Evropské Komise a to ve všech ohledech od financování, přes mezinárodní spolupráci až po tvorbu nových modelů podnikání. Přípravovaný projekt vztahující se k podpoře rozvoje kulturních a kreativních průmyslů má tedy pevný základ pro možnou realizaci v oblasti evropského regionu.

<http://www.idu.cz/media/document/problemova-analyza-kulturnich-a-kreativnich-prumyslu.pdf>

³⁶ POLITIKA SOUDRŽNOSTI 2014-2020. In: *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_cs.pdf

³⁷ Pracovní plán pro kulturu na období 2011–2014. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.culturenet.cz/res/data/016/001789.pdf>

³⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu: Operační program podnikání a inovace: Seed/Venture kapitálový fond – leden – 2012. [online] 2012 [cit. 21.7.2013]. Dostupné z: <http://www.mpo-oppi.cz/odkazy/254-stat-nakoupi-dobre-napady-specialni-fond-predstavi-v-lednu.html>

2.3 Situování projektu do prostředí města Brna a Jihomoravského kraje

Závěrem teoretického úvodu je ještě nutné zasadit celý projekt do makrookolí města, ve kterém daná aktivita vzniká. Tento přehled by tak měl poskytnout potencionálnímu zájemci o tematiku základní rozcestník pro další studium a měl by také přinést odůvodnění celého projektu.

Brno chce být městem s pozitivní image, dobrou ekonomickou základnou zaručující jeho konkurenceschopnost v evropském prostoru, optimální dopravní dostupností, kvalitními podmínkami pro život obyvatel a zdravým životním prostředím. Dále také centrem inteligence, vzdělávání, výzkumu a inovací. K tomu aby město přilákalo nové obyvatele, talenty, podnikatele, návštěvníky a v neposlední řadě nové akce, si musí získat svoje místo na mapě atraktivních měst.³⁹ Brno se snaží naplnit tuto výzvu tím, že se zapojuje do marketingu a vytváření své značky s cílem zlepšit image a získat tak pozici na mezinárodní scéně.⁴⁰ Strategii Brna je tak být **jiný**. Mít čitelný profil a namísto vymezování se vůči okolí opravdu se odlišit.⁴¹

Brno chce dosáhnout špičkových kvalit v následujících oblastech:

1. místní ekonomický rozvoj
2. kvalita života
3. výzkum, vývoj, inovace a vzdělávání.⁴²

Výše uvedené dokazuje základní a obecnou snahu města Brna se stát novým centrem na mapě evropských metropolí a opravdu získat svůj nezaměnitelný profil. Konkrétnější je bod č. 3, který reflektuje profil města, jako města univerzit, vzdělání a inovací. Podpora daného sektoru je již nyní ve městě výrazně čitelná v podobě nejrozličnějších výzkumných „center excellence“. Mezi nejznámější patří ICRC Brno a CEITEC. Brno ovšem nezůstává pouze u budování a tvoření „budov s laboratořemi“, snaží se společně s Jihomoravským krajem vytvořit a dopomoci k rozvoji navazujících a synergických aktivit, které následně vedou ke komercializaci získaných poznatků. Tuto aktivitu můžeme spatřit v založení Jihomoravského inovačního centra (JIC) v podobě podpory, coachingu a dalších aktivit pro začínající firmy v Jihomoravském kraji.

K uvedeným cílům dle našeho může dopomoci právě i projekt Kreativního centra Brno, který je již pevně ukotven v řadě strategických dokumentů města Brna a Jihomoravského kraje. Mezi tyto dokumenty patří:

1. Koncepce ekonomického rozvoje města Brna (KERM)⁴³

³⁹ Citováno ze: Strategie pro Brno. Kancelář strategie města. 2012. Dostupné z:

http://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/Strategie_pro_Brno/dokumenty/Strategie_pro_Brno_-_aktualizace_2012.pdf

Pozn: Naším pracovním názvem pro tuto činnost je: Dostat Brno tzv. do „Moleskine“ (kultovní deníček, který vychází jako průvodce řady významných světových center, dostupné z: <http://www.moleskine.com/>)

⁴⁰ Studie City Identity a verbálních priorit města Brna. 2010.

Dostupné z: https://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/zitbrno/City_Identity_a_verbalni_priority_mesta_Brna_Identita_mesta_a_jeho_hodnoty.pdf

⁴¹ Tamtéž

⁴² Citováno ze: Strategie pro Brno. Kancelář strategie města. 2012. Dostupné z:

http://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/Strategie_pro_Brno/dokumenty/Strategie_pro_Brno_-_aktualizace_2012.pdf

2. Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje 3 (RIS JMK 3)⁴⁴
3. Program rozvoje kultury města Brna a jeho evaluace⁴⁵
4. Program rozvoje cestovního ruchu města Brna 2010-2015⁴⁶

V dokumentu Koncepce ekonomického rozvoje města je začleněna potřeba instituce jako Kreativní centrum Brno s následujícím vysvětlením:

*“Z kvantitativních analýz realizovaných v rámci tvorby Regionální inovační strategie JMK vyplynula specifická poptávka ze strany subjektů zabývajících se kreativním průmyslem obecně (průmyslový design apod.) po prostorách jiného typu než stávající inkubátory. Jako ideální řešení v tomto kontextu je navrhováno zvolit objekt, který by vzešel z rekonstrukce vybraného deprivovaného objektu – brownfields. Takovýto objekt by poskytl kreativní prostředí s možností prostoru pro výstavy, vystoupení a jiné aktivity. Pokud by byl využit objekt z některých stávajících deprivovaných zón v Brně, mohly by aktivity výrazně nápomoci k revitalizaci tohoto území a také by mohly sloužit jako významný prvek pro řešení problémů spojených se sociálním vyloučením problémových lokalit.”*⁴⁷

Z pohledu Jihomoravského kraje se jedná o Regionální inovační strategie, která v synergii s KERM předložila opatření, jež definují jak posílit konkurenceschopnost města a jak akcelarovat jeho další ekonomický rozvoj. Z tohoto cíle vyplývá aktivita, která se zaměřuje na zřízení nových tematicky zaměřených inkubátorů a VTP⁴⁸ pro klíčová hospodářská odvětví JMK. RIS JMK 3 specifikuje tuto aktivitu následovně:

*“V současnosti Jihomoravský kraj disponuje přibližně 4500 m² pronajímatelných ploch pro začínající inovativní firmy. Z benchmarkingových analýz institucionálně podobných regionů vyplývá, že JMK by měl disponovat minimálně 10 000 m² pronajímatelných ploch pro inovační podnikání. Na základě výše uvedených tvrzení, navrhujeme zřídit minimálně dva nové inkubátory v klíčových hospodářských odvětvích JMK či odvětvích generického charakteru např. kreativní průmysl.”*⁴⁹

A následně v dokumentech **Program rozvoje kultury města Brna a jeho evaluace** a **Program rozvoje cestovního ruchu města Brna 2010-2015** je tato tematika také zdůrazňována jako důležitý zdroj inspirace a rozvoje pro brněnské prostředí. Důraz by proto měl být kladen na schopnost integrovat kulturu především do dlouhodobých projektů a strategických rozhodnutí naplňující inovativní potenciál města.⁵⁰

⁴³Dostupné z: http://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/KPMB/KERM_ZMB_FINAL.pdf

⁴⁴ Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=123753&TypeID=7>

⁴⁵Dostupné z: http://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/KPMB/Program_rozvoje_kultury_mesta_Brna_a_jeho_evaluace_-_verze_19.1.2012.doc

⁴⁶Dostupné z: http://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/program_rozvoje_CR/Program_rozvoje_CR_Navrhova_cast_final.pdf

⁴⁷ Citováno ze: Koncepce ekonomického rozvoje města Brna. Kancelář strategie města – Kancelář primátora. 2009. Dostupné z: https://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/KPMB/KERM_ZMB_FINAL.pdf

⁴⁸ Pozn.: Vědecko-technologický park

⁴⁹Citováno z: Regionální inovační strategie JMK 3. 2009. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=18549&TypeID=2>

⁵⁰ Program rozvoje kultury města Brna a jeho evaluace. 2012.

Dostupné z: http://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/KPMB/Program_rozvoje_kultury_mesta_Brna_a_jeho_evaluace_-_verze_19.1.2012.doc

Na základě studie této problematiky tak pevně věříme, že záměr Kreativní centrum Brno je již pevně zakotven ve strategických dokumentech města i Jihomoravského kraje a jeho realizace by výrazně pomohla celému regionu. Kreativní průmysly totiž tvoří velice zajímavý synergický efekt s existujícími výzkumnými institucemi, protože dotváří oblast duševního vlastnictví vyjádřenou patenty a průmyslovými vzory produkovanými zmíněnými výzkumnými centry i o autorskoprávní tematiku umění, designu a dalších. Tento koncept také celkově zapadá do vize Brna jako města studentů a informačních technologií. Podpora kultury a umění by tak dotvořila pomyslný okruh aktivit duševního vlastnictví podporovaných městem a vyslala jasný signál, že město Brno je městem kreativity, inovací a rozvoje lidského kapitálu.

2.4 DNA lokality

2.4.1 Úvod do problematiky

Cílem této části byla analýza a zmapování lokality, ve které je káznice umístěna. Studie analyzuje aspekty, kterými jsou historie káznice a okolí, terénní mapování lokality a její *genius loci*. Na základě výše uvedeného je poté sestavena charakteristika lokality, která se dále zaměřuje na popis sociálního prostředí lokality, gentifikaci, nestátní neziskové organizace (NNO) zde působící a na vnímání projektu a lokality z pohledu 3. osob. Výše uvedený datový celek je následně podroben SWOT analýze. Výstupem této části by tak mělo být komplexní zpracování a shrnutí popisu okolí budoucího kreativního centra, které umožní návrh, jak s místem dále pracovat do budoucna. Z velké části jsme se při tvorbě této analýzy nechali inspirovat prací odbornice na urbánní mapování, paní Liou Ghilardi ze společnosti Noema Culture & Place Mapping.⁵¹

K vypracování této studie jsme při zmapování okolí využili terénního průzkumu. Výsledkem je zmapování veškerých objektů zanesených do námi vytvořené Google mapy (viz příloha č. 1), ze které nám vyplynulo, kolik, kde a jakých objektů se v dané lokalitě nachází, což nám umožnilo lépe pochopit celou oblast a získat potřebné informace o DNA daného místa.

Dále jsme se zabývali historií káznice a lokality, k jejímuž zpracování jsme využili Archivu města Brna a dalších literárních pramenů.

Jednou z nedílných součástí DNA lokality je zaměření se na sociální prostředí. Pro zajištění objektivního náhledu na problematiku v oblasti byla použita metoda rešerší dostupných literárních a internetových zdrojů, neřízených rozhovorů se zástupci jednotlivých sfér kompetentních k posouzení dění v lokalitě a dotazníkového šetření. Sociální posouzení je pro projekt více než důležité, jelikož se zamýšlený objekt vhodný pro tvorbu kreativního centra nachází v zanedbané lokalitě (mezi ulicemi Cejl, Bratislavská a Soudní, v oblasti také označované jako brněnský Bronx.) a právě projekt KC Brno by měl pomoci tzv. „Culture-led regeneration“ výrazně přispět k zlepšení celé lokality.

Čtvrtou aktivitou bylo provedeno dotazníkové šetření. S dotazníky jsme oslovovali jednotlivé neziskové organizace, instituce, maloobchodníky, vzdělávací zařízení, ale v neposlední řadě také samotné obyvatele. Naším cílem bylo zaměřit se především na obyvatele, kteří jsou spjatí s danou lokalitou a to projíždějící, pracující, studující či rezidenti pro docílení co nejvěrohodnějších výsledků od respondentů.

Na závěr jsme na základě získaných informací a poznatků, které jsme během vypracovávání projektu získali, vytvořili SWOT analýzu vymezené lokality. Analýza byla tvořena na základě skupinové diskuze a je psána z pohledu města Brna resp. jeho vedení. Jednotlivé aspekty silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb byly následně váženy a zpracovány do dílčích možných strategií. Studie DNA lokality tedy charakterizuje specifika lokality a její výhody a nevýhody a snaží se popsat to, co lokalitu charakterizuje a co se v ní nachází, jakoby se opravdu jednalo o popis DNA. Důležitým aspektem pro další práci s lokalitou tak není pouze odpovědět na otázku: „Jak Kreativní Centrum Brno ovlivní jeho okolí?“, ale i „Jak Kreativní Centrum Brno bude ovlivněno okolím?“.

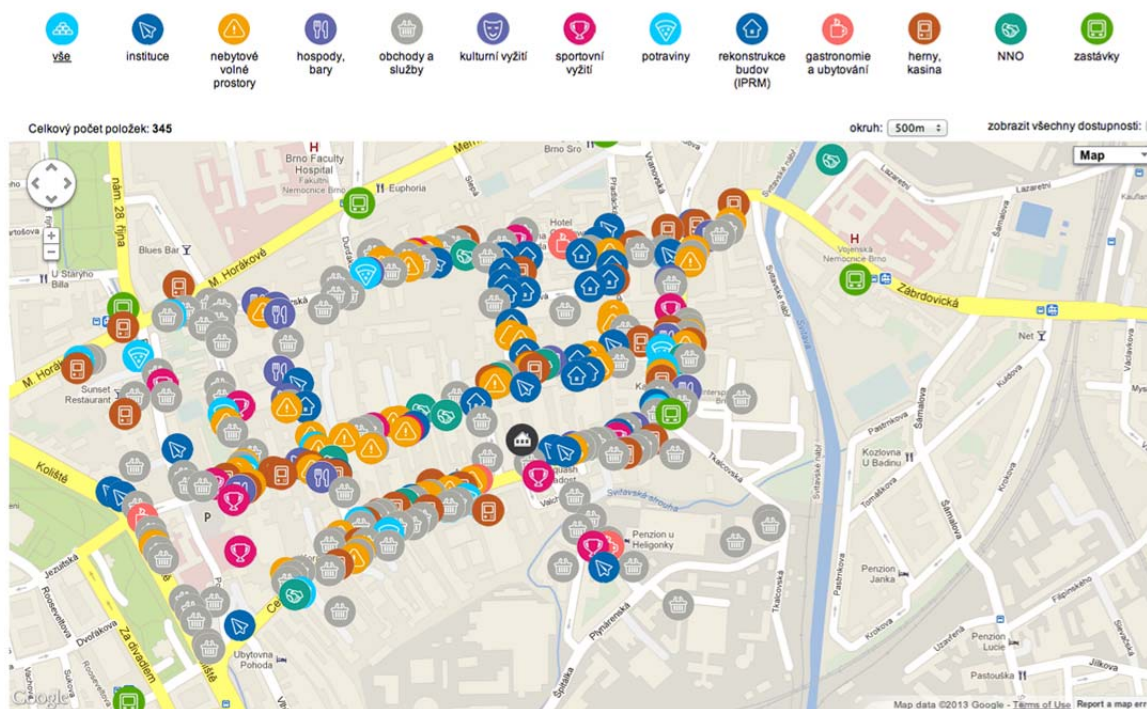
⁵¹ Noema Culture & Place Mapping: Who we are. [online]. [cit. 2013-05-06]. Dostupné z: <http://www.noema.org.uk/who-we-are>

2.4.2 Historie

Historie káznice se datuje do druhé poloviny 18. století, kdy byla založena na základě vydání dvorského dekretu, který nařizoval zřízení provinční káznice pro Moravu.⁵² Základní kámen byl položen 20. července 1772 hrabětem Arnoštem Kryštofem z Kounic a stavba byla dokončena roku 1778. Nejprve však sloužila jako sirotčinec a to až do roku 1784. Následně byl sirotčinec zrušen a káznice začala vykonávat svůj původní účel. Většinou se zde umísťovali vězni odsouzeni za méně vážné trestné činy.

Podoba káznice byla v této době odlišná od vzhledu dnešního, jednalo se o jednopatrový objekt s přílehlou zahradou. Celý areál byl obehnan kolem dokola zdí, která oddělovala káznici od okolí. V oknech byly osazené dráty a dveře byly zabezpečeny dvěma zámky. Roku 1779 byla dokončena vězeňská kaple Sv. Anny, která byla vysvěcena tehdejší brněnský biskupem M.F. Chorinským.⁵³

Na začátku 19. století měla káznice stále pouze jedno patro a byla rozdělena na mužskou a ženskou část. Přes den se vězni věnovali různým pracím. Muži například drali perí nebo pracovali s vlnou. Ženy měly ve své části prádelnu. V káznici trvale bydlelo i několik dozorců,

jejichž byty byly umístěny v přízemí káznice. V objektu sídlil také zemský soud.⁵⁴

V období druhé světové války sloužila káznice jako Krajský trestní soud a následně též jako vazební věznice pro Německý zemský soud. Několik cel bylo vyhrazeno pro Gestapo.

⁵² Do této doby fungoval v Brně jako vězeňský objekt pouze hrad Špilberk.

⁵³ Encyklopedie města Brna [online]. 2013 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/>

⁵⁴ FRIŠAUFOVÁ, Hana. Věznice na Cejlu č. 71 v Brně. Brno, 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135552/ff_m/. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.

Smutnou událostí je vykonání dvou poprav oběšením v půdním prostoru káznice. Jednalo se o české odbojáře Aloise Zavadila a Květoslava Kolaříka, kteří byli odsouzeni za partyzánskou akci proti tehdejší okupaci. Jelikož město bylo během války také bombardováno, poškození se nevyhlo ani této budově, která utrpěla zásahy americkými bombardéry. Důvodem náletů byla blízká poloha textilní německé továrny Brünnner Kammgarnspinnerei. Po konci války se z káznice stala opět věznice Krajského soudu, jako tomu bylo předtím.⁵⁵

Po roce 1948 sloužila věznice i nadále svému účelu. Vězení ovšem dostalo charakter místa pro politické vězně z okolí Brna a jižní Moravy. Kaple sv. Anny, která zůstala neporušena i po 2. světové válce, byla předělána pro výchovné a ideologické účely minulého režimu,⁵⁶ čemuž odpovídá i její aktuální vzhled.

Objekt fungoval jako věznice až do roku 1956, kdy již nevyhovoval jak kapacitně tak i stavebně-technicky. Proto byla zahájena výstavba nové věznice v Brně – Bohunicích, která slouží svému účelu dodnes.

Po uzavření vězení se z káznice stal depozitář Moravského zemského archivu, který byl v roce 1968 obsazen ruským vojskem během okupace Československa. V 70. letech byl samotný provoz archivu značně provizorní. Vzhledem k tomu, že prostory byly zcela nevyhovující pro daný účel, ani samotní zaměstnanci zde nepobývali po celou pracovní dobu v týdnu. Archiv byl otevřen pouze určité dny a po zbytek týdne zde byl pouze správce areálu.⁵⁷

Odkaz na pohnutou historii káznice připomíná pamětní deska obětem komunistické režimu po únoru 1948 z roku 1993. Jejím autorem byl Hubert Jungmann. Na pamětní desce stojí: *“Památce československých politických vězňů vězněných a popravených za komunistické totality v této budově po Únoru 1948”* (Konfederace politických vězňů).⁵⁸

Po dokončení nové budovy archivu v Bohunicích roku 2006, byl depozitář na Cejlu zrušen a veškeré skladované předměty byly přestěhovány do nové budovy. V současnosti je objekt příležitostně využíván policií České republiky k výcviku. Také se zde konalo několik kulturních událostí. V roce 2010 a 2011 zde proběhla např. výstava Městské zásahy.⁵⁹

2.4.3 Stavební zásahy v objektu

Káznice byla postavená v letech 1772-1779, nedlouho na to byla přestavěna do klasicistní podoby. V roce 1825 byl čtyřkřídlový objekt doplněn o vnitřní příčné křídlo. K zásadnější přestavbě došlo ale až v letech 1843-1844, kdy byla navržena dostavba káznice do ulice Cejl a dozadu k ulici Bratislavská, aby takto doplnila prázdné prostranství a navázala na tzv. uliční čáru.

Podle návrhu Josefa Seiferta bylo realizováno stavebníkem Josefem Jakobi nové průčelí do ulice Cejl. Průčelí působilo honosně, hlavní vstup byl ve středové ose objektu a byl zdoben

⁵⁵ KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, 644 s. ISBN 80-862-2311-6.

⁵⁶ FRIŠAUFOVÁ, Hana. Věznice na Cejlu č. 71 v Brně. Brno, 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135552/ff_m/. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.

⁵⁷ ŠTARHA, Ivan. Moravský zemský archiv v Brně: 1839-1989: dějiny ústavu. Znojmo: FPO, 2003, 204 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-86810-01-1.

⁵⁸ *Encyklopedie města Brna* [online]. 2013 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmmb/>

⁵⁹ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

kanelovanými dórskými sloupy. Samotná fasáda byla po stranách členěna rizality. Během

2. poloviny 20. století však došlo k postupným úpravám, které vedly ke ztrátě původního ztvárnění fasády.⁶⁰

Na počátku 20. století v káznici probíhaly další stavební úpravy. Byla zrekonstruována budova trestního soudu i věznice a během roku 1904 byla budova nastavena o jedno podlaží. Přibyl také malý jednopodlažní objekt jako úřední dům. Trestní soud byl rozšířen o nové kanceláře a jednací síně. Vznikly i další byty pro přednostu věznice, inspektora a kontrolora.⁶¹

V tomto stavu zůstala káznice bez významnějších zásahů až dodnes. Jediné stavební úpravy, ke kterým došlo, byla pouze výměna střešního pláště v 90. letech. V současné době se zde neprovádějí žádné stavební práce a stav budovy se zhoršuje. Nicméně aktuálně provedený stavebně-technický průzkum (2013) poukázal na řadu zajímavých faktů a odhalil, že se káznice nachází v mnohem lepším stavu než se původně jevilo.

2.4.4 Historie lokality

První zmínka o Cejlu se datuje roku do 1228,⁶² kdy byly svatopetrskému kostelu věnovány markrabětem Přemyslem tři lány s mlýnem a rybářem. Darovaný majetek se nacházel na cestě z Brna (2 odd., 6 str.)⁶³ od Měnínské brány do Zábrdovic. Podél této osy se postupně začala rozvíjet samostatná vesnice zemědělského charakteru, které se původně říkalo Ponava. Její název pochází z německého slova Zeile neboli řady, protože většina stavení byla situována podél cesty. V historických záznamech se můžeme setkat i s latinským názvem Linea.⁶⁴

V 16. století bylo do oblasti povoláváno stále více řemeslníků, a protože se vesnice nacházela mimo Brno, byla zde situována především hlučná řemesla a řemesla náročná na vodu, jako třeba koželuhové.

Vesnice velmi utrpěla v roce 1645 během švédského obléhání Brna, kdy ze strategických důvodů byly veškeré vesnice kolem vypáleny a vyšší zděné budovy strženy. Po konci obléhání začali občané opět pracovat na znovuvybudování Cejlu.⁶⁵

V polovině 18. století se začal Cejl postupně měnit na dělnické předměstí s pavlačovými činžovními domy, především z důvodu vzniku prvních textilních manufaktur a státní továrny na výrobu tabáku. (1 odd., 7 str.). Jedna z prvních větších továren byla továrna na sukno založena Wilhelmem Mundim. Mezi další patří např. továrna Heinricha Hopfa z roku 1786. Většina továrníků přicházela z Německa. Do 70. let 18. století tvořil Cejl společně s Radlasem jeden sídelní útvar v podobě dlouhé ulice. Změna nastala se vznikem nového Cejlu, tzv. Horního Cejlu, kde postupně začaly vznikat menší rodinné domy pro nově příchozí dělníky za prací v továrnách.

⁶⁰ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

⁶¹ Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města pro programovací období 2007-2013. In: *Integrované plány rozvoje města Brna - Statutární město Brno* [online]. 2008 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

⁶² KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, 644 s. ISBN 80-862-2311-6.

⁶³ tamtéž

⁶⁴ tamtéž

⁶⁵ tamtéž

V polovině 19. století byla postavena železniční trať do České Třebové a následkem toho došlo na parcelách Dolního Cejlu, které se táhly až ke svitavskému náhonu, k výstavbě větších továrních průmyslových objektů. (3 odd., 7 str.) K roku 1815 bylo vedeno na Cejlu 7 továren a z této doby se nám dochovala klasicistní budova textilní továrny na adrese Cejl 68. V důsledku velké výstavby nových továren také dochází k rychlému nárůstu obyvatel.⁶⁶

2.4.5 Urbanistický rozvoj Cejlu

Jak již bylo zmíněno, vývoj Cejlu se odehrával podél cesty z Brna od Měniné brány do Zábrdovic. Byla to přirozeně vzniklá cesta, podél níž si lidé začali budovat své domy. Tento vývoj je charakteristický pro většinu předměstí vznikající za hradbami Brna, například Dornych, Trnitá, Křenová a ve všech případech se jedná o ulicový sídelní útvar. Ve 20. letech 18. století byly budovány radiály z Brna. Jednou z nich byla i výše uvedená cesta. Na tyto radiály navazoval další krok, který představuje vybudování okružní cesty, která půdorysně kruhově propojovala tyto radiály za účelem větší územní prostupnosti oblasti. Tato okružní cesta byla následně důležitá také pro budoucí vývoj okružní třídy města Brna vznikající v druhé polovině 19. století.

Do vzniku okružní třídy bylo Brno ještě obeháno hradbami a ty mu neumožňovaly další rozvoj, proto se přirozeně stalo centrum města místem pro administrativu a obchod a plochy za hradbami byly vhodné pro stavění nových továren a dílen. V 2. polovině 18. století vzniká již také zmíněný Horní Cejl, především z důvodu nedostatku bytů pro stále nově příchozí dělníky do města. Výroba se zvyšovala a bylo zapotřebí stále více nové pracovní síly. Kapacity pro výstavbu v této době nebyly dostačující a docházelo tak k zahušťování zástavby na starém – Dolním Cejlu, kde si lidé budovali nové malé dostavby ve dvorech již stávajících činžovních domů.⁶⁷

Nejzásadnější proměnou v 18. století byla pro Cejl výstavba právě káznice. Nová budova narušila dosavadní pevnou uliční čáru, protože byla vybudována s odstupem a zároveň muselo být pro nový objekt zbouráno několik domů. Za povšimnutí stojí, že na obou Cejlech, jak Horním tak i Dolním, byla rozdílná zástavba. V původním Dolním Cejlu byly hlavně dvou a více podlažní činžovní pavlačové domy a nově postavené továrny. Na Horním Cejlu, který se nacházel v místech dnešní Francouzské a Bratislavské ulice vznikala především malá zástavba rodinných domků. Do roku 1850 se dokonce jednalo o dva samostatné správní celky. Ve druhé polovině 19. století dochází k vymezení nových ulic: Soudní, Körnerova, Hvězdová, kterými územně propojují tyto dva celky do sebe, a zástavba se postupně začíná prolínat. Struktura sídelního útvaru Cejlu je pravidelná ortogonální soustava. Cejl a Bratislavská jsou paralelními ulicemi, Francouzská, Soudní a Stará na ně navazují pravoúhle.⁶⁸

Konec samostatného Cejlu se datuje na rok 1850, kdy byl připojen k městu Brnu. V tomto období Brno ruší své hradby po vzoru Vídně, čímž se původní zástavba postupně propojuje s oblastí Cejlu přibližně do podoby, jak ji známe z dnešní doby.

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, 644 s. ISBN 80-862-2311-6.

⁶⁸ Tamtéž

Obrázek č. 2 Ulicový sídelní útvar Cejlu, po přestavbě káznice roku 1843-1844, zdroj: 76

2.4.6 Mapování lokality

Tato kapitola pojednává o terénním průzkumu lokality a popisuje základní objekty nacházející se v lokalitě. Na prvotní analýzy poté byly vytvořeny určité trendy, které se v lokalitě nachází. Kapitola by měla posloužit pro reálnou představu o tom, co se v lokalitě nachází.

Zmapované objekty, jsme zaznamenávali do katastrálních map a následně bylo toto mapování převedeno do interaktivní Google mapy, která je dostupná na stránkách www.organicbrno.cz/mapa po zadání následujících údajů:⁶⁹

jméno: **guest**

heslo: **muniss16**

a umožňuje přehledně a interaktivně zjistit, jaké objekty se v oblasti nacházejí, kde se tyto objekty nacházejí a stává se tak nástrojem pro možnou další práci s lokalitou. Doporučujeme nyní mapu zobrazit pro získání základní představy.

Následující tři podkapitoly čtenáře provedou systémem našeho mapování se snahou přiblížit co nejkonkrétněji danou lokalitu. První podkapitola je reálný popis průběhů mapování, druhá následně obsahuje podrobnější popis interaktivní mapy, jejich funkcí a shrnuje jednotlivé kategorie a trendy z oblasti. Třetí poté dotváří ideu lokality a přináší doplňující informace především o stavu bytového fondu a veřejných prostranství.

Terénní mapování

Jako první bylo nutné si definovat lokalitu, která bude podrobena výzkumu. Od zadavatele byla tato lokalita označena jako lokalita nejbližšího okolí káznice, kterou ohraničují tyto ulice: Cejl, Milady Horákové, Francouzská. Následuje bližší popis průběhu mapování s odkazem na zajímavosti v lokalitě.

Začátek mapování lokality v okolí káznice jsme zahájili na dopravně nejvytíženější ulici - Cejlu. Na této ulici se nachází největší koncentrace komerčních ploch. Především se jedná o zastavárny a bazary, bary a kasina, maloobchodníky s potravinami a textilem, hospody a kancelářské prostory. Dále se zde nacházejí, jak budovy opravené z fondů EU, tak i domy, které se zdají spíše neobyvatelné. Mimo jiné na Cejlu také sídlí řada institucí (Finanční úřad Brno II, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště obchodní), kulturních zázemí (Divadlo Radost, Divadlo Neslyším), sportovního vyžití (Squash Radost, Sport Studio B5) a v neposlední řadě je zde i sídlo neziskových organizací (IQ Roma, Klub nevidomých a mnoha dalších). Typické je také to, že se na ulici Cejl nachází řada nebytových volných prostor, které jsou určeny k pronájmu. Některé z nich jsou v dezolátním stavu, jiné jsou však nově opravené, které by mohly sloužit k novému využití. V lokalitě je spousta prostor, které jsou víceúčelové. Jedná se o prostory, ve kterých se nacházejí služby pro obyvatelstvo (např. kadeřnictví, obchod s textilem). Dále v těchto prostorech sídlí např. i realitní kancelář. Zajímavostí by mohlo být to, že jsme na ulici Cejl zaznamenali dva obchody nabízející cizokrajné potraviny.

Z ulice Cejl jsme pokračovali na ulici Bratislavskou. Při porovnání s Cejlem to není tak rušná oblast a nenachází se tam zdaleka tolik komerčních ploch jako na Cejlu. Najdeme zde opět budovy, které jsou opraveny z fondů EU, naopak je tam však také mnoho domů, které působí zchátralým dojmem. Sídlí zde další nezisková organizace - DROM romské středisko. Mezi

⁶⁹ Tyto údaje slouží pro přihlášení do systému pro hodnotitele soutěže MUNISS, po skončení hodnocení budou změněny. Systém dat i s návodem na případnou úpravu bude předán zadavateli. Více informací viz příloha č. 1

další patří obchody nabízející sportovní vybavení (Vodák Sport, Ski servis). Zajímavostí je, že i zde se nachází řada volných nebytových prostor, kterých je zde dokonce i více než na ulici Cejl. Tato skutečnost je pravděpodobně dána menší fluiditou obyvatelstva s trvalým pobytem mimo lokalitu a ukazuje na špatnou ekonomickou situaci oblasti v průběhu minulých let.

Následně jsme se přesunuli dále a to na ulici Francouzskou, která po rekonstrukci mnoha domů působí velmi dobrým dojmem. Je také důležité zmínit, že se na Francouzské ulici nachází čtyřhvězdičkový Hotel - Old Town, který je součástí hotelové sítě Le Soleil Hotels & Resorts. Jedná se tak o poměrně zajímavý paradox, kdy v lokalitě označované jako sociálně vyloučená se nachází takovýto prostor. Je tak možno brát v úvahu, že tento příklad může být důkazem toho, že lokalita začíná být ekonomicky zajímavá pro budoucí investice. Dále jsme narazili i na dva prostory, v nichž se nacházely opravné kol, avšak nyní už nejsou tyto prostory k těm účelům využívány.⁷⁰ Jako další zajímavost této ulice je nutné zmínit také firmu Kubíček Ballons na adrese Francouzská 81 zabývající se výrobou vzducholodí a balónů, která je jednou z předních svého druhu v celé České republice.

Mezi menší a kratší, tzv. spojovací ulice lokality patří ulice Hvězdová, kde se nachází celý blok domů opravených z fondů Evropské Unie, blíže k ulici Bratislavské je výkupna železa. Dále poté ulice Spolková, kde je možné nalézt velký opuštěný objekt.

Lokalita jako celek poté má ještě výhodu v blízkosti zdravotnického centra: „Úrazová nemocnice“, která je vyhlášena svými odborníky. Zajímavou budovou je i administrativní komplex IBC – International Business Center postavený na konci 20. století. Architektonickou zajímavostí této stavby je poté most spojující IBC s parkem na ulici Koliště (centrum), který byl navržen světoznámou architektkou Evou Jiříčnou.⁷¹

2.4.7 Interaktivní mapa

Na základě zmapování dané lokality jsme vytvořili kategorie zahrnující veškeré objekty, které se v lokalitě nacházejí. Kategorizace definovaných objektů je sumarizována do tabulky č. 1 a slouží pro lepší orientaci v mapě. Detailněji popsané kategorie a konkrétní příklady jednotlivých kategorií jsou přiloženy v příloze č. 5.

⁷⁰ Tzv. „kreativci“ neboli lidé působící v oblasti Kulturních a kreativních průmyslů (viz kapitola č. 1) představují skupinu lidí, která je určitým způsobem definována. Jednou z typických vlastností splňující velká část členů této skupiny, je obliba jízdy na kole do práce, za zábavou apod. Proto i zmínka o opravných kol. Nicméně je nutné říci, že lokalitu i přes svoje osobité kouzlo zatím není možné považovat za „kreativní čtvrt“ ve smyslu infrastrukturním (výskyt např. opravná kol, osobité obchůdky, malířské potřeby, apod.). Nicméně postupně se vše začíná zlepšovat a lokalita má dle našeho názoru opravdu potenciál stát se onou brněnskou čtvrtí, jejíž příklady jsou známy ze zahraničí.

⁷¹ arttalk.cz: Eva Jiříčná + Bohuslav Fuchs = hotel Avion. [online]. 2009 [cit 2013-09-14]. Dostupné z: <http://www.arttalk.cz/2009/01/09/eva-jiricna-bohuslav-fuchs-hotel-avion/>

Tabulka 1 Kategorické začlenění zmapovaných objektů

kategorie	název	počet	ikonka v mapě
1.	Institute	17	
2.	Volné a nebytové prostory	51	
3.	Hospody, bary	14	
4.	Obchody a služby	126	
5.	Kulturní vyžití	4	
6.	Sportovní vyžití	13	
7.	Potraviny	19	
8.	Rekonstrukce budov IPRM	22	
9.	Gastronomie a ubytování	4	
10.	Herny, kasina	39	
11.	NNO	11	
12.	Zastávky	10	

zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 1 je patrné, že mapa obsahuje 12 různorodých kategorií, které by měly podat komplexní pohled na danou lokalitu a napomoci tak jejímu budoucímu uchopení v rámci přípravy projektu Kreativní centrum Brno. Tento způsob jsme zvolili z důvodu jeho interaktivnosti, protože doposud nám známé mapy prostředí sice názorně ukazovaly různé trendy lokality, byly však pouze statické. Věříme, že tento způsob zadavateli přinese účinný nástroj pro další postup.

Kromě výše uvedených 12 kategorií, mapa dále obsahuje možnost zjištění polohové dostupnosti jednotlivých objektů od zvolených zastávek, což je možné vidět v příloze č. 1.14. Tuto funkci je možné zvolit v rozmezí od 200 m do 1 km od jednotlivých zastávek (oranžová barva), případně přímo od objektu káznice (modrá barva). Po zatržení pole “zobrazit všechny dostupnosti” se zobrazí dostupnosti od všech zastávek a káznice v daném vzdálenostním rozsahu. Pokud toto pole není zatrženo, je možné kliknout na jednotlivé zastávky resp. káznici a vzdálenostní dostupnost zobrazit jen pro konkrétní prvek. Pod mapou se následně také

zobrazí počet jednotlivých prvků z daných kategorií, které se ve vymezené vzdálenostní oblasti nacházejí. To je možné vidět v příloze č. 1.13. Celkový počet objektů dané kategorie, je vidět vždy vpravo nad mapou po zobrazení jednotlivé kategorie. Celkově bylo zmapováno 345 objektů. V mapě se nenacházejí bytové jednotky určené ke každodennímu bydlení a veřejná prostranství. O této problematice je pojednáno v následujících podkapitolách.

2.4.8 Veřejný prostor

Asi největším problémem v oblasti je špatný a nedostatečný veřejný prostor. Téměř všechny uliční profily jsou tvořeny domy přímo navazujícími na chodníky a ty potom na silnice, které jsou z obou stran využity k parkování. Jediným využitelným veřejným prostorem je plácek s platany vedle muzea romské kultury, avšak i ten je často zaplněn zaparkovanými vozidly. Nejživější ulicí ve vnitřním území je ulice Bratislavská, která je zároveň i ulicí s nejvíce domy ve špatném technickém stavu.

Je zde také nedostatek zeleně. Park Hvězdička (mapa 3 – příloha č. 4), který měl ambice stát se prostorem pro děti, je po pár letech po jeho rekonstrukci ve stavu, který příliš neláká k pobytu. Kromě pár zaparkovaných aut se tu vyskytuje jen sem tam nějaký pejskař. Ač je dětské hřiště v relativně dobrém stavu, děti si zde hrají jen málokdy. Dalšími prostory pro zeleň jsou pak parčík před lázněmi a na křižení ulic Merhautova a Francouzská. Zde se nachází několik laviček a nepříliš udržovaný trávník. Další prostor zeleně je pak oplocenými předzahrádkami k bytovým domům s pěkným trávníkem, ale působícím ve veřejném prostoru jen pohledově.

Charakteristickým znakem lokality jsou prostory vnitřních dvorů. Mnoho z nich je veřejně přístupných. Z velké části jsou využity pro komerční účely, řada z nich slouží ale také místním obyvatelům jako obytné prostory, které jsou však často ve špatném stavu. Většinou jde o pavlačové domy. Ale i přes svou zanedbanost poskytují lidem a dětem prostor pro hru, setkávání. Vnitřní dvory mají v oblasti potenciál suplovat nedostatek prostoru veřejného (proto i např. Káznice by tento prostor mohla poskytnout). Vnitřní dvory bývají často i volně přístupné, některé se však na noc zavírají.

2.4.9 Stav bytového fondu a jeho revitalizace

Zástavba v lokalitě je tvořena rozměrnými bloky s velkými vnitroblokovými prostory, které chátrají a převážně jsou zahlceny odpadem. Domy jsou především využívány jako bytové jednotky, které jsou v průměru čtyř až pětipodlažní, v blízkém okolí se nacházejí domy s funkčním využitím (převážně pro smíšené bydlení). Směrem do středu lokality je znát ztráta atraktivity pro investiční záměry. Převládá zde bydlení bez kombinace s obchodem, službami nebo administrativou.⁷² Pomocí Integrovaného plánu rozvoje města byla získána dotace na revitalizaci veřejných prostranství, regeneraci 32 vybraných bytových domů a pilotní projekty zaměřené na řešení situace romských komunit ohrožených sociálním vyloučením.⁷³ Zóna je vymezena ulicemi Cejl, Bratislavská, Francouzská, Körnerova, Přadlácká, Stará, Hvězdová, Spolková a Soudní. Realizují se zde projekty revitalizace veřejných prostranství a regenerace

⁷² KARASOVÁ, Miroslava. Bronx – změna adresy – (přestavba káznice na kreativní centrum) Brno, 2012. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/studium/zaverecne-prace?zp_id=51071.

⁷³ Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města pro programovací období 2007-2013. In: *Integrované plány rozvoje města Brna - Statutární město Brno* [online]. 2008 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

bytového fondu. Dále bude realizována úprava venkovních prostor na nároží ulic Hvězdová a Francouzská. Projekty revitalizace veřejných prostranství jsou financovány z 85% ze zdrojů EU – z fondu ERDF, a z 15% ze zdrojů města Brna. Regenerace bytového fondu je finančně a časově nejnáročnější částí integrovaného plánu. Vedle města Brna zde realizují své projekty i soukromí vlastníci bytových domů. Projekty soukromých vlastníků jsou z veřejných zdrojů (ERDF a státní rozpočet) financovány ve výši 40-60%. Projekty města získají 34 % financí ze zdrojů ERDF a 6 % ze státního rozpočtu. Celkově bylo do projektu zařazeno 32 budov (z tohoto počtu je 5 projektů soukromých).⁷⁴ Hodnota nemovitostí v této části Brna byla vždy velmi nízká. Cena nájemného v ubytovnách se pohybuje okolo 15 000 měsíčně, přičemž za obecní byt se nájem v lokalitě pohybuje od 7 000 do 8 000 měsíčně. Podle katalogu nemovitostí se ceny nebytových prostor pohybují od 1500 do 3 000 Kč/rok/m².⁷⁵

Jedním z nedávných investičních záměrů v lokalitě je bytový dům Mozartka,⁷⁶ situovaný na ulici Tkalcovská, který je hned u nákupního centra INTERSPAR. Jedná se o nově zrekonstruovanou budovu, kde se původně nacházelo vybavení po předchozím využívání, např. strojní vybavení. Bytový dům s výtahem má šest podlaží, je zde 72 bytů různých velikostí (1+kk až 3+kk). V přízemí jsou prostory pro obchody a služby. Cena bytů v Mozartce se pohybuje od 1,3 mil. do 3,2 mil. Kč.⁷⁷

V nově zrekonstruovaných domech jsou přítomni domovníci, kteří se starají o drobné úpravy, úklid a pořádek. Soukromé domy, či jiné obecní domy ovšem zaznamenávají absenci domovníků a dochází tak k nevratným následkům neopatrného zacházení s majetkem. Díky nedostatečné starosti o vzhled obývaného okolí také dochází k zanášení odpadů na dvory a následný prostupující zápach. Mezi silně ovlivňující jev spadající do definice deprivované zóny patří případy sociálně vyloučených rodin žijících v obecních bytových domech bez smluvního závazku. V nejhorším případě jsou tak nerekonstruované domy v havarijním stavu obsazeny sociálně vyloučenými rodinami. Fond obecních domů je v mnohých případech sociálně slabých rodin nahrazován ubytováním v soukromých domech, ze kterých jsou v lokalitě mnohdy udělány ubytovny. Tyto ubytovny téměř nejsou z pohledu ulice rozpoznatelné a uchylují se sem rodiny po odebrání obecního bytu z důvodu nezaplacení nájemného. Zarážejícím faktem ovšem je, že v ubytovnách rodiny platí nájemné až kolem 15 000 Kč měsíčně přičemž předtím nebyly schopné platby nájmu za obecní byt. Problematika ucelení koncepce sociálního bydlení je řešena v návrhu 3. Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro období 2013-2015.⁷⁸ Mezi navrhovaná řešení patří Model prostupného bydlení na Francouzské 42⁷⁹ a následný třetí stupeň prostupného bydlení dle Pravidel pronájmu bytů v domech v majetku statutárního města Brna a podmínky zajišťování bytové náhrady.⁸⁰

⁷⁴ Citováno z: Brno Brownfields 2013. Statutární město Brno. Kancelář primátora. 2013. Dostupné z: http://www.brownfields.cz/fileadmin/user_upload/Podnikatel/Brownfields_2013_CZ.pdf

⁷⁵ Sreality.cz [online]. [cit 2013-05-01]. Dostupné z: www.sreality.cz

⁷⁶ Mozartka [online]. [cit 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.byty Mozartka.cz/>

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Návrh 3. Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro období 2013 – 2015. In: *Portál sociální péče ve městě Brně* [online]. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z:

http://socialnipece.brno.cz/useruploads/files/kpss/n%C3%81vrh_3._kp_2013_-_2015.pdf

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ Pravidla pronájmu bytů v domech v majetku statutárního města Brna a podmínky zajišťování bytové náhrady. Brno střed. 2011. Dostupné z: <http://www.stred.brno.cz/file/619>

2.4.10 Trendy lokality

Vytvoření mapy nám umožnilo získání zajímavého pohledu na danou lokalitu, kdy je možné opravdu potvrdit a názorně ukázat trendy oblasti, které byly následně často potvrzeny i v dotazníkovém šetření a následně sloužily pro vytvoření SWOT analýzy. Nyní opět doporučujeme při čtení následujícího textu sledovat interaktivní mapu pro větší názornost.

Jako příklady těchto trendů je možné uvést např.: vysoká koncentrace heren a kasin podporující negativní vlivy v lokalitě, vysoká koncentrace nestátních neziskových organizací (NNO), výborná dopravní obslužnost (sekce zastávky), postupná rekonstrukce budov v lokalitě. Mezi velmi důležitý trend, který je možný v lokalitě vyzorovat a který velmi souvisí s celkovým vnímáním lokality a jejích problému, je výskyt velkého počtu volných (opuštěných) nebytových prostor (přibližně 51 objektů). Lokalita je tedy charakteristická zvýšenou koncentrací tzv. brownfields, starých průmyslových oblastí a opuštěných budov, jejichž budoucnost ovlivňuje nejen současný charakter prostředí, ale především budoucnost lokalit jako takových. Tento trend by dle našeho názoru následně mohl posloužit jako podklad pro řešení zatraktivnění lokality a jako určitý marketingový návrh pro počáteční fázi projektu revitalizace sledované oblasti (opět pomocí Culture-led regeneration).

2.4.11 Genius loci

Prakticky každé místo má svoje osobité kouzlo alespoň pro někoho. Existují však místa, které působí něčím výjimečným na více osob. A právě o těchto místech se říká, že mají svůj osobitý Genius Loci, tedy doslovně určitý „*duch místa*“. Slovní spojení pochází z latinského slova *genius*, což znamená nadpřirozená živoucí síla, a *locus* místo. Toto označení tedy v dnešní době označuje konkrétní místo, které se vyznačuje specifickou a jedinečnou atmosférou.⁸¹

Zkoumaná oblast se řadí v Brně mezi jedny s nejsilnějším geniem loci. Nezodpovědnými zásahy se však velmi rychle mění a stává se čtvrtí s domy se zateplenými fasádami, plastovými okny a křiklavou barvou.

V příloze č. 3 zmiňujeme několik typů, které podle nás tvoří genia loci ve vymezené oblasti. Jedná se především o pavlačové domy s historizujícími fasádami, jejich šedou ošuntělost, vnitřní dvory a zákoutí, zahrady ve vnitroblocích, určitá tajemnost v nepřehlednosti a neprostupnosti vnitřku bloků, romská kultura, pohledová osa na Špilberk a mnoho dalších.

Nyní uveďme ještě jeden konkrétnější příklad:

„Na Staré ulici se posadíme se na jednoho Poutníka do Clubwashe – prádelny, klubu, hospody a komunitního centra v jednom. Místní se tu potkávají s cizinci z okolních čtvrtí (prádeln tu není moc a v málokteré se domluvíte anglicky), na počítač s internetem pro hosty se stávají fronty. Právě tady je asi nová hranice Cejlu: směrem odtud k centru se malé domy bourají a staré opravují a ušmudlaná duše místa je likvidována architektonickým savem v podobě baráků, které mají v přízemí místo hospody garáž.“⁸²

⁸¹ Genius loci. Muzeum umění Benešov [online]. [cit. 2013-09-04]. Dostupné z: http://www.muzeum-umeni-benesov.cz/useruploads/files/sumne_benesovsko/4.geniusloci.pdf

⁸² KAŠPÁREK M., *Poznej Brno* [online]. 2012 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: poznajbrno.cz

Obrázek č. 3 Typické původní historizující fasády se zvláštním charakteristickým „ošuntělým“ kouzlem, zdroj: foto Petra Sopoušková

2.4.12 Sociální charakteristika lokality

V následující kapitole se po popisu objektů a lokality z pohledu infrastrukturního zaměříme na popis sociální a sociální interakce, která je dalším důležitým bodem popisu DNA daného místa.

Jedná se o lokalitu, která je lidmi v rámci Brna vnímána značně negativně. Důvodem je především fakt, že 50 % obyvatel tvoří z pohledu většiny nepřizpůsobivý občané. Podle kvalifikovaných odhadů je přibližně 40–50 % zdejšího obyvatelstva romského původu.⁸³

Z historického hlediska, jak již bylo zmíněno výše, se jedná o oblast poznamenanou industrializací 18. století – továrny a dvou či vícepodlažní pavlačové činžovní domy, které měly sloužit pro ubytování dělníků pracujících v těchto továrnách. Cejl byl ale nejen místem textilních továren a domů s převahou dělnických rodin. Byl také živou obchodní ulicí, kterou lemovaly domy s obchody, odpovídajícími tehdejší době. Zástavba na počátku století tak byla značně nesourodá.

Po válce však zůstávají domy židovských a německých majitelů prázdné, jsou zkonfiskovány, po roce 1948 znárodněny a postupně se sem začínají (se)stěho(vá)vat sociálně slabší obyvatelé. Od počátku 50. let zde bydlí Romové v nevyhovujících bytových podmínkách (především na ulicích Bratislavská a Francouzská a jako palčivý problém je již těsně po válce definována přeplněnost bytů).⁸⁴

K dalšímu příchodu Romů do Brna dochází v 70. letech v souvislosti s nařízením o likvidaci

⁸³ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

⁸⁴ JANKŮ K., KAŠPAROVÁ I., RIPKA Š. Janků, Dlouhodobý monitoring situace romských komunit V české republice-Moravské lokality. [online]. Brno, 2008 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/monitoring_morava.pdf

romských osad na Slovensku a změny ve slovenské sociální politice, ke kterým došlo v roce 2003, zapříčinily prozatím poslední početnější příliv slovenských Romů do Brna.⁸⁵

Pro lokalitu je příznačná také fluidita: spolu s denní dobou se proměňuje složení lidí, kteří se zde pohybují. Ve dne sem docházejí zaměstnanci či klienti firem, v noci se zde pohybují téměř výhradně obyvatelé lokality.

2.4.13 Popis sociálního prostředí pro DNA lokality

Lokalita nazývaná brněnský „Bronx“ má své označení v seznamu sociálně vyloučených lokalit - jako lokalita č.1 – Zábrdovice. Majoritní skupina obyvatel žijících ve městě Brně hodnotí lokalitu jako „no-go area“, tzn. místo, kterému je lepší se vyhnout.⁸⁶ Nadprůměrný potenciál městské sídelní struktury s atraktivními bytovými jednotkami a podnikatelskými prostory je tak narušován negativními jevy, které se ustálily jako socioekonomická kritéria pro hodnocení lokality jako deprivované zóny. V následujících podkapitolách tak bude pojednáno o různých aspektech, které ovlivňují okolí bývalé káznice v současnosti a je nutné s nimi počítat při definování záměru Kreativního centra Brno.

Vysoká míra chudoby a sociálního vyloučení

Jako průvodní jev lokality je uváděna vysoká míra chudoby a sociálního vyloučení. Nejvíce vyloučenou skupinu tvoří převážně slovenští, ukrajinští a olašští Romové. Každodenně se zde řeší existenční problémy a hmotné nouze. Až 90% obyvatel lokality pobírá sociální dávky.⁸⁷

Organizace působící v lokalitě se shodují, že problémem fenoménu tzv. **pasti chudoby** je nakládání se zdroji a také dluhy dětí způsobeny neuváženou činností zákonných zástupců. Opakovaným problémem je například neplacení poplatků za svoz odpadu za dítě. Letošním rokem (2013) byl prosazen návrh, který ustanovuje klauzuli o nevymáhání poplatků za odvoz odpadků nezletilým fyzickým osobám, které jsou na základě rozhodnutí soudu umístěny v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy anebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či v jiném obdobném zařízení.⁸⁸ Do pasti chudoby je dále začleněna koncentrace lichvářů a podomních obchodníků vyskytujících se v lokalitě. Obchodníci jsou zde činní v oblasti pojišťovnictví, energetiky, půjček a telefonních tarifů. Problematikou dluhů na bydlení a jejím řešením se momentálně zabývá projekt **Správa nemovitostí-prevence zadlužení a další podpůrné činnosti**,⁸⁹ ve kterých jsou partnery IQ Roma servis a Drom.

Vysoká míra nezaměstnanosti

Navazujícím negativním jevem ovlivňujícím stagnaci vymanění se z pasti chudoby je vysoká

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

⁸⁷ Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města pro programovací období 2007-2013. In: *Integrované plány rozvoje města Brna - Statutární město Brno* [online]. 2008 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

⁸⁸ Zákon o místních poplatcích. In: 565/1990. 1990 Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích. In: *Sbírka zákonů*. 1990.

⁸⁹ Operační program lidské zdroje, zaměstnanost: Správa nemovitostí – prevence zadlužení a další podpůrné činnosti. [online] [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.drom.cz/cs/drom-romske-stredisko/projekty/prevence-zadluzeni.html>

míra dlouhodobé nezaměstnanosti. Nezaměstnanost u romské populace v lokalitě je dlouhodobá a opakovaná. Lidský kapitál mužů je využíván pro sezónní práce na stavbách a výkopových pracích. Ovšem podle zprávy pracovnice Sdružení Romů na Moravě dochází ke stále menšímu zaměstnávání Romů, díky nedostatku pracovních příležitostí. Lidský kapitál žen je využíván pro úklidové či pomocné práce ve stravovacích zařízeních. Momentálně ale dochází k přednostnímu zaměstnávání žen pocházejících z Ukrajiny. Pokud se lidé dostanou k pracovní příležitosti, je to ve většině případů v oblasti šedé a černé ekonomiky. Při celkovém pohledu můžeme zhodnotit, že v České republice není jiné sociální skupiny, která by vykazovala vyšší míru nezaměstnanosti. Odhad expertů pro rok 2008 je 80% nezaměstnanost u mužů a 85% u žen.⁹⁰ Agentura pro sociální začleňování v roce 2012 vyčíslila obecnou míru nezaměstnanosti v sociálně vyloučených lokalitách na 90%.⁹¹

Nízká úroveň vzdělání

Průvodním jevem sociálně vyloučené lokality je nízká úroveň vzdělání, významné nedostatky v oblasti dovedností a velký počet studentů, kteří předčasně opouštějí školy. Roku 2008 měla tři čtvrtina obyvatel v lokalitě pouze ukončené základní vzdělání.⁹² S postupnou integrací majoritní skupiny v průběhu let by tak mohlo dojít ke zvyšování vzdělanosti v lokalitě. V rámci pracujících institucí a neziskových organizací panují rozličné názory o tzv. **pasti romských škol**, jmenovitě se jedná o ZŠ Náměstí 28. Října, ZŠ Merhautova s přidruženou ZŠ Vranovská a ZŠ Sekaninova. V těchto školách dochází ke snižování úrovně výuky a učiva, což lze vnímat jako formu přizpůsobení se potřebám žáků. Snižované tempo probírané látky a uzpůsobené osnovy pomáhají k lepšímu přijetí školní docházky romskými žáky. Nevyrovnaná úroveň vzdělání získaného z ukončené ZŠ může ale způsobit předčasné opouštění SŠ a odborných učilišť z důvodu nezvládnutí probírané látky. Dalším významným vlivem v tomto kontextu je také výskyt sociálně patologických jevů projevujících se u mládeže. V posledních letech se v Muzeu Romské kultury za pomoci dobrovolníků konají doučovací hodiny, na které dochází děti ze sociálně vyloučených rodin. V rámci této iniciativy také dochází k posílání dětí do ZŠ mimo lokalitu, kde je dětem poskytována finanční pomoc (např. na jízdní poplatky a učební pomůcky) z Romského vzdělávacího fondu.⁹³ Velmi výraznou aktivitou na školách jsou přípravné ročníky neboli **nulky**, které se dle slov kurátorky Oddělení sociálně právní ochrany dětí velmi osvědčily. S prvotním nápadem přišel zakladatel Sdružení Romů na Moravě pan Holomek, kterému můžeme dále připsat myšlenku projektu **Asistentů ve školách**. Mezi další programy zaměřené na péči o děti v oblasti zdraví, výchovy a vzdělání je Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi⁹⁴ poskytovaná IQ Roma servisem. Přípravovaným záměrem je navázání na projekt spoluprací s Oddělením sociálně právní ochrany dětí. Mezi chystané programy dále patří Centrum integračních služeb realizované IQ Roma servisem po rekonstrukci na Vranovské 45 se zaměřením na rozvoj mládeže.⁹⁵

⁹⁰ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

⁹¹ Zaměstnanost-popis problematiky. In: *Agentura pro sociální začleňování* [online]. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/zamestnanost>

⁹² Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

⁹³ Roma Educational Fond: Cíle RVF. [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z:

<http://www.romaeducationfund.hu/romsky-vzdelavaci-fond-0>

⁹⁴ IQ Roma: Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi. [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z:

<http://www.iqrs.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=335>

⁹⁵ Návrh 3. Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro období 2013 – 2015. In: *Portál sociální péče ve městě Brně* [online]. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z:

http://socialnipece.brno.cz/useruploads/files/kpss/n%C3%81vrh_3._kp_2013_-_2015.pdf

2.4.14 Kriminalita a trestná činnost

Nezaměstnanost, hmotná nouze a vzdělanostní problematika dopomáhají ke zvýšení impulzů pro konání trestné činnosti. V lokalitě je tak vysoká koncentrace sociálně patologických jevů. Jedná se především o:

- Loupeže,
- tzv. *řetízkáře*, kteří strhávají ženám náušnice, náramky a řetízky,
- prostituci, nevyjímaje dětskou prostituci,
- zvýšený výskyt závislosti na návykových látkách (pervitin, toluen, heroin), obchodování s návykovými látkami a výskyt výroben tzv. *varen*. Se závislostí na návykových látkách se setkáváme už u mládeže. Problematika závislosti na návykových látkách je řešena občanskou společností Podané ruce,⁹⁶ kam z lokality dochází cca 40 klientů,
- vysoká koncentrace heren s herními automaty a barů s dopadem na růst gamblerství v lokalitě, nepřispívajíc k odbourání sociálních a ekonomických problémů,
- vysoká koncentrace výkupu železa a zastaváren.

Pro navýšení bezpečnosti a zvýšení efektivity komunikace byly v lokalitě zřízeny v rámci projektu Ministerstva vnitra *Asistent prevence kriminality* dva z těchto asistentů.⁹⁷ Jejich činnost je zaměřena na doprovod Městské policie a kontrolu pořádku v lokalitě.

2.4.15 Životní prostředí a kvalita života v lokalitě

Při pohledu na komplexní okolí můžeme zhodnotit životní prostředí a kvalitu života s ním spojenou za obzvláště nepříznivou. Lokalita se nachází v těsné blízkosti historického centra města Brna a malého městského okruhu a je negativně ovlivněna především zvýšenou dopravní zátěží (prašnost, hluk, exhalace).⁹⁸ Dále je zde absence veřejného prostranství, parků, zeleně a místa pro relaxaci. Lidé tak využívají ulic, kde se shlukují. Jednou z nedávných iniciativ byl projekt na ulici Hvězdové, **park Hvězdička**,⁹⁹ který ovšem dodnes ačkoli po schválení nebyl realizován. Díky absenci parků není lokalita vhodně přizpůsobena pro život rodin s dětmi. Lidé z lokality jako místo pro odpočinek v zeleni využívají Moravského náměstí, Tomanovy a Lužánek. V těchto místech pak díky hluku a trestným činnostem mládeže dochází k narušování vztahu s rezidenty. V jarních a letních měsících na parky dohlíží strážníci městské policie a asistenti prevence kriminality.

2.4.16 Demografický vývoj

Demografický vývoj a s ním spojené ukazatele vykazují hodnoty, dodávající lokalitě další specifikum. Oblast brněnského Bronxu je obývaná romskou menšinou a sociálně slabšími obyvateli města. Dle statistiky Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 se k romské národnosti

⁹⁶ Podané ruce na cestě k svobodě: Kontaktní centrum Vídeňská. [online]. [cit 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.podaneruce.cz/programy-a-pece/kontaktni-centra/kontaktni-centrum-videnska-brno/>

⁹⁷ Městská policie Brno: Asistent prevence kriminality. [online]. [cit 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.mpb.cz/pro-verejnost/asistent-prevence-kriminality/>

⁹⁸ Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města pro programovací období 2007-2013. In: *Integrované plány rozvoje města Brna - Statutární město Brno* [online]. 2008 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

⁹⁹ iBrno.cz: Šance pro brněnský Bronx. [online]. [cit 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.ibrno.cz/brno/19964-ance-pro-brnnsky-bronx.html>

přihlásilo celkem 59 obyvatel (0,1% z celkového počtu), celkem 17 006 obyvatel (26,4% z celkového počtu)¹⁰⁰ se nepřihlásilo k národnosti žádné.

Nutné je objasnit, že demografická problematika je zkomplikovaná **asymetrií informací** o trvalém pobytu lidí v lokalitě. Například k roku 2008 se v lokalitě hlásilo k trvalému pobytu celkem 4 310 obyvatel. Tento počet je ovšem vyšší díky nenahlášení se k trvalému pobytu mnohými obyvateli. Expertízy na danou problematiku jsou nepřesné až klamavé díky nemožnosti odhadu počtu osob žijících v jednom bytě. V mnohých případech totiž dochází k obývání jedné bytové jednotky 5-15 lidmi. Podle věkové struktury zachycené výzkumem roku 2008 je nejvíce zastoupeno obyvatelstvo do 15 let a to z 50% nad 65 let je zde zastoupení 10%.¹⁰¹

Příznačným jevem lokality je fluidita. Přesuny Romů do lokality z jiných městských částí (např. za účelem nákupů či návštěvy příbuzenstva) způsobují, že lokalita je zejména během dne mnohem lidnatější, než jsou statistiky schopny zachytit a počet může narůstat o několik stovek i tisíc osob. Fluidita je také pozorovatelná spolu s denní dobou. Ve dne do lokality docházejí zaměstnanci či klienti firem, v noci se zde pohybují téměř výhradně obyvatelé lokality.

Z hlediska národností jsou nejpočetnější minoritní skupinou v lokalitě Romové, dalšími skupinami jsou obyvatelé z Ukrajiny, Arménie a Kosova.¹⁰² Opět díky asymetrii informací pak dochází k nepřesnému určení ekonomické aktivity obyvatel. Obecně lze však říci, že oproti ekonomické aktivitě obyvatel v lokalitě ovlivněné vysokou nezaměstnaností a vysokým podílem obyvatelstva dochází ke zvyšování ekonomické aktivity oblužných a podnikatelských činností.¹⁰³ Zaznamenání socioekonomických ukazatelů a počet sociálně vyloučených osob je znázorněn v tabulce č. 2

¹⁰⁰ Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města pro programovací období 2007-2013. In: *Integrované plány rozvoje města Brna - Statutární město Brno* [online]. 2008 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

¹⁰¹ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Tamtéž

Tabulka 2 Počet sociálně vyloučených osob a socioekonomické ukazatele v lokalitě Zábrdovice

Indikátor	Upřesnění	Počet zjištěn dotazováním expertů
Počet sociálně vyloučených osob	-	8000
Počet Romů ze skupiny sociálně vyloučených osob	-	3000-6000
Struktura podle pohlaví	muži	40%
	ženy	60%
Věková struktura	0-14 let	50%
	15-65 let	30%
	Nad 65 let	20%
Nejvyšší dosažené vzdělání	Bez vzdělání	10%
	Neukončené ZŠ	10%
	Ukončené ZŠ	75%
	Vyučen	3%
	SŠ	1%
	VOŠ,	0,5%
	nástavbové VŠ	0,5%
Nezaměstnanost	muži	80%
	ženy	85%

Při zhodnocování výsledků si ovšem musíme uvědomit, že čísla jsou pouze zhmotněním kvalitativních dat, kde díky zákonným ustanovením v právním řádu České republiky je nezákonné a také nemorální separovat v kalkulacích romskou národnost případně jinou menšinu.

2.4.17 Nestátní neziskové organizace (NNO)

V lokalitě je velká koncentrace neziskových organizací s programy pro podporu integrace a zlepšení situace sociálně vyloučených obyvatel žijících v dané lokalitě. Organizace pokrývají následný výčet typů sociálních služeb, které jsou nabízeny bezplatně:

- sociální poradenství (základní a odborné),
- služby sociální prevence (azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a terénní programy),
- vzdělávací a výchovné programy¹⁰⁴

Deklarovanou aktivitou v programech organizací jsou terénní programy, které komplexně řeší problematiku v lokalitě. Bohužel pouze zřídka se vychází do terénu díky manažerským činnostem v rámci přípravy projektů.

Terénní programy a jejich stabilní zajištění a zefektivnění jsou jednou z priorit v návrhu **3. Komunitního plánu sociálních služeb v Brně pro roky 2013-2015**. Mezi organizace s

¹⁰⁴ Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně. VeryVision. Brno, 2008.

terénními programy patří DROM, IQ Roma servis, Romodrom a Společenství Romů na Moravě. Programy a projekty organizací jsou financovány z evropských fondů, spoluprací se státními institucemi, fondy a nadačními fondy.¹⁰⁵ Problémem působících organizací je nekoordinovaná spolupráce mezi vlastní agendou a organizacemi navzájem, resp. nekoherenci projektů. Dochází tak k nahrazování ukončených projektů, projekty velmi podobnými, bez návaznosti na pokrok. Nevyužívá se tak stávající infrastruktury a zkušeností. K asymetrii a nesdílení informací dochází díky morálním a právním pravidlům anonymity klienta. Na tomto faktu se shodují zástupci jednotlivých organizací. U činnosti neziskových organizací působících v lokalitě tak dochází k zacyklení.

Cílem neziskových organizací působících v oblasti sociálních služeb jsou tyto:

1. Účinnost sociálních služeb taková, aby již nebyla potřeba,
2. klient, který mě nepotřebuje, již v organizacích není vnímaným standardem, organizace se tak snaží působit proaktivně.

První činnou organizací v lokalitě bylo na počátku 90. let Společenství Romů na Moravě. Následně se z organizace vyčlenily či nově vznikly další organizace. Momentálně v lokalitě působí tyto subjekty:

- Armáda spásy, Komunitní centrum Körnerova
- Příspěvkovou organizaci DROM, romské středisko
- Dětské centrum Teen Challenge Brno
- Dětský dům Zábrdovice pod farou v Zábrdovicích
- Diecézní charita Brno, pobočka Charitní bazar Baltazar
- IQ Roma servis, o.s.
- Společenství Romů na Moravě, občanské sdružení
- Ratolest Brno, o.s. a nízkoprahový klub Pavlač
- Romodrom, občanské sdružení

Mezi další zajímavé iniciativy v lokalitě vznikající mimo neziskové organizace patří:

- Pěvecký sbor vedený Irenou Kellerovou,
- workshopy řemeslnického umění pořádané v Muzeu romské kultury,
- projekt Mládeže v akci na úrovni Jihomoravského kraje,
- kurzy Street Dance v tělocvičně Městské policie nacházející se v lokalitě na Francouzské pod vedením pana Janči z taneční skupiny DANZA,
- iniciativy projektu Plácky - nízkoprahová a aktivizační centra pro děti a mládež ohrožené sociálně patologickými jevy¹⁰⁶ a hřiště Hvězdička,
- implementace programů Střediska integrace menšin,¹⁰⁷
- pořádání Ghettofestu, pro rok 2013 v datu 15.6.,
- probíhající studie Historie Romů na Moravě pod Masarykovou univerzitou,
- plánovaný projekt sociálního podnikání, zaměřený na gastronomii, IQ Roma servis a Diversitas s.r.o.

Do budoucna je v návrhu 3. plánu Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Dostupné z: http://www.bрно.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OIEF/Placky_publicita.pdf

¹⁰⁷ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/sp-strediska-integrace-mensin>

období 2013-2015¹⁰⁸ dále řešen rozvoj a spolupráce nestátních neziskových organizací, Magistrátu města Brna a Jihomoravského kraje. Komunitní plán bere jako svou prioritu pro řešení

problematiky lokality podporu neziskových organizací, jejich zachování a rozvoj. Mezi navrhovanými aktivitami je rozvoj sítě nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.¹⁰⁹

Pro projekt Kreativní centrum Brno je tak díky přetrvávajícímu řešení začleňování sociálně vyloučených osob v kohezní politice Evropské unie pro období 2014-2020 a národním strategiím sociálního začleňování pod agendou Ministerstva práce a sociálních věcí¹¹⁰ možné spatřovat podporu připravovaného projektu. Jedná se především o situaci, kdy by měl projekt posloužit jako impulz pro růst ekonomické výkonnosti v lokalitě, nabídku nových pracovních míst a přípravu podmínek k interakci majoritní skupiny s minoritami. Proces by tak mohl následně napomoci s vymaněním se z definice sociálně deprivované lokality. Je zde tedy vidět poměrně zřetelnou podporu tzv. Culture-led regeneration zmiňované výše.

2.4.18 Dotazníkové šetření v rámci NNO

Pro zjištění názorů o vznikajícím kreativním centru jsme také oslovili vybrané organizace, abychom dostali odpovědi na otázky ohledně potenciálního zájmu o kreativní centrum, propojení těchto organizací s kreativním centrem, apod.

Oslovili jsme tyto neziskové organizace působící v lokalitě: Společenství Romů na Moravě, Muzeum romské kultury, Divadlo Neslyším, Divadlo Radost, Sdružení Podané ruce, IQ Roma servis, Romské středisko DROM, Střední škola umění a designu. Z osmi dotázaných se nám ale dostalo pouze tři odpovědí.

Z průzkumu neziskových organizací v okolí káznice jsme se dozvěděli, že o volné prostory zájem je. Žádná z těchto organizací neprojevila odpor vůči plánovanému projektu, naopak jej podpořily s myšlenkou, že by časem mohlo sejmut z Cejlu nálepku „ghetta“, což by mohlo být podporou aktivit všech organizací a podniků v okolí. Vyplněné dotazníky jsou k nalezení v příloze č. 3.

Z dotazníkového šetření, z neřízených rozhovorů s jednotlivými NNO a s celkového kontaktu s lokalitou a jejich službami nám následně vyplynulo, že tyto subjekty aktivitu kolem Kreativního centra Brno vnímají výrazně pozitivně a shodují se s cílem projektu, kterým je zlepšení zanedbané lokality.

2.4.19 Gentrifikace

Dalším sociálním otázkou práce s lokalitou je její možný vývoj do budoucna. V oblasti regenerace zanedbaného území je potřebné pohlížet na celý projekt komplexně. Jedním z důležitých bodů, které je nutné mít na paměti je tzv. „Gentrifikace“ neboli příliv majetných obyvatel, obvykle do středních částí měst, spojený se zkupováním a renovací starších a

¹⁰⁸ Dostupné z: http://socialnipecer.brno.cz/useruploads/files/kpss/n%C3%81vrh_3._kp_2013_-_2015.pdf

¹⁰⁹ Návrh 3. Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro období 2013 – 2015. In: *Portál sociální péče ve městě Brně* [online]. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z:

http://socialnipecer.brno.cz/useruploads/files/kpss/n%C3%81vrh_3._kp_2013_-_2015.pdf

Pozn.: Poskytování sociálních služeb dětem a mládeži s cílem podpory a minimalizaci ohrožení sociálního vyloučení a usilující o zlepšování jejich životní situace.

¹¹⁰ Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13031/vize_SZ.pdf

mnohdy zanedbaných budov. Jedná se o proces pozvolné proměny městské části obývané obyvateli s nízkými příjmy na čtvrt' obyvatel bohatších s prestižním statutem. Noví, movitější obyvatelé patří obvykle ke kvalifikovanější skupině obyvatel města, mnohdy se jedná o příslušníky uměleckých kruhů. Výhodami gentrifikace je jistě zkvalitnění městského prostředí, rozvoj dané oblasti, pracovní příležitosti - nové funkce lákají další investory či obyvatele. Má ale i negativní dopad a to především vedoucí k vystěhování původního obyvatelstva, které si zvyšující se ceny pozemků již nemůže dovolit. Tento problém se snaží reflektovat i sociolog Richard Florida v revidovaném vydání svého bestselleru *Rise of the Creative Class* z roku 2012, jelikož toto téma mu bylo často vytýkáno.¹¹¹

Gentrifikace v oblasti již probíhá. Začínají se objevovat nové nebo opravené budovy, které jsou určeny pro movitější část populace. Lákadlem je hlavně blízkost centra a výborná dopravní dostupnost.¹¹² Domy jsou zabezpečené a chráněné kamerovým systémem.

Oblast vyznačená čerchovanou čarou je území, které si stále zachovává původní „ošuntělý charakter“ a je obýváno sociálně slabšími obyvateli, kterých by se případná gentrifikace nejvíce týkala. Toto území je obklopeno několika rozdílnými částmi. Z jihu to je revitalizovaná oblast Radlasu, kde se nacházejí plynárny. Z východu pak ještě zanedbaná část podobného charakteru jako „Bronx“, která ale přes řeku navazuje na obytnou zástavbu. Jedná se především o rodinné domky. Hranicí je však řeka Svitava, kolem které se nachází řada brownfieldů (například Zbrojovka) a která má potenciál získat rekreační funkci. Již dnes kolem ní vede cyklostezka a nachází se zde legální plochy pro graffiti. Ze severu oblast ohraničuje ulice Merhautova, za kterou se nachází kvalitní obytná především bytová zástavba. Už mezi ulicemi Francouzská a Merhautova je uspořádaná řadová zástavba s menšími domy, které jsou dobře udržované. Ze západní strany se nachází území, které nejvíce vyvolává gentrifikační nátlak. Jedná se především o areál IBC centra. Vliv má i blízkost centra.

2.4.20 Vnímání lokality a projektu

Vnímání lokality a projektu jsme zjišťovali pomocí primárního výzkumu v lokalitě Brno – Zábřovice. Tento cíl měl vést k určení vnímání celého projektu především ze strany osob, které se v lokalitě pohybují, případně k ní mají určitou vazbu.

Název výzkumu:	DNA lokality, 2013
Realizátor:	Tým č. 16, projekt MUNISS, téma Kreativní centrum Brno
Projekt:	Výzkum za účelem mapování okolí káznice v Brně na Cejlu
Termín šetření:	28. 3. - 4. 4. 2013 a 22. 4. – 4. 5. 2013
Zdroje informací:	Primární
Sběru informací:	Elektronické dotazování, osobní dotazování
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Jihomoravský kraj, věk 16 let a více

¹¹¹ FLORIDA, R.: *The Rise of the Creative Class--Revisited: 10th Anniversary Edition--Revised and Expanded*. New York: Basic Books, 2012. ISBN 9780465029938.

¹¹² Do 300 metrů z kteréhokoliv místa ve vymezené lokalitě je dostupná zastávka hromadné dopravy (názorná ukázka viz interaktivní mapa).

Reprezentativa:	Obyvatelé, pracující a projíždějící městskou částí Brno – Zábrdovice od 16 let a více
Počet dotázaných:	124 osob
Výzkumný nástroj:	Dotazník
Cíle výzkumu:	Abychom mohli lépe zmapovat lokalitu v okolí káznice, určili jsme následující cíle dotazníkového výzkumu a přiřadili k nim otázky, které tyto cíle zjišťují:

Tabulka 3 Cíle dotazníkového výzkumu

Cíle výzkumu	Číslo otázky v dotazníku
zjistit jak lidé vnímají městskou část Brno – Zábrdovice	2, 3, 4, 5, 6,
zjistit, jak se respondenti staví k možnosti výstavby Kreativního centra v této lokalitě	8, 9, 10, 11
zjistit, kteří lidé se v lokalitě pohybují	1, 7, 12, 13, 14, 15, 16
zjistit, informace o právnických osobách, které se v oblasti vyskytují	18, 19, 20, 21, 22, 23

zdroj: vlastní zpracování

Metody a techniky

Pro sběr dat jsme využili metodu dotazování a to jak elektronického, tak osobního. Forma a sled otázek vycházejí ze zvolených cílů výzkumu. V dotazníku byly použity následující typy otázek: uzavřené s jednou i s více možnostmi, otázky otevřené a matice s jednou možností na řádku.

Respondenty jsme kontaktovali několika způsoby: dotazováním osob na ulici v lokalitě, prostřednictvím organizací a klíčových osob, které v oblasti působí a elektronicky.

Do výzkumu jsme zahrnuli respondenty, kteří v oblasti Brno – Zábrdovice bydlí, pracují, studují nebo projíždějí (+ možnost ostatní se specifikací). Byly vytvořeny kvóty dle Jihomoravského kraje, aby zůstalo zachováno složení obyvatelstva, jak v poměru muži/ženy, tak co se týče věkového složení obyvatelstva. Abychom tyto kvóty dodrželi, použili jsme 113 ze 124 vyplněných dotazníků. Pro vyhodnocení byli respondenti rozděleni do dvou skupin. První skupinou byli respondenti, kteří v lokalitě bydlí, pracují nebo studují, tzn. v lokalitě se vyskytují denně (cca 60 % dotázaných). Druhou skupinou jsou lidé lokalitou projíždějící a ostatní (cca 40 % dotázaných). Toto rozdělení jsme zvolili, protože je velmi pravděpodobné, že lidé, kteří v lokalitě bydlí, pracují nebo studují, ji uvidí z jiného úhlu než ti, kteří lokalitou projíždějí.

Pro vyhodnocení dat jsme použili statistické zpracování a u jednotlivých otázek jsme provedli analýzu četností. U otevřených otázek jsme zhodnotili, které faktory se vyskytovaly nejčastěji. Systémovou základnou pro nás byl systém Umbrella, který je přístupný v rámci studia na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně.

2.4.21 Vyhodnocení výzkumu

Skupina 1 (rezidenti, pracující a studující v oblasti):

Do skupiny 1 byli zařazeni respondenti, kteří v lokalitě bydlí, pracují (nebo studují). 60 % z dotázaných jsou osoby, které v lokalitě pracují a 40 % osoby, které v lokalitě bydlí. Žádný respondent neoznačil možnost studia v lokalitě.

64 % uvedlo, že je zaměstnáno na hlavní pracovní poměr, 13 % je zaměstnáno na vedlejší pracovní poměr, 21 % dotázaných uvedlo, že jsou studenty a 6 %, že jsou osobou samostatně výdělečně činnou.

Mezi **specifika oblasti** z pohledu lidí, kteří se v lokalitě vyskytují denně, patří: Romové, nepořádek, větší míra chudoby a sociální vyloučení, herny, zastavárny, žádná zeleň.

Mezi **parametry kvality života** v oblasti, které byly nejčastěji **hodnoceny** jako **dobré**, patří vzdálenost od města a obslužnost městskou hromadnou dopravou.

Konkrétní dvě skutečnosti, na kterých se respondenti shodli jako uspokojujících, jsou blízkost centra a dostupnost MHD. Mezi odpověďmi se ojediněle vyskytly i následující: postupná revitalizace, činnost neziskových organizací, sociální služby pro děti a mládež, přítomnost policejních hlídek, oprava budov, IBC, koupaliště.

Mezi **parametry kvality života** v oblasti, které byly nejčastěji **hodnoceny** jako **špatné**, patří výskyt cyklostezek, čistota v lokalitě, noční klid, městský mobiliář (výskyt odpadkových košů, laviček, zeleně, atd.), kulturní vyžití, pocit bezpečí a úroveň kriminality.

Respondenti **nejsou** konkrétně **spokojeni** s místními obyvateli a jejich chováním, nepořádkem a s bezpečností.

Podle respondentů prochází **pozitivním vývojem** v oblasti pouze vzhled budov. Cca v 40 % případů byla označena infrastruktura, v 20 % případů podmínky pro bydlení, nabídka služeb, síť obchodů a městský mobiliář. Co se týče zapojení obyvatel do rozvoje, tak přes 50 % dotázaných není ochotno se do rozvoje oblasti zapojit. 20 % dotázaných by bylo ochotno přistoupit na společnou spolupráci s městem a cca 13 % by bylo ochotno zapojit se případnou dobrovolnickou činností.

Povědomí o budově káznice a její přestavbě je rozděleno následujícím způsobem:

- a. ano, slyšel/a jsem o tom a vím, o co se jedná – 11 % respondentů
- b. ano, slyšel/a jsem o tom, ale moc o tom nevím – 24 % respondentů
- c. ne, nevím, že se zde káznice nachází – 43 % respondentů
- d. ne, neslyšel/a, přestože vím, že se zde káznice nachází – 22 % respondentů

77 % dotázaných nemá povědomí o kulturních akcích, které se v káznici konaly, 23 % respondentů o kulturních akcích vědělo, navštívilo je pouze 7 % z nich.

84 % respondentů uvedlo, že přestavba káznice by byla prospěšná pro lokalitu, 24 % z nich si ale myslí, že projekt není reálný. Pouze 9 % dotázaných uvedlo, že přestavbu vidí jako zbytečnou.

Na **jednoznačném obohacení**, které by **přestavba káznice** na Kreativní centrum **přinesla**, se respondenti jednoznačně neshodují. Polovina respondentů uvedla, že přínosem by bylo zvýšení návštěvnosti lokality, kulturní obohacení, lepší nabídka volnočasových aktivit, vznik nových pracovních míst. 30 % respondentů si myslí, že přínosem by byl vznik nových

komerčních prostor a zařízení, příliv peněz do lokality a zvýšení pocitu bezpečí. 20 % osob uvedlo, že přestavba by pro lokalitu nebyla vůbec přínosná.

Většina dotázaných tráví svůj volný čas kulturními a fyzickými aktivitami, setkáváním s přáteli a příbuznými, sledováním TV, DVD a videa, u počítače a na internetu, vzděláváním, četbou, odpočinkem.

Skupina 2 (projíždějící):

Do skupiny 2 byli zařazeni respondenti, kteří lokalitou pouze projíždí (a možnost ostatní).

51 % uvedlo, že je zaměstnáno na hlavní pracovní poměr, 7 % je zaměstnáno na vedlejší pracovní poměr, 30 % dotázaných uvedlo, že jsou studenty a 11 %, že jsou osobou samostatně výdělečně činnou a 13 % dotázaných byli lidé důchodového věku.

Mezi **specifika oblasti** z pohledu projíždějících osob patří z valné většiny Romové. Objevují se zde však i další pohledy na specifika jako např. rozmanitost prostředí, Vojenská nemocnice, Zbrojovka a zničený lukrativní střed města.

Mezi **parametry kvality života**, které byly **hodnoceny** jako **dobré**, patří vzdálenost od centra, a obslužnost městskou hromadnou dopravou.

Konkrétní skutečnost, na které se respondenti shodují jako uspokojující, je dobrá dostupnost do centra. Mezi odpověďmi se ale objevují i další jako např. levný nájem a sportovní vyžití, hezké prostředí kolem řeky Svitavy, pěkné koupaliště, kostel, architektura první republiky, atd.

Mezi **parametry kvality života**, které byly **hodnoceny** jako **špatné**, patří parkovací místa, kvalita ovzduší, čistota v lokalitě, dopravní hluk, noční klid, městský mobiliář, kulturní vyžití, sportovní vyžití, pocit bezpečí, úroveň kriminality.

Respondenti nejsou konkrétně spokojeni s místními obyvateli, s pocitem nebezpečí a s nečistotou.

Stejně jako u první skupiny prochází podle respondentů **pozitivním vývojem** v oblasti pouze vzhled budov. Ostatní možnosti nebyly označeny většinou respondentů. Cca 35 % osob si myslí, že pozitivním vývoje prochází infrastruktura, podmínky pro bydlení a síť obchodů; 20 % označilo nabídku služeb, městský mobiliář a sportovní vyžití. Co se týče zapojení obyvatel do rozvoje, tak přes 45 % dotázaných není ochotno se do rozvoje oblasti zapojit. 33 % dotázaných by bylo ochotno přistoupit na společnou spolupráci s městem a cca 15 % by bylo ochotno zapojit se nějakou dobrovolnickou činností.

Povědomí o budově káznice a její přestavbě je rozděleno následujícím způsobem:

- a. ano, slyšel/a jsem o tom a vím, o co se jedná – 33 % respondentů
- b. ano, slyšel/a jsem o tom, ale moc o tom nevím – 14 % respondentů
- c. ne, nevím, že se zde káznice nachází – 31 % respondentů
- d. ne, neslyšel/a, přestože vím, že se zde káznice nachází – 22 % respondentů

65 % dotázaných nemá povědomí o kulturních, akcích, které se v káznici konaly, 35 % respondentů o kulturních akcích vědělo, navštívilo je 15 % z nich.

86 % respondentů uvedlo, že přestavba káznice by byla prospěšná pro lokalitu, 29 % z nich si ale myslím, že projekt není reálný. Pouze 4 % dotázaných uvedlo, že přestavbu vidí jako zbytečnou.

Jako přínos přestavby káznice uvedlo 73 % respondentů kulturní obohacení, 53 % lepší nabídku volnočasových aktivit, vznik nových pracovních míst a zvýšení návštěvnosti lokality.

40 % vidí jako přínos vznik nových komerčních prostor a zařízení, cca 30 % příliv peněz do lokality, zvýšení pocitu bezpečí. 17 % dotázaných uvedlo, že přestavba lokality neobohatí vůbec.

Cca 80 % dotázaných tráví svůj volný čas kulturními a fyzickými aktivitami a setkáváním s přáteli a příbuznými; cca 60 % tráví svůj volný čas četbou a odpočinkem a cca 50 % sledováním TV, DVD a videa, u počítače a na internetu, vzděláváním.

2.4.22 Závěry výzkumu

Co se týče vnímání dané lokality, tak se respondenti obou skupin shodují na základních věcech a jejich vnímání je podobné. Z výzkumu vyplývá, že **respondenti vnímají** lokalitu spíše **negativně** kvůli místním obyvatelům a jejich chování. Shodují se na tom, že v oblasti **není pořádek a necítí se zde bezpečně**, že její velkou **výhodou** je **vzdálenost od centra** a její **dobrá dopravní obslužnost MHD**. Kde respondenti přicházejí se zajímavými postřehy, jsou skutečnosti, se kterými jsou v oblasti spokojeni (viz tabulka č. 4). Zde můžeme vidět, že **oblast je různorodá a má velký potenciál**, kde si každý může najít, co ho zajímá.

K možnosti přestavby káznice na Kreativní centrum **se respondenti staví pozitivně**, někteří z nich si ale myslí, že je takový projekt nereálný. Zhruba dvě třetiny respondentů nikdy o tomto projektu dříve neslyšelo.

V lokalitě se vyskytuje většina osob zaměstnaných na hlavní pracovní poměr; další poměrně početnou skupinou jsou studenti, kteří tvoří cca 25 % dotázaných. Volný čas lidé tráví kulturními a sportovními aktivitami, setkávání s přáteli, vzděláváním, četbou a na internetu. I zde je vidět potenciál, který by se dal využít.

Podarilo se nám získat pouze dva dotazníky od právnických osob působících v oblasti, a proto nebylo možné identifikovat směry a tendence této skupiny.

Tabulka 4 Výstupy identifikované respondenty v rámci dotazníkového průzkumu

	Skupina 1	Skupina 2
Specifika oblasti	Romové, nepořádek, větší míra chudoby, sociální vyloučení, herny, zastavárny, žádná zeleň	Romové, pestrost, vojenská nemocnice, zbrojovka, zničený lukrativní střed města
Parametry kvality života hodnoceny jako dobré	vzdálenost od centra, dobrá obslužnost MHD	vzdálenost od centra, dobrá obslužnost MHD
Parametry kvality života hodnoceny jako špatné	výskyt cyklostezek, čistota, noční klid, městský mobiliář, kulturní vyžití, pocit bezpečí, úroveň kriminality	parkovací místa, kvalita ovzduší, čistota, dopravní hluk, noční klid, městský mobiliář, kulturní a sportovní vyžití, pocit bezpečí, úroveň kriminality
Skutečnosti, se kterými jsou respondenti spokojeni	dobrá dostupnost do centra, postupná revitalizace, činnost NNO, sociální služby pro děti a mládež, přítomnost policie, opravy budov, IBC	dobrá dostupnost do centra, levný nájem a sportovní vyžití, hezké prostředí kolem řeky Svitavy, kostel, koupaliště, architektura první republiky
Skutečnosti, se kterými respondenti nejsou spokojeni	místní obyvatelé a jejich chování, nebezpečí, nečistota	místní obyvatelé, pocit nebezpečí, nečistota

zdroj: vlastní zpracování

2.4.23 SWOT analýza

Na základě zjištěných informací o lokalitě byla provedena SWOT analýza dané oblasti. Analýza byla provedena z pohledu města Brna. Ve společné diskuzi byly identifikovány silné a slabé stránky oblasti a příležitosti a hrozby, které oblast ovlivňují. Ty byly následně seřazeny dle důležitosti. Následující tabulka shrnuje nejdůležitější body a z těchto vybraných faktorů (zahrnutých ve SWOT matici) jsou vytvořeny strategie pro práci s lokalitou.

Tabulka 5 SWOT analýza

Vnitřní prostředí Vnější prostředí	Silné stránky	Slabé stránky
	1. obslužnost MHD 2. dostupnost k bydlení 3. nižší cenová hladina nájmu 4. dotace na vzdělání 5. přístup města k revitalizaci 6. sportovní zázemí	1. vysoká kriminalita 2. nižší kvalita života 3. nízká vzdělanost 4. (ne)čistota v lokalitě 5. vyšší nezaměstnanost 6. velká koncentrace hazardu 7. prostituce, obchod s drogami
Příležitosti	Strategie maxi-maxi	Strategie mini-maxi
1. velký potenciál rozvoje 2. vzdálenost od centra 3. atraktivita pro investory 4. dobrá městská struktura 5. rozmanité volné prostory 6. dotace na soc. programy a vzdělání z EU 7. velká frekvence lidí	1. podpora obsazenosti bytů 2. zvyšování kvality života 3. zvyšování atraktivity 4. revitalizace a podnikání	1. podpora vzdělávání 2. vznik nových pracovních míst 3. absence prostituce a obchodu s drogami
Hrozby	Strategie maxi-mini	Strategie mini-mini
1. zvyšování kriminality 2. špatná udržitelnost ekonomických subjektů 3. neudržitelnost oprav bydlení 4. snižování kvality života 5. prohlubování sociálních rozdílů 6. neucelená koncepce sociálního bydlení	1. podpora podnikatelských subjektů v lokalitě 2. tvorba koncepce prevence nesolventních občanů	1. snižování kriminality 2. udržitelnost oprav bydlení 3. posílení úklidu veřejného prostranství

zdroj: vlastní zpracování

2.4.24 Strategie

Maxi-maxi

Podpora obsazenosti bytů v oblasti: Vzhledem ke snadné dostupnosti bydlení, nižší cenové hladině nájmů a vzdálenosti od centra města budou byty propagovány mladým adaptabilním lidem, kterým bude nabídnuto uzavření dlouhodobější nájemní smlouvy (např. na dva roky) za účelem snížení fluktuace osob/rodin v bytech v oblasti.

Zvyšování kvality života v lokalitě: K vyřešení této problematiky přispívá pozitivní přístup města k revitalizaci. Dá se tak využít nástrojů a mechanismů pro získání dotací na projekty ze strukturálních fondů Evropské unie. I pro nové dotační období (2014 - 2020) je sociální integrace vyloučených lokalit v řešení a předpokládá se vypisování grantů a soutěží. Důraz na kvalitu života, výzkumu a inovací s ním spojených, je také řešen v programu HORIZON 2020. Začleněním problematiky do strategií města a Komunitního plánu sociálních služeb města Brna dochází ke včasnému integrování řešení problematiky do hospodářských aktivit, činností a rozpočtu města Brna.

Zvýšení atraktivity lokality propagací nabídek sportovního vyžití: Díky velké frekvenci lidí projíždějících MHD je možná propagace nabídky sportovního a relaxačního využití v lokalitě na reklamních plakátech v MHD či v magazínu Šalina. Přilákání většího počtu obyvatel dodá lokalitě na atraktivnosti. Lidé tak nebudou pouze projíždět, ale využitím některé z nabízených služeb dodají lokalitě přidanou hodnotu.

Revitalizace a podnikání: Kladný přístup města k revitalizaci oblasti a velký potenciál a atraktivita oblasti by měly být signály k nastolení spolupráce a podpory mezi těmito dvěma stranami. Město může investorům nabídnout rozmanité volné prostory za nízkou cenu (nájmu nebo koupě). Investor investuje peníze, např. vytvoří nové zařízení (služby, obchod, atd.), místo opraví. Městská část je tak postupně revitalizována a těží z toho obě strany.

Mini-maxi

Podpora vzdělávání v oblasti: Využitím dotací na podporu vzdělání, mohou být nabídnuty rekvalifikační kurzy pro obyvatele nebo uděleny sociální stipendia. Tyto dotace mají zabránit prohlubování sociálních problémů v oblasti.

Vznik nových pracovních míst: Využitím volných prostor nacházejících se v lokalitě k podnikatelské činnosti bude rozšířena nabídka nových pracovních míst v oblasti. Je zde klíčové nastavit výhody pro podnikatele a zatraktivnit lokalitu pro realizaci podnikatelských záměrů.

Absence prostituce a obchodu s drogami: Svým místním postavením dochází v lokalitě ke zvyšujícímu se zájmu investorů. Bezproblémové jednání, vyhrazení pracovníka pro styk s investory, nabídka prostor na webových portálech či katalozích, vytvoření propagační reklamy může navýšit pobídku pro investování v lokalitě. Díky nově vznikajícím aktivitám, zalidnění a narušení uzavřenosti lokality je potenciální možnost pro ukončení nekalých aktivit v lokalitě. V tomto případě by byly vytvořeny podmínky pro gentifikaci a odsun negativních jevů ze sociálně vyloučených míst.

Maxi-mini

Podpora podnikatelských subjektů v lokalitě: Vzhledem ke špatné udržitelnosti podnikatelských subjektů v lokalitě by bylo dobré podnikatele zavádějící svoji praxi v této lokalitě podpořit. Naskytuje se mnoho způsobů, jak to udělat: nabídky sníženého nájmu prostor, propagace podnikatele s pomocí města, pravidelné hlídky v okolí (zajištění většího bezpečí osob i majetku), implementace kamerového systému na obecní (pronajímané) domy, úlevy od plateb odpadů, atd. Pokud budou podnikatelé podporováni, bude pro ně snazší překonat fázi zavádění podniku na trh a budou tak mít větší šanci na to se zde udržet. Udržení nových podnikatelů v oblasti napomůže revitalizaci lokality.

Tvorba konceptu prevence nesolventních občanů: Díky tomu, že není vyřešené, jakým způsobem se chovat k neplatičům nájemného, vyskytuje se v lokalitě mnoho rodin, které nemají na zaplacení nájmu prostředky. Vytvoření konceptu, jak s takovými případy zacházet, by bylo jistou prevencí pro takovéto případy. Výsledkem by bylo snížení neplatičů v oblasti a potažmo zvyšování kvality místního života.

Mini-mini

Snížování kriminality: Snížování kriminality je možno dosáhnout posílením policejních hlídek, zavedením hlídek z místních obyvatel, zavedením kamerového systému a fotopastí na obecních domech, zlepšení celkového osvětlení oblasti, přítomností více policejních hlídek přímo v lokalitě pro rychlý zásah, atd.

Udržitelnost oprav bydlení: Tato problematika může být vyřešena dosazením správce-domovníka budovy. Možností je využít externího pracovníka či při poskytnutí výhod nájemného ustanovit správcem-domovníkem některého z nájemců.

Posílení služeb úklidových prací veřejného prostranství: Díky výrazné koncentraci nezaměstnaných osob a osob s postihem veřejně prospěšných prací je možné vyřešení problematiky posílením úklidových služeb. Toto řešení poskytne výdělečnou činnost pro nezaměstnané osoby, čímž bude sekundárně docházet ke snížování sociálních rozdílů a zvyšována kvalita života. Z psychologického hlediska je pak podíl na práci ve vlastním místě bydliště silným motivem pro udržování čistoty.

Závěr SWOT analýzy

Na základě vytvořené SWOT matice bylo navrženo 12 strategií. Z těchto strategií jsme nevybrali jednu konkrétní, protože tyto strategie nabízí městu Brnu širokou škálu možností na vylepšení situace v lokalitě a dávají tak městu na výběr. Záleží tak na současné strategii města Brna, kterou z nich využije a především také na záměru projektu Kreativní centrum Brno jako potencionální "hnací" síly celkové regenerace lokality. Na závěr ale přesto připojujeme naše doporučení, které je však logicky vyplývající z celého. Prvně začít s projekty méně nákladnými, jejichž správa by se případně mohla podřadit pod aktivitu některé z NNO (vzdělávání, neplatiči, veřejné práce). Podle výsledku poté vybrat ty více nákladné jako pokračující revitalizaci, doplnění městského mobiliáře či systém podporu podnikatelských aktivit. Zkušenost NNO se správou méně nákladných projektů by tak společně s jejich znalostí lokality mohla výrazně zefektivnit a zlepšit následnou implementaci dlouhodobějších a nákladnějších řešení. V ideálním případě by poté obě tyto etapy mohly probíhat ve vzájemně se doplňujících aktivit z oblasti kultury právě z Kreativního Centra Brno.

2.4.25 Shrnutí

Cílem celkového mapování okolí káznice bylo vytvořit DNA lokality, abychom na základě získaných dat mohli vyvodit, co je pro tuto lokalitu charakteristické, v čem se vyznačuje a v čem je odlišná od svého okolí. Tato analýza byla složena z více částí, které do sebe svým způsobem zapadají a vytvářejí tak celkovou koncepci.

Lokalita, která je místem určení navrhovaného projektového záměru, v sobě ukrývá spoustu specifíků, které se vyskytují ve společenské, ekonomické i urbanistické sféře. Většina těchto specifíků je potírána negativními jevy posouvající atraktivní lokalitu z hlediska městské struktury do oblasti deprimované zóny. Implementací projektu jako Kreativní centrum Brno do sociálně vyloučené lokality by tak mohlo dojít k tzv. Culture-led regeneration a další rozšíření gentrifikace. Tyto aktivity však musejí být vedeny s ohledem na respekt k lokalitě, aby na jednu stranu chtěná gentrifikace a s ní spojené výhody nezpůsobily nechtěné vymizení *Genia loci* dané oblasti. Měla by se proto najít vhodná hranice mezi zkvalitněním prostředí, oživením oblasti a zamezením odlivu především romského obyvatelstva. Podpora Romů a romských organizací je už tak koncentrovaná a fungující, že by ztratilo smysl „přesouvat“ Romy do jiné oblasti. Mělo by se vyvarovat „opevněných“ domů, které jsou izolované od okolí a spíše než by přispívali ke zlepšení situace, tak generují určité napětí mezi novými a romskými obyvateli. Ideální by tak bylo, kdyby noví obyvatelé svou přítomností pomohli k sociální kontrole území.

To co lokalita potřebuje, je především aktivizace území pomocí veřejného prostoru, který by byl pod sociální kontrolou. Potenciál má myšlenka samotného zapojení obyvatel do revitalizace oblasti a správné uchopení využití prostorů pavlačů, vnitřních dvorů a volných nebytových prostor, které je v lokalitě velmi mnoho a ve spojení s kulturními a kreativní průmysly se jedná o velice atraktivní a aktuální tematiku (O daném tématu bylo pojednáno např. na konferenci „Týden kulturních fabrik“ ve dnech 16. -19. 2013 v Plzni).¹¹³

Na základě výše uvedených analýz a jejich částí je tedy předpoklad, že rozvinutí nové interakce mezi aktuálním stavem a novým projektem by bylo posilujícím impulzem pro kvalitu života, ekonomickou výkonnost, životaschopnost, budoucnost a celkové pozdvižení deprivované lokality. Tuto skutečnost potvrzuje do určité míry i odpovědi a přístup NNO během našeho výzkumu a dotazníkového šetření. Podle námi vytvořených analýz tedy můžeme potvrdit, že projekt Kreativní centrum Brno má potenciál zapadnout do DNA lokality v okolí brněnské káznice. Nástroj v podobě interaktivní mapy a zpracované SWOT analýzy následně pomáhají vytvořit směr, kterým by se s koncepcí lokality mělo pracovat.

¹¹³ Dostupné z: <http://www.plzen2015.net/tyden-kulturnich-fabrik/>

2.5 Analýza kreativních center

2.5.1 Rozdělení na základě kreativních měst

Podpora kreativních průmyslů se v každém městě formuje rozdílně na základě lokálních problémů a možností řešení. Společné cíle rozvoje kreativních průmyslů mohou být následující:

1. Organizace a poskytování prostor - nejčastěji v případě, že městský prostor neposkytuje vyhovující a cenově dostupné prostory pro kreativní jedince a společnosti.
2. Zaměstnanost, jelikož kreativní průmysly vytvářejí nová pracovní místa.
3. Zviditelnění města - v případě, že je zviditelnění primárním cílem, je často dávána přednost takovým iniciativám a společnostem, které se zaměřují na širokou veřejnost a dokáží centra zviditelnit.
4. Využití kreativních center k rozvoji městského prostoru - revitalizace nevyužívaných objektů, často bývalých průmyslových areálů.

Zvolený cíl se promítá do politiky podpory kreativních průmyslů. Některé z cílů povedou k politice zaměřené na spotřebitele, jiné k podpoře produkce a tvorby nebo např. zaměstnanosti. Stejně tak se některé politiky zaměří primárně na společnosti, jiné naopak čistě na kulturní instituce. Na danou politiku lze nahlížet také jako na podporu všech kreativních průmyslů jako celku, nebo se město může zaměřit na podporu pouze vybrané oblasti. Pro přiblížení jednotlivých přístupů jsme využili publikaci „How to support creative industries“,¹¹⁴ ve které je na základě partnerství Creatives Metropoles Network popsáno téměř 50 studií dobré praxe z měst Amsterdam, Barcelona, Berlin, Birmingham, Helsinky, Oslo, Riga, Stockholm, Tallinn, Vilnius a Varšava. Každý z příkladů je popsán na základě 4 oblastí: přístup k financím, rozvoj podnikatelských kapacit a internacionalizace, zvýšení poptávky po kreativních průmyslech a rozvoj prostor a kreativních městských čtvrtí.

Každá z oblastí představuje různé přístupy k rozvoji kreativních průmyslů, jedná se např. o:

1. Propagace klastrů,
2. Rozvoj interdisciplinární spolupráce,
3. Koordinace subjektů a aktivit,
4. Využití kreativních průmyslů ke zvýšení atraktivity města,
5. Multifunkční prostory,
6. Rozvoj městských čtvrtí pomocí kreativních průmyslů,
7. Přístup zdola-nahoru pro rozvoj kreativních prostor ad.

¹¹⁴ Dostupné z: <http://creativemetropoles.eu/uploads/files/CMportfolioWEBversion.pdf>

Sít' zapojených měst se shoduje na tom, že klíčové parametry pro vytvoření politiky kreativních průmyslů jsou následující:

1. Obecné zaměření politiky kreativních průmyslů, která může být orientována na:
 - 1.1. Zvýšení atraktivity městských prostor, rozvíjení rozmanité a kreativní atmosféry ve městě, pulsující život ve městě.
 - 1.2. Rozvoj podnikání v oblasti kreativních průmyslů a posílení kreativních průmyslů jako samostatného ekonomického odvětví.
 - 1.3. Propojení regenerace městských prostor s rozvojem kreativních průmyslů.
2. Přístup politiky kreativních průmyslů
 - 2.1. Soustředění se na vybrané subsektory kreativních průmyslů.
 - 2.2. Orientace na rozvoj klastrů, nejen v oblasti kreativních průmyslů, ale také ve spojení s dalšími ekonomickými odvětvími (např. turismus).
 - 2.3. Podpora různorodých iniciativ a aktivit, u kterých lze očekávat, že přinesou pozitivní dopady na rozvoj města.
3. Institucionální zázemí - úloha různých úrovní institucí veřejné správy
 - 3.1. Dominantním aktérem v rozvoji politiky kreativních průmyslů ve městě je samo město.
 - 3.2. Vyšší úrovně (např. státní, krajská) mají významný vliv na tvorbu politiky kreativních průmyslů ve městě.

Spojením těchto parametrů lze každé město zařadit mezi jeden z 3 typových modelů měst:

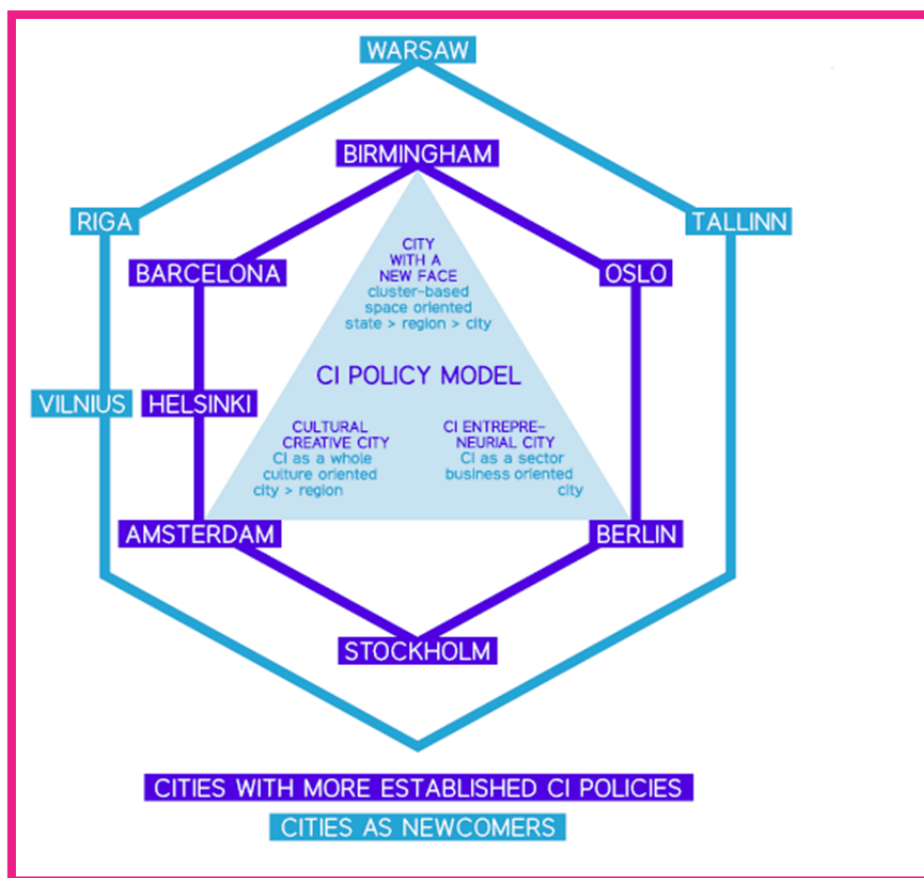
1. „Město s novou tvář“ - politika kreativních průmyslů je orientovaná na prostor, je založená na tvorbě klastrů a do tvorby politiky jsou zapojeny stát, kraje, které mají také vyšší rozhodovací pravomoci.

2. „Kreativní město kultury“ - orientováno na kulturu, kreativní průmysly jako celek, hlavními aktéry je město a region (kraj). Úspěch tohoto modelu závisí na faktorech, jako jsou historie, kosmopolitní atmosféra, rozmanitý kulturní život, inspirující městské prostředí, přítomnost mezinárodní současné kultury. Tento model je více aplikovatelný na velká města. Města v tomto modelu podporují podnikatelské prostředí a kulturní/kreativní aktivity a iniciativy, jako jsou festivaly, studie, rozvoj kreativní atmosféry, mezinárodní spolupráce atd.

3. „Podnikatelské město v oblasti kreativních průmyslů“ - v tomto modelu je politika orientovaná na rozvoj podnikatelského prostředí v dané oblasti, důraz je kladen na specifické sektory a hlavním aktérem v procesu je město.

Cílem takové politiky je vytvoření ekonomicky udržitelných podniků. Některé z malých a středních podniků (SME) mohou být závislé na subsektorech (např. film a móda). Tyto podniky se mohou stát ekonomicky a finančně velice zajímavými pro město. V tomto modelu je třeba propojit společnosti v kreativních průmyslech s jinými podniky.¹¹⁵ Positioning vybraných měst je zobrazen v následujícím obrázku:

¹¹⁵ About the project: How to support creative industries. *Creative Metropolises* [online]. [2010] [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://creativemetropolises.eu>

Obrázek č. 4 Positioning jednotlivých typů kreativních měst, zdroj: 127

Brno by dle výše uvedené metodiky mohlo být zařazeno mezi tzv. „newcomers“ někde na úrovni města Vilnius, tedy mezi 1. a 2. skupinou kreativních center. Příkladem kreativního centra ve městě Vilnius- Arts Printing House-se lze inspirovat také při formování Kreativního centra v Brně.

2.5.2 Trendy v oblasti kreativních center

Po prvotní analýze kreativní měst, kreativních center v Evropě a následném zpracování získaných dat (charakteristika místa, poskytované služby, organizace centra, apod.), které nám umožnilo základní orientaci v tématu, jsme dospěli k závěru, že pojem a označení kreativní centrum není pojem označující jednu přesně definovanou instituci. Na místo toho jsme zjistili, že kreativní centra stejně jako kreativita samotná představují hůře definovatelný soubor aktivit a že každé je svým způsobem jedinečné. Nicméně i v tomto prostředí lze vysledovat určité tendence resp. trendy, které je vystihují a definují. Proto níže představujeme soubor trendů, které jsme vytvořili na základě prvotního mapování na vzorku přibližně 20 kreativních center v Evropě. Věříme, že jak pro laického čtenáře, tak i pro odborníka v této tématice může být naše rozdělení přínosné pro hlubší pochopení celého tématu. Trendy se totiž snaží brát v úvahu širší společenskou představu o tom, co by kreativní centra prakticky měla představovat. Tedy nezapomíná i na aktuální vnímání pojmu kreativní centrum v rámci internetové sítě případně z pohledu veřejnosti.

Základním rysem resp. trendem takových institucí je jejich lokální specifita (proto i zpracování DNA analýzy lokality). Na základě tohoto základního trendu byly navrženy následující primární trendy vyjadřující prvotní rozdělení center:

1. rozdělení dle funkce
2. rozdělení dle rozlohy

kteří nám umožňují vytvořit následné sekundární trendy, které slouží k bližší specifikaci centra resp. specifikaci jeho generických znaků ovlivňujících komplexní pojetí takové instituce.

Rozdělení dle funkce

Funkce centra vyjadřuje jeho primární úlohu, kterou daná instituce zastává, to ovlivňuje chod centra, využití prostor i jeho možné příjmy, případně náklady. Funkce centra je jakoby jeho srdcem, od kterého se vše odvíjí. Často je spojena s objektem a místem, kde se centrum nachází, více viz rozdělení dle rozlohy.

V závislosti na konaných akcích a funkčním využití prostor, rozdělujeme centra na:

1. Kulturní centrum

Jedná se o prostory, které jsou využívány na pořádání nejrůznějších akcí – výstavy, přednášky, vystoupení, workshopy, oslavy, konference apod., tedy pronájmy spíše krátkodobého charakteru. Akce bývají komerční, nekomerční i soukromé a většinou centrum za příplatek zajišťuje catering, profesionální osvětlení a další služby. Tento typ centra není kreativním centrem, které by splňovalo naše zadání, je ho nutné ale definovat z důvodu pohledu veřejnosti na tyto instituce. Často totiž právě veřejnost bere tyto centra také jako “centra kreativní” a mohlo by tak docházet k omylům. Lze sem zařadit následující příklady – Le Lieu Unique,¹¹⁶ Radialsystem V,¹¹⁷ Fabryka Trzciny Art Center.¹¹⁸

¹¹⁶ Dostupné z: www.lielieuunique.com

¹¹⁷ Dostupné z: www.radialsystem.de/rebrush/index.php

¹¹⁸ Dostupné z: www.fabrykatrzcin.pl

Závěrem jen poznámka, že bývá často určitý typ kulturního centra pozorovatelný ve spojitosti s další kategorií jako doplňující sekundární znak.

2. Centrum pro tvorbu a prezentaci

Jednoznačná a ucelená definice této skupiny není možná, jelikož se jedná o skupinu velmi různorodou a pestrá. Vyskytují se zde prostory jak pro tvorbu, tedy ateliéry, dílny či kanceláře, tak prostory určené výstavám, workshopům, koncertům apod. Jedná se o spojení více využití v rámci jedné instituce. Konkrétně jaké prostory a jak budou využívány, už záleží pouze na zřizovateli či provozovateli. Je sem možné zahrnout kreativní inkubátory ve smyslu ateliérů nebo studií pro mladé umělce, kteří zde často působí společně s umělci profesionálními. Jsou zde uskutečňovány rezidenční pobyty a různé stipendijní programy. Na tomto základě je zde tak možná jistá spolupráce a poradenství. Příklady center – Tacheles (již uzavřeno),¹¹⁹ The Factory of Art & Design,¹²⁰ Barcelona Art Factories,¹²¹ East Street Arts,¹²² Matadero,¹²³ Spinnerei,¹²⁴ MuseumsQuartier – Quartier21,¹²⁵ Cvernovka¹²⁶ a další.

3. Hub, Coworkingové prostory

Do této skupiny byly zařazeny prostory využívané primárně podnikateli v oblasti kreativních průmyslů. Tento typ centra byl během naší analýzy nejčastěji nacházen pod pojmem „kreativní inkubátor“. Kreativní inkubátory ve smyslu prostorů pro začínající umělce byly zařazeny do skupiny výše, ovšem vyskytují se centra, kde se nachází obojí a může tak docházet ke spolupráci a rozvoji mezi umělci a podnikateli, například – Telliskivi Loomelinnak,¹²⁷ Transit Kulturinkubator¹²⁸ nebo East Street Arts.¹²⁹

V této kategorii je ještě nutné si uvědomit, zda se jedná o tzv. “open space“ prostory, kde v jedné místnosti může působit více firem, které jsou v úzkém kontaktu nebo zda se jedná o jednotlivé kanceláře v rámci budovy, které také využívají některých společných prostor, tedy nejsou zcela izolované. Klasické Coworkingové prostory nejsou typickými kreativními centry, ale řada kreativců je také vyhledává. Proto se nám jeví důležité jejich podchycení. Existují centra, kde se nachází jak otevřené prostory, tak samostatné kanceláře fungující s modelem, kdy začínající firmy nebo firmy, kterým více vyhovuje otevřený prostor působí zde, a již zaběhnuté firmy mají svoje samostatné kanceláře. Jakými prostorami centrum disponuje, se většinou odvíjí od velikosti a zaměření centra. Příklady hubů a coworkingových prostorů – Creative Factory,¹³⁰ Betahaus Berlin.¹³¹

Rozdělení dle rozlohy

Dále bylo provedeno rozdělení dle rozlohy. Toto rozdělení považujeme za důležité z důvodu,

¹¹⁹ Dostupné z: www.kunsthaus-tacheles.de

¹²⁰ Dostupné z: www.ffkd.dk

¹²¹ Dostupné z: www.bcn.cat

¹²² Dostupné z: www.eaststreetarts.org.uk

¹²³ Dostupné z: www.mataderomadrid.org

¹²⁴ Dostupné z: www.spinnerei.de

¹²⁵ Dostupné z: www.mqw.at, www.quartier21.at

¹²⁶ Dostupné z: www.galleriacvernovka.sk, www.cvernovka.com

¹²⁷ Dostupné z: www.telliskivi.eu

¹²⁸ Dostupné z: www.transitkulturinkubator.se

¹²⁹ Dostupné z: www.eaststreetarts.org.uk

¹³⁰ Dostupné z: www.creativefactory.nl

¹³¹ Dostupné z: www.betahaus.de

aby bylo patrné, že velikost a umístění centra má také vliv na jeho využití a funkci. Toto rozdělení je tedy úzce provázáno s rozdělením dle funkce a představují ho následující kategorie:

1. Budova

Pod tímto pojmem jsou myšlena centra, která se nacházejí pouze v jedné budově, případně v jedné a pár menších budovách, ale nejedná se o rozsáhlé komplexy. V tomto případě jsou většinou centra více specializována a mají určitý konkrétní záměr a vizi. Omezujícím faktorem často bývá skromný prostor, který je možný věnovat jednotlivým oborům. Příklady: Radialsystem,¹³² Fabryka Trzciny Art Center,¹³³ The Factory of Art & Design,¹³⁴ Tacheles (již uzavřeno),¹³⁵ Creative Factory,¹³⁶ Cvernovka.¹³⁷

2. Areál

Pro areály i další dvě skupiny platí, že zde existuje možnost větší variabilnosti a využití, kdy se nabízí více prostor pro nejrůznější záměry. Pro ilustraci si je možné představit například areál starší industriální továrny, která obsahuje několik výrobních hal, které mohou zastávat různě specializovanou funkci, dohromady však vytvářející jeden celek navenek. A tento celek je jejich vizí. Příklady: Spinnerei,¹³⁸ SuviLahti (zprovozněno částečně),¹³⁹ Cable Factory,¹⁴⁰ Matadero,¹⁴¹ MuseumsQuartier,¹⁴² Telliskivi Loomelinnak.¹⁴³

3. Síť budov

Do této skupiny byly zařazeny jednotlivé budovy, které jsou umístěny různě po městě případně vzdálenějším okolí, ale dohromady utváří vzájemně propojený celek neboli síť. Každá budova může mít jiné zaměření, funkci apod. Míra spolupráce je opět odlišná u jednotlivých center. Tento podtyp však představuje zajímavou výhodu, která je vyjádřena právě síťovým charakterem, což vede k tomu, že je možné potencionálně oslovit mnohem širší základnu veřejnosti resp. potenciálních nájemníků. Na základě jednotlivých tzv. „uzlových bodů“ síť v různých lokalitách daného města je tak možno opravdu vytvořit určitý kreativní ekosystém. Řízení takové sítě je poměrně náročné, ne ale nereálné. Právě zde se jeví využití lokálních specifik jako velmi klíčové. Opět ona síť dohromady tvoří ucelenou vizi směřování kreativní iniciativy. Příklady: Barcelona Art Factories,¹⁴⁴ East Street Arts.¹⁴⁵

4. Čtvrť

Posledním podtypem je tzv. čtvrť. V některých městech je nyní možné najít již celé kulturní a kreativní čtvrtě. Tyto lokality následně představují největší vliv i na své okolí, protože v těchto čtvrtích lidé pouze nepracují, ale i bydlí. A obyvatelé nejsou pouze pracovníci v

¹³² Dostupné z: www.radialsystem.de/rebrush/index.php

¹³³ Dostupné z: www.fabrykatrzciny.pl

¹³⁴ Dostupné z: www.ffkd.dk

¹³⁵ Dostupné z: www.kunsthautacheles.de

¹³⁶ Dostupné z: www.creativefactory.nl

¹³⁷ Dostupné z: www.galleriacvernovka.sk, www.cvernovka.com

¹³⁸ Dostupné z: www.spinnerei.de

¹³⁹ Dostupné z: www.suivilahti.fi

¹⁴⁰ Dostupné z: www.kaapelitehdas.fi

¹⁴¹ Dostupné z: www.mataderomadrid.org

¹⁴² Dostupné z: www.mqw.at, www.quartier21.at

¹⁴³ Dostupné z: www.telliskivi.eus

¹⁴⁴ Dostupné z: www.bcn.cat

¹⁴⁵ Dostupné z: www.eaststreetarts.org.uk

daných kreativních odvětví resp. institucí, ale i občané města. Jako vzorový příklad tu lze uvést Temple Bar Cultural Trust,¹⁴⁶ ale bylo by sem možné zařadit například i Custard Factory.¹⁴⁷

Doplňující trendy

Doplňujícími trendy se rozumí tři další rozdělení, které v sobě částečně spojují předešlé kategorie a dotváří celkový pohled na kreativní centra. Jedná se o tyto střety:

1. Industriální x ostatní

Pro vyjádření odlišnosti těchto dvou pojmů je nutné si uvědomit, že většina kreativních center vzniká v tzv. brownfieldch. Tyto brownfieldy představují především opuštěné areály továren nebo přístavů, tedy souhrnně industriálních zón. Takové objekty se vyznačují dvěma základními rysy a to:

- většinou stojí mimo přímý kontakt s obytnou zónou
- umožňují využití větších nedělených prostor (např. tovární haly).

Z pohledu možnosti konání různých akcí a celkové tvárnosti objektu jsou tyto centra značně variabilní. Pořádání např. koncertů, festivalů či jiných akcí pro širší veřejnost, je tak možné víceméně bez problému uskutečnit. Takové akce představují poměrně značnou potenciální možnost příjmů, případně marketingu a celkově tak udávají charakter takového centra. Naopak typ, který představují „brownfieldy v blízkosti obytných domů“, jako je např. právě bývalá káznice na Cejlu, se často nachází v klidové zóně a objekt je často jinak konstruován. Jeho využití pro veřejnost se tedy značně zmenšuje nebo spíše mění. Není to ale také nemožné. Bude se však většinou jednat o akce komornějšího charakteru jako jsou výstavy či kino nebo divadlo. Na příkladu káznice je dobře vidět právě odlišná tvárnost prostoru, kdy prostor nepředstavuje jednu velkou plochou, ale spoustu malých různorodých místností. Tento trend ovšem má i svoje výjimky. Uvádíme ho však zde z důvodu toho, aby bylo upozorněno právě na nutný rozdílný přístup k uchopení jednotlivých typů brownfields resp. kreativních center. Zároveň věříme, že by tento popis mohl být ještě více specifitější pro další podtypy brownfields.

2. Core Creative Industries x Creative Industries

Pod tímto rozdělením se skrývá další identifikační znak kreativních center, který je možné vypořádat i z kontextu odlišnosti CTP a Hubu. Považujeme ho ale za natolik komplexní, že je ho dobré zde zdůraznit. Ovlivňuje totiž jak orientaci centra tak jeho celkové pojetí. V momentě kdy se bavíme o Centru pro tvorbu a prezentaci, je toto centrum možné považovat s jistým zjednodušením za centrum se zaměřením na tzv. “Core Creative Industries” představující především umělce, skladatele, spisovatele, herce a další, kteří často potřebují velmi specifické prostory pro svoji činnost (1. skupina z kapitoly č. 1). Na druhé straně stojí centra se zaměřením na “Creative industries”, která představují především oblast architektury, designu, počítačového software a další, které naopak specifické prostory příliš nepotřebují, jelikož jejich hlavním pracovním nástrojem je počítačová technika, která je ve většině případů velmi snadno přenositelná. (3. skupina z kapitoly č. 1). S trochou nadsázky se tak dá říci, že kreativní centra z druhé skupiny jsou prakticky “hezčími” kanceláři specificky zaměřenými na obor kreativních odvětví, které dohromady doplňuje a rozvíjí specificky

¹⁴⁶ Dostupné z: www.templebar.ie

¹⁴⁷ Dostupné z: www.custardfactory.co.uk

zaměřené prostředí, ve kterém se nachází (klastr).

3. „Ze spodu“ x S podporou města

Poslední doplňujícím trendem, který je nutné zmínit, a který bývá často zmiňován při debatách o kreativních centrech je podstata jejich vzniku. V tomto rozdělení můžeme vidět souboj umělecké a politické reprezentace v názoru na podporu takovýchto institucí. Umělecká strana (resp. kreativní) často zastává názor, že tak jako kreativitu nejde vytvořit a uchopit případně „zaškatulkovat“, tak i instituci na podporu a rozvoj kreativity nelze naplánovat a vytvořit jako projektový záměr. Naopak politická reprezentace kreativní centra (klastry) považuje za jeden z rozvojových projektů a snaží se ho tedy tvořit podobným způsobem jako ostatní projekty podobného typu jak po stránce organizační tak i finanční atd. Náš názor na tuto problematiku je takový, že ona pomyslná pravda bude ležet někde mezi a procentuální zastoupení toho kterého postupu bude dáno opět místními specifiky. Jednoduše řečeno, je možné vytvořit kreativní centrum ze spodu bez pomoci města, které bude fungovat. A je také pravděpodobně možné vytvořit kreativní centrum bez podpory aktuálních umělecké sféry s tím, že centrum se postupně zaplní novou generací mladých umělců, až bude vše připraveno. Otázkou zde tedy zůstává pouze efektivita obou ze zmíněných extrémů. Správná forma spolupráce dle našeho názoru může přinést mnohem více než jen tvorbu jedné instituce (centra). Město se totiž může proaktivní rolí přihlásit k otevřené diskuzi s různými aktéry a stát se tak městem otevřeným, podporujícím kreativitu a inovace a naopak umělecká sféra se může stát strategickým partnerem pro další možná ještě zajímavější projekty. Je tak pouze na obou těchto hráčích, co se jím společně podaří vytvořit. Dle našeho názoru bez vzájemné spolupráce může daná instituce fungovat velmi dobře, ale pokud nedojde ke společnému konsenzu, nikdy se daný objekt pravděpodobně nestane součástí živoucího organismu města a nevryje se do jeho DNA, tak jak je většinou zamýšleno.

V příloze č. 7 je k nalezení analýza vybraných kreativních center v zahraničí.

2.6 Analýza možných právních forem Kreativního centra

Při rozhodování o právní formě provozovatele Kreativního centra jsme vycházeli z výčtu právnických osob, které může obec coby veřejnoprávní korporace zakládat v rámci své samostatné působnosti v souladu s ustanovením § 23 a následujících zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (RPÚR) a z nejčastějších právních forem, kterých nabývají organizace v kulturním odvětví (např. divadla). Při zpracování jsme porovnávali jednotlivé druhy subjektů přípustné dle tohoto zákona na základě několika kritérií, a to:

- kritérium naplnění účelu Kreativního centra a předpokládané činnosti,
- kritérium vlivu a kontroly,
- kritérium oddělení rizik,
- kritérium odbornosti a managementu,
- kritérium flexibility ve vztahu k budoucí činnosti,
- kritérium daňové optimalizace.

2.7 Nynější bariéry otevření káznice a jak se s nimi vypořádat

Možné bariéry jsme zařadili do 4 tématických oblastí:

- Budoucí využití
 - o Analýza stakeholders- místní residenté, MMB, kraj, umělecká obec, lokální firmy a neziskové organizace, developéři, investoři, banky, Vysoké školy, JIC ad.
- Připravenost místa
 - o Bezpečnostní rizika
 - o Odstranit/neodstranit stávající infrastrukturu
 - o Zapojení se umělců do částečného provozu (jak zapojení uchopit)
- Ekonomická životaschopnost
 - o Nalezení investora, který zafinancuje rekonstrukci objektu
 - o Výběr vhodného subjektu k provozu Kreativního centra
 - o Fungující spolupráce stakeholders
 - o Zapojení cílové skupiny umělců
 - o Vhodně nastavený finanční model vč. zhodnocení rizik (např. prodleva z důvodu nedostatku financí, neshody investora a MMB atd.)
- Právní rámec
 - o Vyjasnění si majetko-právních vztahů (+ věcné břemeno)
 - o Nastavení pravomocí a organizačního schématu Kreativního centra
 - o Administrativa spojená s vybranou formou financování projektu

Budoucí využití by mělo vycházet ze stávajících podmínek místa, např. pokud chceme zachovat určitou stopu po bývalém využití objektu jako káznice a chceme na tento fakt upozornit, můžeme vybraná místa v objektu použít jako dominanty nově vznikajícího Kreativního centra. Tento fakt se dá výhodně spojit i s budoucími residenty centra - tedy umělci, kteří by mohli dostat možnost stanovit, jakým způsobem se bude formovat nové Kreativní centrum.

3 NÁVRHOVÁ ČÁST

Na analytickou část navazujeme částí návrhovou, ve které se zabýváme procesem přeměny bývalé káznice na kreativní centrum. V jednotlivých kapitolách posuzujeme možná variantní řešení budoucího využití káznice z hlediska právních a ekonomických aspektů. Kapitoly na sebe navazují, přičemž výstupy zahrnují:

- návrh na právní a organizační zajištění vč. uvedení specifické organizační struktury a opodstatnění, proč zvolit danou formu realizace projektu.
- posouzení financování projektu veřejným vs. soukromým sektorem a z dané formy vyplývající benefity a náklady,
- návrh financování vybraného scénáře vč. stručného uvedení možných finančních zdrojů pro projekt,
- návrh etapizace rekonstrukce bývalé káznice,
- návrh využití prostor v areálu.

3.1 Možné scénáře realizace projektu Kreativního centra

Bývalá káznice je zařazena mezi brownfields ve městě Brně (viz DNA lokality) a z tohoto pohledu je třeba na ni nahlížet při řešení regenerace objektu včetně řešení otázky provozu a financování kreativního centra. Pro rekapitulaci uvádíme, jakých charakteristik nabývají tzv. brownfields. Jedná se o nemovitost (pozemek, objekt, areál), která:

- je nedostatečně využívaná, je zanedbaná a případně i kontaminovaná,
- nelze ji vhodně a efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace,
- vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity¹⁴⁸

Bývalá káznice splňuje všechny výše uvedené body.

Zainteresované subjekty v procesu regenerace brownfields

Do procesu regenerace brownfields vstupují tyto základní subjekty, které mají každý v území své zájmy. Jedná se o:

- veřejný sektor: kraje, města,
- investory,
- uživatele.

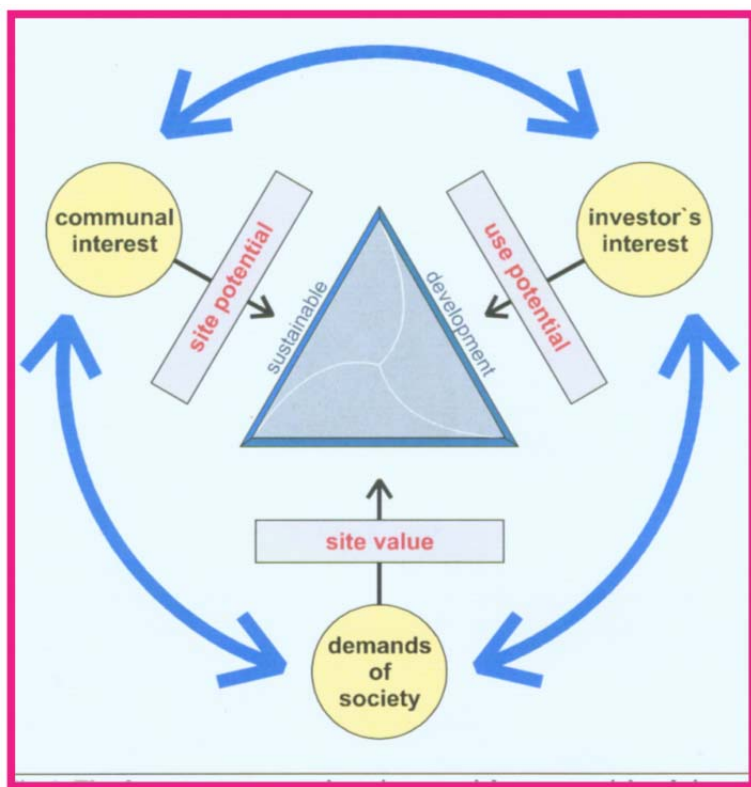
Čtyři klíčové faktory pro regeneraci brownfields

- budoucí využití,
- připravenost místa,
- ekonomická životaschopnost,
- právní rámec.¹⁴⁹

Bariéry spojené s těmito faktory jsme uvedli již dříve, přičemž z těchto poznatků budeme vycházet při zpracování kapitol následujících-především právního a organizačního zajištění a financování projektu.

¹⁴⁸ Brownfieldy. *Czech Invest* [online]. c1994-2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/brownfieldy>

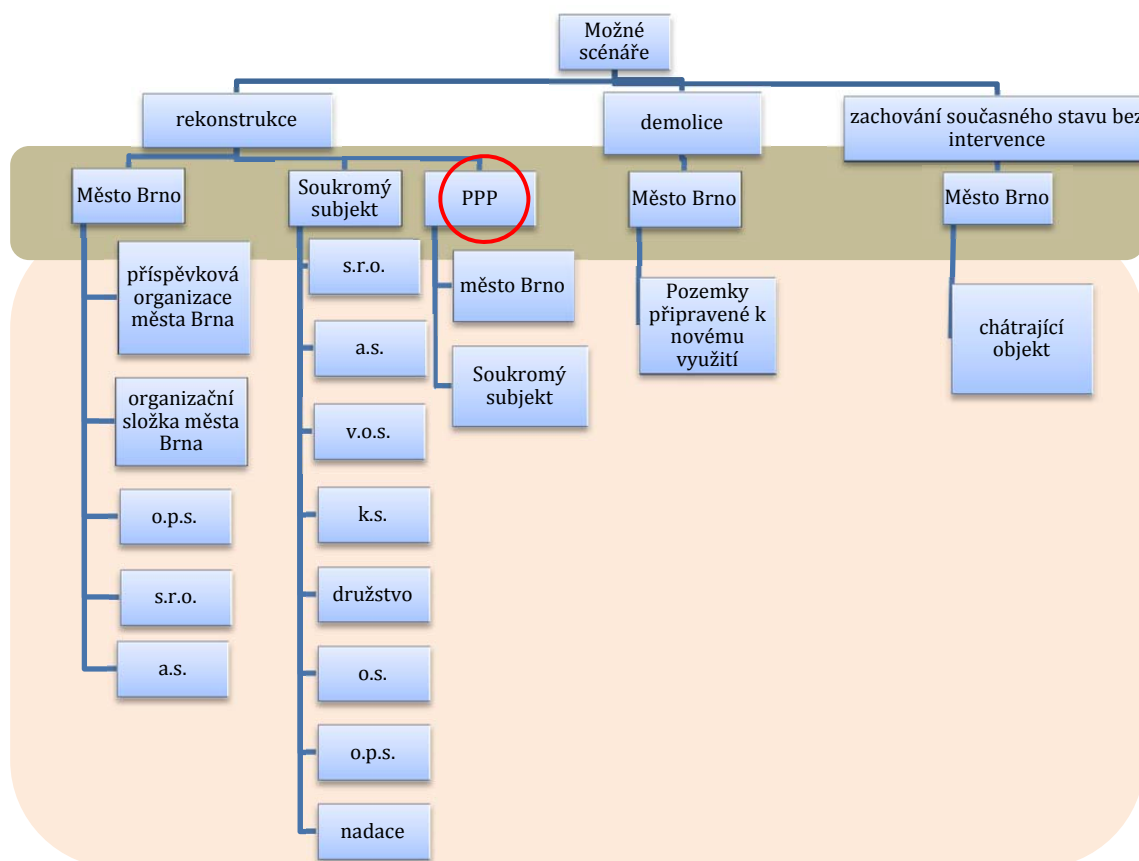
¹⁴⁹ *Klasifikace brownfields: Studie k disertační práci Regenerace brownfields*. 2005.

Obrázek č. 5: Positioning vybraných měst

Zdroj: Zájmy a požadavky subjektů účinkujících při regeneraci brownfields dle UMWELTBUNDESAMT (DOETSCH, 1999)

Možné scénáře realizace Kreativního centra jsou zobrazeny v následujícím diagramu:

Zdroj: vlastní zpracování

Realizace
Kreativního

Provozní fáze

a) Stav bez projektu

V případě, že nedojde k realizaci projektu Kreativního centra (ve smyslu rekonstrukce a spuštění provozu kreativního centra), očekáváme, že fixní roční provozní náklady se budou pohybovat okolo 1 milionu Kč, s možným navýšením v důsledku postupného chátrání objektu.

b) Demolice objektu

Náklady na demolici nejsme schopni vyčíslit, nicméně tuto variantu uvádíme pouze pro úplnost s tím, že tento postup považujeme za nevhodný vzhledem k potenciálu dalšího rozvoje objektu směrem ke kreativním průmyslům.

c) Revitalizace objektu

Toto řešení považujeme za nejlepší možnou variantu, kterou navrhujeme pro další řešení ze strany MMB a JIC. Toto řešení je výsledkem vícero faktorů, z nichž se v kapitole 3.3 zaměříme na pozitivní faktory vyplývající z cost-benefit analýzy. Navzdory nemožnosti vyčíslit náklady a přínosy v konkrétních částkách tvrdíme, že přínosy z revitalizace objektu převáží náklady, což je rozhodující pro veřejný subjekt, v jehož zájmu je rozvoj v současné době zanedbaného území. Z pohledu soukromého sektoru je poněkud těžší přesvědčit možné investory/developery o výhodách zapojení se do projektu, a to z důvodu záměru využívat objekt jako kreativní centrum, což není typickým příkladem komerčního využití. Právě z tohoto důvodu může být zapojení se soukromého sektoru do procesu revitalizace problémové. Na druhou stranu by měla být soukromému sektoru nabídnuta možnost vymezit

část prostor pro čistě komerční využití, ve smyslu vybudování kaváren, restaurací, konferenčních prostor a ubytovacích jednotek pro rezidenční pobyty umělců. Z těchto prostor bude mít soukromý subjekt obdobné výnosy jako z klasických komerčních (např. nákupních) center. Motivací zapojení se soukromého subjektu do rekonstrukce objektu, a tedy jasným benefitem je obnovení sociální funkce v dané čtvrti a rozvoj území, který bude multiplikačním efektem vytvářet další příležitosti na developerské projekty a v neposlední řadě je tato spolupráce pro možné developery/investory novou oblastí, která se prokázala jako funkční v zahraničí a díky které dojde nejen k revitalizaci území, ale také k navázání spolupráce soukromého a veřejného sektoru. Nefungující spolupráce může být v případě některých zamýšlených developerských projektů právě tím důvodem, proč je přípravná fáze často dlouze protahována a může být jedním z důvodů, proč není mnoho projektů uskutečněno. Postoj vybraných developerských společností realizujících velké infrastrukturální projekty v Brně k projektům PPP lze najít v diplomové práci „Možnosti regenerace brownfields Petry Kavické“.¹⁵⁰

¹⁵⁰ KAVICKÁ, Petra. *Možnosti regenerace brownfields v ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-05-16]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Viktorie Klímová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/254744/esf_m/

3.2 Návrh na právní a organizační zajištění

3.2.1 Partnerství veřejného a soukromého sektoru

Na základě Koncepce ekonomického rozvoje města Brna a analýzy kreativních center v Evropě jsme se zaměřili na Partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP). Například kreativní centrum v Barceloně (Arts factories in Barcelona, Fabra i Coats) považuje spojení sektorů za klíčové, aby projekty tohoto typu mohly být udržitelné.

Tvůrci projektu Westergasfabriek v Amsterdamu si také uvědomili, že bez zapojení soukromého sektoru by tento projekt nedokázali zrealizovat. Situace zde byla vyřešena odkupem prostor společností, která se zabývá rozvojem a investováním do nemovitostí. Součástí smlouvy bylo i omezení pro budoucí užívání objektu, toto je velmi výhodné pro samosprávu, která tak může sledovat dění v objektu a v případě nežádoucích aktivit zasáhnout.¹⁵¹ Cílem PPP je efektivnější a kvalitnější realizace veřejných statků či poskytování veřejných služeb se současným snižováním nákladů.¹⁵²

Partnerství veřejného a soukromého sektoru může při dobře nastavených podmínkách nabízet vyšší užitky než je tomu u jiných forem. Základem tohoto partnerství je smlouva o zajištění veřejné služby vymezující spolupráci mezi subjekty. Jedná se vždy o dlouhodobou smluvní spolupráci, někdy až několik desetiletí v závislosti na typu PPP a velikosti investice. U projektů typu PPP dochází k definování výstupů v podobě požadovaného rozsahu a kvality dané služby. Soukromý sektor se podílí na jednotlivých fázích projektu, zaváže se nejen k výstavbě objektu, ale i k následnému provozování či poskytování veřejné služby. U tohoto typu projektů nedochází k platbám veřejného sektoru již od zahájení, ale až od jeho úspěšného dostavění a započetí následující fáze provozu a údržby. Soukromý sektor za služby definované ve smlouvě dostává sjednanou úplatu formou pravidelných plateb, eventuálně získává finanční prostředky od konečných uživatelů dané služby.¹⁵³

¹⁵¹ HÍCOVÁ, Silvia. *Analýza vybraných projektů revitalizácie mestských území* [online]. Leden 2010 [cit. 2013-05-07]. ISSN 1336-944X. Dostupné z

http://www.stuba.sk/new/docs//stu/ustavy/ustav_manazmentu/NAB2010_1/paper2.pdf

¹⁵² KONEČNÁ, Kateřina. *Dosavadní zkušenosti ČR s PPP projekty* [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. Vedoucí práce Markéta Páleníková. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://is.muni.cz/th/207146/esf_m/

¹⁵³ tamtéž

V projektu Kreativní centrum Brno by Jihomoravské inovační centrum (JIC) vstupovalo do pozice hlavního účastníka projektu, jakožto zadavatele. Výhodou tohoto zapojení JIC do projektu jsou především dlouholeté zkušenosti s obdobnými projekty a možnost spolupráce manažera projektu s odborníky z různých oborů přímo na pracovišti. Úkolem JIC v projektu by bylo identifikovat potřeby a cíle, připravit projekt, vyhlásit veřejnou soutěž a následně vybrat nejlepší nabídku, v průběhu realizace monitorovat výsledky a následně plnit finanční závazky vůči investorovi, vyplývající ze smluvního vztahu. Na druhé straně partnerství by stál soukromý partner (investor), vybraný na základě veřejné soutěže, který by byl zodpovědný za realizaci a následně provoz Kreativního centra Brno. Před výběrem partnera musí být stanoven finanční model, který definuje investiční a provozní náklady projektu a následně je ve veřejné soutěži vybrán ten, který poskytne finální službu dle zadaných parametrů za nejvýhodnější cenu a nejpríjemnějších podmínek.¹⁵⁴

Důležitá je i forma partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem, ta totiž rozhoduje o míře zapojení obou subjektů a o míře zodpovědnosti za rozdělení rizik mezi partnery.¹⁵⁵

Na základě vyjádření radnice: „*cílem města není diktovat koncept a náplň kreativního centra, financovat jej nebo hradit investiční náklady na jeho vybudování, ale vytvořit podmínky pro jeho vznik*“¹⁵⁶, jsme pro projekt Kreativního centra Brno zvolili formu Koncese. Tato forma je ideální zejména v projektech, kde lze zpoplatnit konečné uživatele.¹⁵⁷ V tomto projektu však předpokládáme, že investice na rekonstrukci objektu nebude hrazena nájemci, ale velká část financí bude získána prostřednictvím fondů EU, programu JESSICA či dalších,¹⁵⁸ pouze náklady na chod centra budou hrazeny z nájmu uživatelů. Jinou možností je také postupná rekonstrukce části káznice samotnými nájemníky, jak tomu bylo v jiných kreativních centrech v Evropě.

Předmětem kontraktu mezi JIC a soukromým subjektem by byla rekonstrukce budovy káznice (případně pouze uvedení do provozu části káznice, které je možno využívat ještě před celkovou opravou) a následně provoz centra po smluvně stanovené období. Dle Koncesního zákona může soukromý partner vytvořit účelovou společnost tzv. Special Purpose Vehicle (SPV) až poté, co bylo prozatím nesdružené konsorcium firem vybráno ve veřejné soutěži a s touto společností by pak následně JIC uzavřelo koncesní smlouvu. Výhodou SPV pro JIC je snazší monitorování výkonu soukromého partnera a pro soukromý sektor naopak odpadá povinnost vést oddělené účetnictví.¹⁵⁹ Jednou z výhod této formy pro JIC je transfer

¹⁵⁴ HORTEL, V. a M. ZÁMEČNÍK. Úvod do metodiky řešení PPP projektů v České republice [online]. © ALL Rights Reserved ELTODO EG, a.s., říjen 2003 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.asociaceppp.cz%2Fcnt%2Fppp_u_nas%2F%3Faction%3Dvfile_cs%26id%3D9%26disp%3Datt&ei=GiuUfulICI_E4gTk14DwDg&usq=AFQjCNHca_Tdv-Rn-syl0y1KKKhNv8HmHQ&sig2=nGJS1C_mdFa1wY_AYQKP2g&bvm=bv.45960087,d.bGE

¹⁵⁵ KONEČNÁ, Kateřina. *Dosavadní zkušenosti ČR s PPP projekty* [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. Vedoucí práce Markéta Páleníková. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://is.muni.cz/th/207146/esf_m/

¹⁵⁶ URBANISMUS BRNO. *Radní chtějí kreativní centrum na Bratislavské* [online]. Urbanismus Brno, listopad 2011. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z <http://www.urbanismusbrno.cz/domains/urbanismusbrno.cz/zpravy/166-radni-podpori-vznik-kreativniho-centra-ctyrmi-miliony>

¹⁵⁷ stejně jako 166

¹⁵⁸ stejně jako 167

¹⁵⁹ *Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů* [online]. Ministerstvo financí České republiky, aktualizování září 2011. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rr_ppp_metodiky_postupy_68672.html

projekčního, stavebního a provozního rizika.¹⁶⁰ Soukromý sektor je lépe schopen realizovat úspory ve fázi výstavby, což vede i k potenciálnímu zkrácení termínů výstavby. Dále může poskytnout větší zkušenosti a dovednosti v daném oboru. Rizika převedená na soukromý subjekt motivují k zohledňování nákladů po celou dobu životaschopnosti projektu a k novátorskému přístupu. Celý projekt je realizován soukromým sektorem, a proto se JIC a Magistrát města Brna (MBB) může věnovat i jiným projektům, případně se soustředit na své klíčové kompetence.

Volba PPP při realizaci Kreativního centra Brno může mít i velmi pozitivní dopad na životaschopnost celého projektu. Velkou hrozbou pro všechny dlouhodobé projekty zřizované veřejným sektorem je nestabilita politického prostředí, kdy každé čtyři roky může dojít k totálnímu obratu v přístupu k projektu Kreativního centra Brna. A přestože současné vedení města vynaložilo nemalé finanční prostředky na studie proveditelnosti, v následujícím funkčním období může být vše pozastaveno. Partnerství veřejného a soukromého sektoru je v případě realizace záměru ošetřeno dlouholetou smlouvou, která by měla projekt ochránit od takovýchto zásahů. U organizací zřizovaných územním samosprávním celkem (př. příspěvková organizace) může docházet také k narušení provozu centra nežádoucími zásahy ze strany města (odvoláním ředitele organizace tzv. ze dne na den, výrazné omezení finančních prostředků na další rok nebo stanovení jejich účel využití, v extrémních případech i sloučit, rozdělit či zrušit organizaci), ale i toto je v rámci PPP chráněno dlouholetou smlouvou, kde jsou jasně stanovené pravomoci jednotlivých stran i výše poplatku za službu, s kterou ve svém rozpočtu může dopředu kalkulovat jak soukromý tak veřejný subjekt.

Projekty typu PPP sebou přináší ale i nemalá rizika. Výběrové řízení i definování smluvních vztahů je mnohem složitější než u běžné veřejné zakázky, jsou zde problémy s rozdělením rizik spojených s realizací projektu, či nedostatečné vymezení práv a povinností mezi partnery. I legislativní rámec v tomto ohledu poměrně zaostává. Dalšími problémy mohou být neexistence systému standardizace veřejných služeb a přehnané očekávání veřejného subjektu od zapojení soukromých prostředků.¹⁶¹ Nemalým problémem může být i nezáměr o projekt ze strany soukromého partnera (developer). V Brně patří mezi nejvýznamnější investory společnosti CTP Invest, spol. s r.o., IMOS development, uzavřený investiční fond, a.s., Moravská stavební - invest a.s. a Moravská stavební a.s., Moravan Develop s.r.o., Prosperity s.r.o., ZONE INVEST, a.s. Zajisté je cílem všech developerských společností zhodnocení kapitálu, přesto zde hrají roli i jiné okolnosti. Například Prosperity s.r.o. zdůrazňuje reprezentativní vzhled a zájem poptávkové strany (který ve formě PPP zajišťuje veřejný sektor), zdali jde o regeneraci brownfieldu nebo jakoukoli jinou lokalitu není pro společnost důležité. Pro Moravan Develop s.r.o. a CTP Invest spol. s r.o. je prioritou slušná lokalita, nejlépe v obydlené části obce s rozvinutou infrastrukturou, naopak kontaminace území není pro společnosti překážkou. Nejdůležitějším faktorem pro všechny společnosti zůstává čas, čím delší je projekční období, tím více narůstají náklady a prodlužuje se návratnost investice. Toto je velkou hrozbou pro PPP řešení, kdy veřejný sektor je často v realizaci jakýkoliv projektů příliš pomalý. Kvůli časovému prodlení se také společnosti nevyplácí žádat o dotace či čekat několik let na změnu územního plánu. Pro PPP projekty se vyslovily společnosti IMOS development, uzavřený investiční fond, a.s. a Moravan Develop s.r.o. naopak skeptická je v této oblasti společnost Prosperity s.r.o.¹⁶² Podrobnější zpracování této problematiky lze

¹⁶⁰ stejně jako 166

¹⁶¹ Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů [online]. Ministerstvo financí České republiky, aktualizování září 2011. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rr_ppp_metodiky_postupy_68672.html

¹⁶² KAVICKÁ, Petra. Možnosti regenerace brownfields v ČR [online]. 2012 [cit. 2013-05-16].

najít v diplomové práci „Možnosti regenerace brownfields Petry Kavické“. ¹⁶³ Následující tabulka doplňuje pozitivní a negativní faktory ovlivňující investory při regeneraci brownfields.

Tabulka 6 Pozitivní a negativní faktory ovlivňující investory při regeneraci brownfields

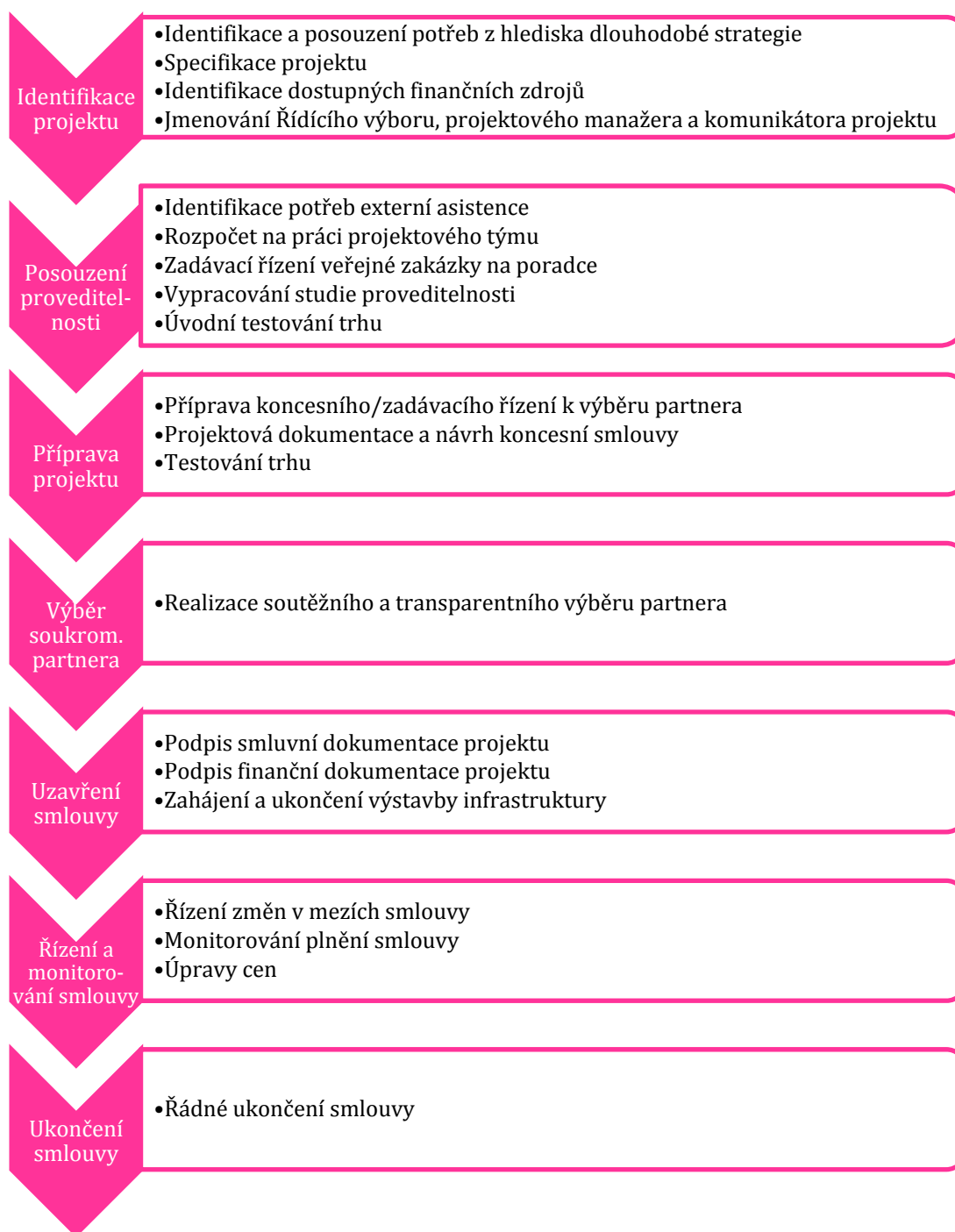
Faktory ovlivňující regeneraci brownfields		+	-
Interní faktory		atraktivní lokalita BF	cashflow společnosti
		poptávka trhu – budoucí výnos	získání úvěru v době krize
		dopravní dostupnost	kontaminace
			problémy při získání datace na sanaci
Externí faktory	ovlivnitelné Brnem	zajištění dekontaminace	spolupráce s developery, negativní přístup k nové výstavbě a regeneraci brownfields
		rychlejší změny regulačního a územního plánu	nepřiměřené množství parkovacích míst
		smlouva o budoucím odkupu nemovitosti nebo její části městem	v případě předpisů, kde si může územně správní celek upravit hodnoty, má město Brno striktnější vymezení než jiné obce
			nepřiměřené podmínky nutné k získání územního rozhodnutí
			čekání úředníků do posledního dne, kdy musí vydat rozhodnutí
	celostátní vliv	legislativní opatření pro snadnější výkup pozemků	hygienické předpisy
			požární předpisy
			změna zákona o zadávání veřejných zakázek

Zdroj: vlastní zpracování

Proces realizace PPP projektů lze rozdělit do sedmi kroků, které jsou znázorněny v následujícím schématu.

Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Viktorie Klímová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/254744/esf_m/

¹⁶³ KAVICKÁ, Petra. Možnosti regenerace brownfields v ČR [online]. 2012 [cit. 2013-05-16]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Viktorie Klímová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/254744/esf_m/

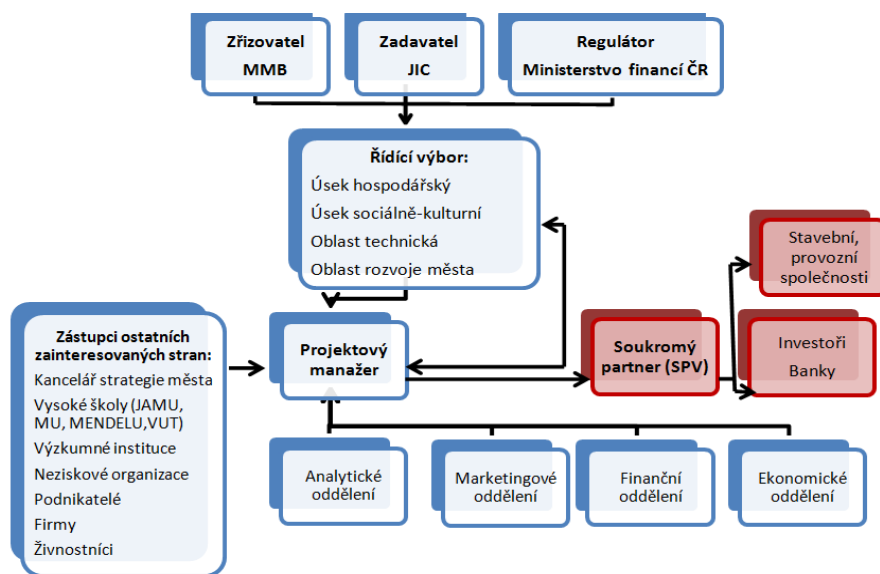

Obrázek č. 6 Schéma procesu PPP, zdroj: vlastní zpracování na základě dat Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů (2011)

Začlenění do struktury samosprávy, organizační struktura

Za účelem zajištění kvalitního řízení přípravy a realizace celého PPP projektu je nutné vytvořit organizační řídicí strukturu s odpovídajícími pravomocemi a zodpovědnostmi zúčastněných stran (navrhované schéma řízení je vyobrazeno na obrázku níže). MMB hraje roli zřizovatele veřejné služby (zakladatele), který pověřil JIC realizací projektu. Zadavatel - JIC zodpovídá za přípravu, realizaci projektu a jmenuje zplnomocněné zástupce do Řídícího výboru. Po celou dobu projektu zůstává JIC garantem služby pro občany,

přestože výstavba a provoz centra je zajišťován soukromým sektorem. Je na zadavateli, aby si stanovil podmínky již ve smlouvě, které pak musí soukromý subjekt plnit. U projektů typu PPP je vždy zastoupeno Ministerstvo financí ČR jako regulátor, který dohlíží na dodržování obecně platných standardů a kontroluje průběh celého procesu přípravy, realizace projektu. Řídící výbor, který zodpovídá za naplnění cílů projektu, je rozdělen na úsek hospodářský, úsek sociálně-kulturní, oblast technickou a oblast rozvoje města, zde vycházíme ze současného složení Řídící skupiny MMB.¹⁶⁴ Dle Koncesního zákona má rozhodnutí Řídícího výboru pouze doporučující charakter, konečné rozhodnutí vždy náleží Zadavateli či Zřizovateli. Odborné a efektivní řízení celého procesu přípravy a realizace projektu zajišťuje Projektový manažer, který se zodpovídá Řídícímu výboru. Manažer je motorem celého projektu, zadává úkoly, přebírá výstupy zadané práce, monitoruje plnění harmonogramu prací, spravuje rozpočet projektu. Jednotlivá oddělení JIC (analytické, marketingové, finanční, ekonomické, případně další) spolupracují na PPP projektu s manažerem a jsou mu zodpovědné. Na základě veřejné soutěže je vybrán soukromý partner, který zodpovídá za rekonstrukci a následně provoz Kreativního centra Brno. Je již na soukromém subjektu komu dané prostory bude pronajímat, ale při sestavování smlouvy je důležité, aby byla vytvořena určitá omezení, která definují například maximální částku za pronájem prostor pro umělce nebo vytvoření inkubátoru pro kreativce. Část objektu by mohla být ponechána SPV pro čistě komerční užití, což by mohlo celý projekt výrazně zlevnit. V rámci uskupení SPV může soukromý partner spolupracovat s dalšími společnostmi, například: stavební společnost, provozní společnost, investoři, banky.

Obrázek č. 7 Schéma řízení projektu PPP, zdroj: vlastní zpracování

¹⁶⁴ Co to znamená, když se řekne Kreativní centrum Brno? [online]. Zpravodaj BK, o.s. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.brnokulturni.cz/wp-content/uploads/2013/04/BK_Zpravodaj02.pdf

SHRNUTÍ:**Proč zvolit PPP formu projektu:**

- Úspěšné obdobné projekty v zahraničí,
- Dodatečné finanční zdroje,
- Poskytnutí alternativního managementu, zkušeností a dovedností soukromého subjektu,
- Poskytnutí vyšší přidané hodnoty spotřebiteli a veřejnosti,
- Lepší identifikace potřeb, optimální využití zdrojů,
- Transfer projekčního, stavebního a provozního rizika na soukromý subjekt,
- Potenciální zkrácení termínu realizace,
- Rozložení plateb z veřejných zdrojů do delšího období, platba za službu nikoliv za rekonstrukci,

Možná rizika projektu typu PPP:

- Složité smluvní vztahy a výběrové řízení,
- Nezáměr o projekt ze strany soukromého partnera,
- Nutnost zavedení monitorovacích systémů pro sledování výkonnosti a řízení kontraktu,
- Nesprávné rozdělení rizik spojených s realizací projektu,
- Nedostatečné legislativní vymezení,
- Nedostatečné vymezení práv a povinností na obou stranách,
- Neexistence systému standardizace veřejných služeb,
- Přehnané očekávání veřejného sektoru od zapojení soukromých prostředků.

3.2.2 Příspěvková organizace

Jakou druhou možnou variantu jsme zvolili příspěvkovou organizace. Varianta PPP může být pro MMB potažmo JIC poměrně komplikovaná, a proto jsme vypracovali i tuto alternativu. I zde nalezneme úspěšné projekty kreativních center, opět v Barceloně funguje jedno z osmi center kultury jako nezisková organizace (Ateneu Popular Nou Barris), dále jsme se inspirovali projektem Amsterdam OT301, Galerií Cvernovka a Kulturparkem Košice na Slovensku. Při volbě právní formy jsme ale také zvážili zkušenosti MMB a nejobvyklejší formy profesionální divadel v České republice a v Brně, protože institut příspěvkových organizací v podobě, v jaké je známe z České republiky, nalezneme pouze v slovenském právním řádu. Totožná úprava tohoto typu právní formy v zahraničí prakticky neexistuje.¹⁶⁵

Příspěvkové organizace jsou zřizovány státem či územními samosprávnými celky (v našem případě MMB) pro činnosti, které jsou zpravidla neziskové a jejich rozsah, struktura a složitost, vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Činnost takovéto organizace je do značné míry limitována a regulována podmínkami a pravidly zakladatele. Nevýhodu volby této formy je především financování, které je z větší části z veřejných prostředků (u divadel se tento příspěvek na provoz pohybuje okolo 70 – 80 % jejich rozpočtu), zbylé prostředky jsou získány vlastní činností a formou peněžitých a nepeněžitých darů fyzických a právnických osob, případně grantů. Na rozdíl od PPP je příspěvková organizace velmi dobře právně ukotvena, je upravena právní normou č.250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, která se mimo jiné zabývá zřizováním příspěvkových organizací, také určuje pravidla finančního hospodaření. Takovéto organizace jsou zřizovány samosprávnými celky pomocí Zřizovací listiny a jsou vedeny v obchodním rejstříku. Ze zákona je také povinnost příspěvkové organizace zřídit peněžní fondy (rezervní fond, investiční fond, fond odměn a fond kulturních a sociálních potřeb). Výhodou je kontrola zadluženosti organizace, ta totiž nesmí bez souhlasu zřizovatele uzavřít smlouvu o půjčce či úvěru, pořídit věci nákupem na splátky nebo smlouvou o nájmu s právem koupě. Daně u příspěvkových organizací řeší zákon č. 586/1992 Sb., subjekty nedaní příjmy z hlavní činnosti a dotace, daní pouze příjmy z vedlejší činnosti a mají možnost snížit si základ daně až o 30 %, maximálně však o 1 mil. Kč použijí-li takto získané prostředky ke krytí výdajů souvisejících s hlavní činností. Příspěvkové organizace jsou také osvobozeny od daně dědické, daně darovací, daně silniční a od daně z převodu nemovitostí, opět v případě zdali je tento majetek určen na financování či zabezpečení hlavní činnosti organizace.¹⁶⁶

Začlenění do struktury samosprávy, organizační struktura

I v této variantě je zřizovatelem MMB (respektive Zastupitelstvo města Brna - ZMB), které deleguje povinnosti zřizovatele vůči příspěvkové organizaci Radě města Brna (RMB) a vystupuje dále spíše jako kontrolní a rozhodující orgán. Jednotlivé odbory MMB (úsek hospodářský, úsek sociálně-kulturní, oblast technická, oblast rozvoje města) spolupracují

¹⁶⁵ LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch a Petra MYLKOVÁ. Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy [online]. Parlamentní institut, duben 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z http://www.avpo.cz/sdata/prispevkove_organizace_v_CR_a_EU_78.pdf

¹⁶⁶ KREJČÍ, Hana. Základní typy právních forem profesionálních divadel v české republice a jejich vliv na proces řízení [online]. Disertační práce, Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, 2007. Školitel Lenka Valová. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z https://docs.google.com/folder/d/0B_APKkmtuu1oWmVoLWNVaUVlbnc/edit?docId=0B6i-3mQudnb5SmlZa3RlclBITnc

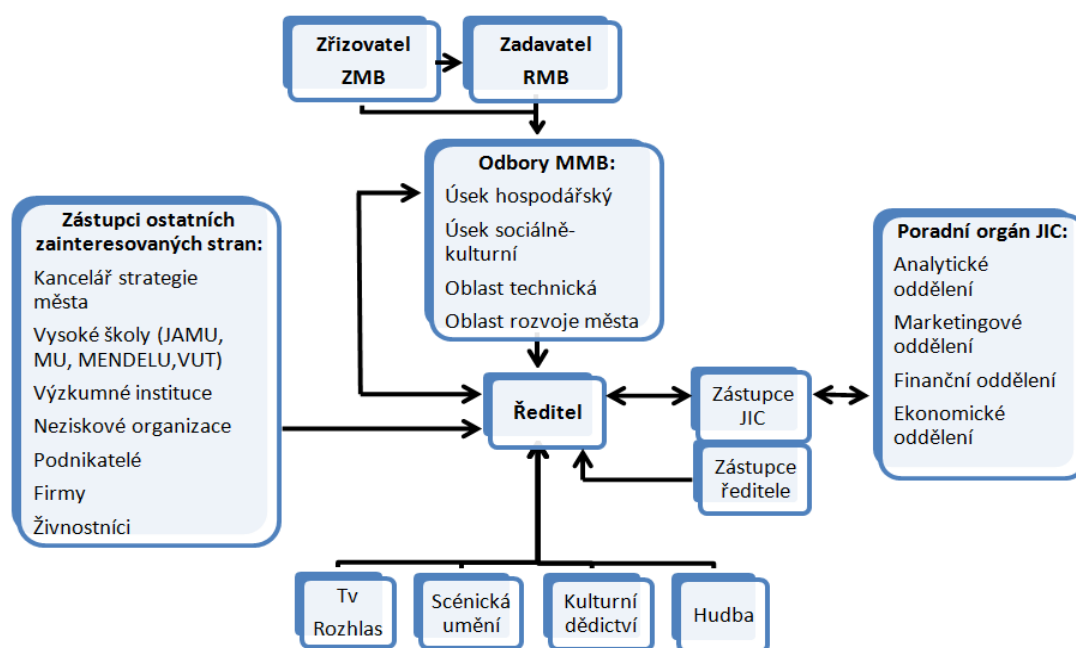
s příspěvkovou organizací na celkovém chodu. Úkolem RMB by bylo nejprve založení nové příspěvkové organizace formou Zřizovací listiny, která musí obsahovat:

- úplný název zřizovatele (ZMB),
- název, sídlo a identifikační číslo organizace,
- vymezení účelu, pro který je organizace zřízena a předmět její činnosti,
- označení statutárních orgánů, způsob vystupování jménem organizace,
- vymezení majetku a práv ve vlastnictví MMB, se kterým bude zabezpečovat svou činnost, veřejné statky (př. káznice na ulici Bratislavská),
- vymezení pravidel pro výrobu a prodej zboží,
- vymezení práv a povinností spojených s pronajímáním svěřeného majetku,
- povolené doplňkové činnosti,
- vymezení doby, po kterou je příspěvková organizace zřízena.¹⁶⁷

Nově vzniklá příspěvková organizace je zásadním způsobem napojena na svého zřizovatele, a to jak finančně, tak co se poskytovaných veřejně prospěšných služeb týče. Z tohoto vztahu vyplývá spousta podmínek, které musí organizace splnit a limity, které musí dodržovat. Druhým úkolem RMB je výběr a jmenování ředitele organizace, zároveň rozhoduje i o výši platu, osobních příplatků a odměn. Ředitel určuje svého zástupce, který ho v případě nepřítomnosti zastupuje a stanovuje organizační strukturu, kterou musí opět schválit RMB. Úkolem zástupce je především správce celého objektu káznice. Ředitel také spolupracuje se všemi zástupci zainteresovaných stran a se zástupci JIC ohledně inkubátoru pro kreativce. JIC jmenuje svého zástupce (manažera pro nově vzniklý inkubátor umělců), který se podílí s ředitelem na jeho řízení. Ředitel dále spravuje jednotlivé sekce kreativců, které si volí své zástupce pro snazší komunikaci. Prozatím jsme zvolili čtyři oblasti: TV a rozhlas, scénická umění, kulturní dědictví a hudba, vycházíme z prozatímního mapování kulturních a kreativních odvětví v Brně.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Organizační složky a příspěvkové organizace [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z <http://www.smocr.cz/data/fileBank/a0a5aed0-d4d5-46fe-97a0-7f7cb761e5fb.pdf>

¹⁶⁸ Kreativní Brno. In: Facebook [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z <http://www.facebook.com/kreativnibrno?fref=ts>

Obrázek č. 8 Schéma organizační struktury, zdroj: vlastní zpracování

SHRNUTÍ:**Proč zvolit příspěvkovou organizaci:**

- Zkušenosti MMB, nejobvyklejší forma profesionální divadel,
- Možnost regulace činnosti organizace,
- Velmi dobrý legislativní rámec,
- Snadné založení, pomocí Zřizovací listiny,
- Kontrola zadluženosti organizace,
- Úleva od daně z příjmu hlavní činnosti, dotace,
- Osvobození od daně dědické, daně darovací, daně silniční a od daně z převodu nemovitostí.

Nevýhody této formy:

- Nemožnost srovnání s obdobnými kreativními centry v zahraničí,
- Financování z velké části z veřejných prostředků,
- Účast na řízení organizace,
- Velké závislost umělců na MMB.

3.3 Finanční plán

V následujícím textu je představen finanční plán a je kalkulována cena nájmu jednotlivých částí káznice. Finanční plán je nutné brát pouze jako model, protože aktuální stav projektu a dostupné informace nedovolují specifitější určení.

3.3.1 Plán nákladů

Pro provoz kreativního centra v káznici jsme odhadli náklady, které budou spojeny s jeho provozem (viz tabulka č. 8). V následujícím textu bude popsáno, jak jsme jednotlivé náklady odhadovali a co si pod nimi představit.

První skupinou nákladů jsou energie, tzn. topení, spotřeba elektřiny a vody. Tyto náklady byly odhadnuty s pomocí odborníka, který v energetice pracuje 30 let. Odhadovali jsme, že se ročně bude průměrně topit 200 dní po deseti hodinách denně. Cenu za 1 GJ (580 Kč bez DPH) jsme počítali podle ceníku Brněnských tepláren¹⁶⁹, tzn. podle tržní ceny, za kterou je teplo možné nakoupit. Celková roční částka na teplo činí 4 500 000 Kč. Spotřebu vody jsme odhadovali na šest metrů kubických na den. Byla použita cena dle Brněnských vodáren a kanalizací¹⁷⁰ a to 56 Kč/m³ (bez DPH). Celkové náklady na vodné a stočné jsou 100 000 Kč za rok. Do rozpočtu jsme pro rezervu zahrnuli 100 000 Kč/rok. Náklady na energie byly uvažovány následovně: spotřeba bude 600 W na jednu místnost průměrně sedm hodin denně, cca 100 místností v káznici, cena elektřiny je odhadována na 6 Kč/kW. Celkové náklady na elektřinu činí 414 000 Kč za rok.

Další skupinou jsou náklady na provoz a údržbu kreativního centra. Náklady na provoz kanceláře zahrnují kancelářské potřeby, internet, náplně do tiskárny, atd. Na úklid, účetnictví a daně budou najaty externí specializované firmy. Do rozpočtu byly také zahrnuty náklady na běžné opravy, které budou v káznici potřeba. Ostatní náklady zahrnují ostatní položky nutné k provozu káznice, které nejsou zahrnuty v žádné z výše zmíněných skupin, např. hygienické potřeby na toalety atd. Roční náklady na provoz a údržbu kreativního centra činí 1 596 000 Kč.

Poslední položkou v nákladech, které by měl příjem káznice pokrýt, jsou náklady na navrácení investice.¹⁷¹ Investicí se myslí peníze vložené na opravu a vybavení káznice. Vzhledem k tomu, že zatím není k dispozici stavebně-technický průzkum a komplexní projekt není ještě zpracován, určili jsme pro naše účely výši investice (města) na 150 000 000 Kč a dobu návratnosti investice na 20 let. Z těchto dvou údajů lze jejich podílem získat roční a měsíční náklad na investici.

¹⁶⁹ Teplárny Brno: Ceny tepla. [online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.teplarny.cz/cz/cenik-tepla~1>

¹⁷⁰ BVK: Ceník. [online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.bvk.cz/zakaznikum/cenik/>

¹⁷¹ Jsme si vědomi, že projekt takového charakteru má i přínos jiný než ziskový, pokusili jsme se ale navrhnout tento model tak, aby nebyl již od začátku ztrátový.

Tabulka 7 Investiční náklady

Položka	[Kč]
Výše investice	150 000 000
Doba návratnosti investice	20
Průměrný roční náklad z investice	7 500 000
Průměrný měsíční náklad z investice	625 000

zdroj: vlastní zpracování

V následující tabulce jsou jednotlivé náklady rozepsány:

Tabulka 8 Podrobnější popis nákladů

Náklad	Měsíční [Kč]	Roční [Kč]
Energie		
Topení	375 000	4 500 000
Elektřina	34 500	414 000
Voda	10 220	122 640
Σ Energii	419 720	5 036 640
Personální náklady		
Manažer káznice	40 200	482 400
Správce	33 500	402 000
Vrátný	26 800	321 600
Σ Personálních nákladů	100 500	1 206 000
Provoz + údržba		
Náklady na provoz kanceláře	21 000	252 000
Úklid	61 250	735 000
Účetní + daně	8 750	105 000
Běžné opravy	21 000	252 000
Ostatní náklady	21 000	252 000
Σ Provoz + údržba	133 000	1 596 000
Náklady na investici		
Návratnost investice	625 000	7 500 000
Σ nákladů bez energií	858 500	10 302 000
Σ nákladů celkem	1 278 220	15 338 640
Σ nákladů celkem s DPH	1 546 646	18 559 754

zdroj: vlastní zpracování

Celkové roční náklady na provoz centra bez DPH činí **15 338 640 Kč**, náklady s DPH činí **18 559 754 Kč** na rok.

3.3.2 Kalkulace ceny pronájmu

Aby bylo možné provést kalkulaci ceny káznice a vyčíslit příjmy bylo nutné určit plochu prostor káznice, které budou přinášet příjem.

Celková plocha káznice ve všech podlažích je 8 206 m². Uvažovali jsme, že

využitelná plocha, kterou je možno pronajmout, činí cca 80 % celkové plochy káznice. Zbylých 20 % jsou chodby, toalety, kancelář pro manažera a správce kreativního centra, příp. kuchyňky. Tyto prostory příjem nepřinášejí. V souladu s navrženým organizačním konceptem jsme využitelnou plochu rozdělili na tři části: komerční plochu (30 % využitelné plochy), kreativní plochu (40 % využitelné plochy) a start-up plochu (30 % využitelné plochy). Výměry jednotlivých ploch jsou uvedeny v tabulce č. 9:

Tabulka 9 Rozdělení plochy káznice

Plocha	[m ²]
Plocha káznice celkem	8 206
Využitelná plocha celkem	6 565
Komerční plocha	1 970
Kreativní plocha	2 626
Start-up plocha	1 970

zdroj: vlastní zpracování

Pro určení ceny byla použita nákladová kalkulace ceny. Aby kreativní centrum nebylo ve ztrátě je nutné do ceny pronájmu zahrnout všechny náklady a rozpočítat je na jeden m².

Náklady na energie nebudou účtovány do ceny pronájmu, ale budou k ceně účtovány navíc, podle skutečné spotřeby. Energie platí všichni pronajímatelé v budově (měsíční částka je podělena výměrou využitelné plochy). Vytvořili jsme alespoň předběžnou kalkulaci energií (viz tabulka č. 10); ta ale reálně závisí na skutečné spotřebě a způsobu, jak budou energie účtovány.¹⁷² Cena energií je cca 77 Kč/m² na měsíc.

Tabulka 10 Kalkulace ceny energií

Energie	[m ²]	[Kč/m ² /měsíc]	[Kč/měsíc]
Topení	6 565	57,12	375 000
Elektřina	6 565	5,26	34 500
Voda	6 565	1,56	10 220
Σ energií		64	419 720
Σ energií s DPH		77	515 662

zdroj: vlastní zpracování

Samotná cena pronájmu zahrnuje zbývající náklady, a to jsou náklady na návratnost investice, personální náklady a náklady na provoz a údržbu. Tyto náklady jsou rozpočítávány pouze na výměru komerční plochy a kreativní plochy (70 % využitelné plochy). Pronájem start-up plochy není účtován; její uživatelé platí pouze za spotřebované energie. Takovouto formou je možné začínající firmy a jednotlivce podpořit a pomoci jim v nelehkých začátcích.

Dále součástí ceny pronájmu je 5 % zisková marže, která je v dnešním podnikatelském prostředí obvyklou součástí ceny. Výše ziskové marže byla stanovena tak, aby podnájemníky příliš nezatěžovala. Kalkulace ceny je uvedena v tabulce č.

11:

Tabulka 11 Kalkulace ceny pronájmu

Kalkulace ceny	[m ²]	[Kč/m ² /měsíc]	[Kč/měsíc]
Návratnost investice	4 596	136	625 000
Personální náklady	4 596	22	100 500
Provoz + údržba	4 596	29	133 000
Mezisoučet		187	858 500
Marže 5%		9	42 925
Celková cena		196	901 425

zdroj: vlastní zpracování

Celková cena pronájmu na jeden m² je 238 Kč za měsíc. Tato cena pokryje měsíční náklady a 5% ziskovou marži a je v souladu s průměrnými tržními cenami za m² v lokalitě.

3.3.3 Plán příjmů

V souladu s určenou cenou pronájmu byl navržen následující plán příjmů:

Tabulka 12 Příjmy z pronájmu

Příjmy	[m ²]	[Kč/m ² /měsíc]	[Kč/měsíc]	[Kč/rok]
Komerční plocha	1 970	238	468 860	5 626 320
Kreativní plocha	2 626	238	624 988	7 499 856
Start-up plocha	1 970	0	0	0
Σ příjmů z pronájmu			1 093 848	13 126 176
Energie	6 565	77	507 861	6 094 334
Σ příjmů z pronájmu s energiemi			1 601 709	19 220 510

zdroj: vlastní zpracování

Celkové roční příjmy činí 19 220 510 Kč. V případě realizace projektu formou PPP lze příjmy investora blíže specifikovat následovně:

- platba ze strany města - dlouhodobý příjem (např. za dostupnost a užívání),
- nájmy z dlouhodobého pronájmu prostor (bude se odvíjet od využití prostor a případných omezení výše nájmu stanovené ve smlouvě s městem Brnem),
- nájmy z krátkodobých pronájmů (např. konferenční sály atd.),
- vstupné.

3.3.4 Kalkulace zisku

Zisk je rozdílem celkových nákladů a celkových příjmů a činí 660 756 Kč za rok (viz tabulka č. 13).

Tabulka 13 Kalkulace zisku

Kalkulace zisku	[Kč/měsíc]	[Kč/rok]
Σ příjmů z pronájmu s energiemi	1 601 709	19 220 510
Σ nákladů celkem	1 546 646	18 559 754
Zisk	55 063	660 756

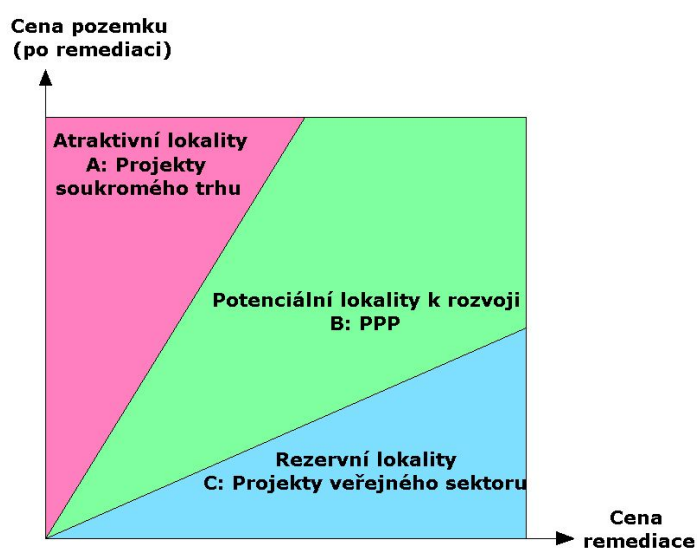
zdroj: vlastní zpracování

Vytvořený zisk může být kumulován a v budoucnu použit např. na opravy budovy v důsledku chátření, nebo na dodatečné investice do vybavení budovy. Vzhledem k tomu, že projekt má být veřejně prospěšný, tak se nabízí i možnost zlevnění nájmu pro nájemce ateliérových prostor, což v podstatě znamená, že část zisku by jim byla přenechána ve formě zlevněného nájmu.

Výše celkových nákladů samozřejmě závisí na mnoha faktorech, které doposud nejsou známy, např. jak bude plocha ve skutečnosti rozdělena, jaké zařízení se zde budou nacházet, jak velká bude investice (na čemž závisí i spotřeba energií), atd.

3.3.5 Financování projektu soukromým vs. veřejným sektorem

Pro řešení regenerace brownfieldu bývalé káznice a rozhodování se o možném financování jsme zvolili jeden z koncepčních modelů zaměřující se na dynamiku regenerace brownfields, a to model ABC. Ten klasifikuje brownfields v závislosti na ceně regenerace a hodnotě pozemku do tří skupin A, B, C následovně.¹⁷³

Obrázek č. 9 Model ABC, zdroj:173

Domníváme se, že navzdory atraktivní lokalitě v blízkosti centra města Brna spadá projekt bývalé káznice do skupiny B nebo C, přičemž neznáme náklady na remediaci. Nicméně dle dostupných informací, průzkumu v terénu (komentovaná prohlídka areálu v dubnu 2013), rozloze objektu a budoucímu předpokládanému využití jako

¹⁷³ Co je třeba pro rozvoj brownfields udělat. Institut udržitelného rozvoje sídel [online]. c2006-2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.brownfields.cz/o-cem-to-je/co-je-treba-pro-rozvoj-brownfields-udelat/>

kreativní centrum lze očekávat, že investiční náklady na rekonstrukci budou velmi vysoké. Navíc předpokládáme, že město Brno si chce v projektu Kreativního centra zachovat určité pravomoci a vliv, tudíž budeme dále uvažovat realizaci projektu Kreativního centra při zapojení pouze veřejného sektoru a při spolupráci veřejného a soukromého sektoru (dále jen PPP). Posledním předpokladem je, že objekt je v takovém technickém stavu, že je pro všechny zainteresované strany výhodné revitalizovat objekt namísto demolice či ponechání objektu v současném chátrajícím stavu bez jakékoliv intervence.

Vzhledem k výše uvedenému se ve finanční části zabýváme nejen kalkulací nákladů a příjmů, ale rovněž benefity plynoucími z realizace projektu veřejným sektorem nebo v případě PPP. Kromě benefitů je pro porovnání tohoto variantního řešení navíc klíčové porovnat ukazatel čistá současná hodnota (dále také NPV) v případě klasického modelu (tj. dluhové financování a provoz veřejným sektorem) a v případě PPP. Obecně je PPP vždy dražší, neboť si soukromý subjekt půjčuje s vyšším úrokem než veřejný, avšak vyšší finanční náklady mohou být vykompenzovány vyšší efektivitou provozu soukromým sektorem, resp. spojením výstavby a provozu. Jelikož neznáme přesná vstupní data, tedy současný stav objektu a náklady nutné na rekonstrukci eventuálně demolici objektu, nemůžeme NPV vyčíslit.

K projektu proto přistupujeme formou cost-benefit analýzy, kdy za pomoci vymezení možných nákladů a přínosů a zodpovědnosti za jejich realizovatelnost (výčet není úplný, ale pro zapojené subjekty jej shledáváme za dostačující) porovnáváme tři možné varianty realizace Kreativního centra, a to:

- 1) realizace Kreativního centra pouze soukromým subjektem (tzn. že soukromý investor si uzpůsobí jednotky objektu dle vlastního zájmu bez ohledu na představy města Brna, můžeme očekávat např. výstavbu bytových jednotek atd.)
- 2) realizace Kreativního centra pouze veřejným subjektem (zde by město organizovalo celý proces od přestavby po provoz centra)
- 3) realizace Kreativního centra formou PPP (v tomto případě by byly vymezeny činnosti a pravomoce jednotlivých aktérů v jimi uzavřené smlouvě)

V případě revitalizace bývalé káznice shledáváme následující přínosy¹⁷⁴:

Přínosy - lze rozdělit do dvou skupin:

- 1) ekonomické a sociální přínosy pro společnost,
- 2) finanční přínosy pro zapojené subjekty- tzn. komerční přínosy pro soukromý sektor a daňové přínosy pro veřejný sektor

V následujících tabulkách jsou zobrazeny očekávané přínosy projektu a jejich relevantnost vzhledem k realizaci soukromým sektorem, veřejným sektorem či formou PPP. Například vyplnění „ANO“ v prvním řádku následující tabulky znamená, že při realizaci projektu jakoukoliv formou projekt bude generovat přínos

¹⁷⁴ Zpracováno s využitím materiálu WORKING TOWARDS MORE EFFECTIVE AND SUSTAINABLE BROWNFIELD REVITALISATION POLICIES-dostupné na http://www.revit-nweurope.org/selfguidingtrail/30_Finance-PPP-Marketing.pdf

ochrany veřejného zdraví a bezpečnosti. Opačnou situací je vyplnění „NE“, kdy například při realizaci projektu pouze soukromým sektorem neočekáváme, že by daná forma vedla ke snížení odlivu kreativců a umělců mimo Brno. V případě, že je v tabulce pod daným sloupcem vyplněno N/A, nedokážeme bez znalostí bližších informací jednoznačně posoudit, jestli daná forma bude generovat tento přínos.

Ad 1) Ekonomické a sociální přínosy

Tabulka 14

Přínos	Poznámka	Soukromý sektor	Veřejný sektor	PPP
<i>Ochrana veřejného zdraví a bezpečnosti</i>		ANO	ANO	ANO
<i>Snížování tzv. Urban sprawl</i>	<i>důsledkem je suburbanizace a stavění na zelené louce</i>	<i>N/A(dle funkčního využití objektu)</i>	ANO	ANO
<i>Redukce externalit z dopravy</i>	<i>Tím, že jsou umělci koncentrováni na jednom místě dochází k méně dopravním přesunům za doplňkovými službami atd.</i>	<i>N/A(dle funkčního využití objektu)</i>	ANO	ANO
<i>Příliv nového druhu investorů napojených na kreativní průmysly ->rozvoj kreativních průmyslů</i>		NE	ANO	ANO
<i>Vznik nových pracovních míst</i>		<i>N/A(dle funkčního využití objektu)</i>	ANO	ANO
<i>Snížení odlivů kreativců a umělců mimo Brno</i>		NE	ANO	ANO
<i>Zhodnocení nevyužívaného projektu a obnovení sociální funkce</i>		ANO	ANO	ANO
<i>Zhodnocení čtvrti a jejího sociálního statusu</i>		ANO	ANO	ANO
<i>Nastolení spolupráce mezi soukromým a veřejným sektorem (např.developery a městem Brnem)</i>		NE	NE	ANO

zdroj: vlastní zpracování

Je logické, že realizace projektu veřejným sektorem, resp. formou PPP generuje více socioekonomických příjmů, jelikož projekt není primárně zaměřen pouze na co nejefektivnější zhodnocení investice a generování zisku, nýbrž rovněž na podporu veřejně prospěšné činnosti. Jako nejzásadnější rozdíl v přínosech mezi zvolenými formami shledáváme dopad formy na příliv nového druhu investorů napojených na kreativní průmysly. U realizace projektu soukromým sektorem můžeme očekávat, že v podmínkách České republiky bude investor vyhledávat takové zaměření centra a nájemníků, které přinese nejrychlejší a nejvyšší návratnost vložené investice bez ohledu na kvalitu poskytované služby a soulad se smyslem kreativních průmyslů. Naopak u realizace veřejným sektorem či PPP lze predikovat, že výběr nájemníků a zaměření centra bude více odpovídat vizi kreativních center, což povede k přílivu nových investorů v oblasti kreativních průmyslů a současnému snížení odlivu současných kreativců. Výsledkem by mohl být vznik nových pracovních míst v této

oblasti.

Ad 2a) komerční benefity pro soukromý sektor

Hlavním důvodem investora pro zapojení se do projektu revitalizace objektu bývalé káznice by měl být získaný přínos z transformace brownfieldu a vylepšení image oblasti na funkční atraktivní centrum s vysokou přidanou hodnotou. Konkrétně se jedná o tyto benefity:

Tabulka 15

přínos	poznámka	Soukromý sektor	Veřejný sektor	PPP
cash-flow z ekonomické činnosti	pronájem prostor pro bytové a kancelářské účely, možnost výběru nájemců a funkčního využití objektu atd.	ANO	N/A	ANO
výnos z následného odprodeje práv na pronájem		ANO	N/A	N/A (vzhledem ke zvolené formě PPP)
přenechání občanskoprávní zodpovědnosti na veřejný sektor		NE	N/A	ANO

zdroj: vlastní zpracování

V případě realizace projektu soukromým sektorem můžeme hovořit o jednoznačný komerční přínos v podobě vyššího cash-flow z ekonomické činnosti a možného výnosu z následného odprodeje práv na pronájem. Tyto přínosy projekt zřejmě nebude generovat pro případ realizace veřejným sektorem, vzhledem k organizační formě a účelu, pro který byla organizace vytvořena, a tedy omezené možnosti využití finančních prostředků.

Ad 2b) Komerční přínosy pro veřejný sektor

Tabulka 16

přínos	poznámka	Soukromý sektor	Veřejný sektor	PPP
zvýšení příjmů z daně z příjmu		ANO	NE	ANO
zvýšení poměru nákladů ku přínosům	Tzv. Cost-benefit ratio, jelikož v současné době jsou náklady na chátrající areál zhruba 1 milion ročně, což je vzhledem k nulovým příjmům každoroční ztráta ve výši 1 milionu. S novým využitím lze očekávat, že přínosy značně převáží náklady.	ANO	ANO	ANO

zdroj: vlastní zpracování

Ať už se jedná o jakoukoliv formu, lze kalkulovat s komerčními přínosy v podobě zvýšení příjmu z daně z příjmu a zvýšení Cost-benefit ratio. Nicméně pro případ realizace veřejným sektorem logicky platí, že by město Brno nevyužilo jako vlastník budov možnosti vyššího výběru daně z příjmu (myšleno jakože když by tu budovu někdo koupil tak platí daň z nemovitostí a zároveň čím víc businessu, tím více na daních z příjmu pro město).

V případě revitalizace objektu jsou očekávané náklady a příjmy v případě PPP následující:

Investiční náklady

Tabulka č. 17

Náklad	Zodpovědnost/plátce
<i>Projektová příprava a projektová dokumentace</i>	<i>Veřejný sektor</i>
<i>Administrativní náklady (shánění povolení, přepisy, majetkoprávní vztahy)</i>	<i>Veřejný sektor+soukromý sektor</i>
<i>Příprava území (hrubé terénní úpravy, přeložky, demolice atd.)</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Rekonstrukce objektu</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Technická a dopravní infrastruktura</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Konzultantské služby</i>	<i>Veřejný sektor</i>
<i>Architektonická soutěž</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Zajištění vybavení prostor pro stanovené účely(např. Nákup techniky)</i>	<i>Soukromý sektor</i>

zdroj: vlastní zpracování

Provozní náklady

Tabulka č. 18

Náklad	Zodpovědnost/plátce
<i>Administrativní náklady na zajištění chodu centra(kancelářské vybavení, informační systémy, kopírování atd.)</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Propagace</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Náklady na energie, plyn a vodu</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Mzdové náklady</i>	<i>Veřejný sektor</i>
<i>Mzdové náklady+ administrativní náklady spojené s SPV</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Náklady na nutné opravy</i>	<i>Veřejný sektor(jako majitel objektu)</i>
<i>Daňové náklady</i>	<i>Soukromý sektor</i>
<i>Externality dopadající na residenty, právní subjekty v okolí ad</i>	<i>Veřejný sektor+ Soukromý sektor</i>

zdroj: vlastní zpracování

3.3.6 Návrh financování vybraného scénáře

Po uzavření koncesní smlouvy a splnění veškerých náležitostí se začne s výstavbou projektu. U PPP projektů, na rozdíl od veřejných zakázek, fázi výstavby financuje výhradně soukromý dodavatel. Ten může použít vlastní kapitál, nebo úvěr. Soukromý dodavatel má také možnost požádat o dotace. Oproti veřejné zakázce jsou veškerá rizika a překročení nákladů a prodloužení stanovených lhůt na straně soukromého dodavatele. Soukromý partner je pak zpětně kompenzován postupnými splátkami veřejného sektoru po dokončení výstavby

a zprovoznění objektu. Mimo tyto splátky bude také soukromý partner placen veřejným sektorem za správu funkčního objektu a bude pobírat nájem od soukromníků, kteří budou prostory budovy využívat ke komerčním účelům.¹⁷⁵

Tyto pravidelné platby pokryjí soukromému partnerovi veškeré náklady na provoz a údržbu, splátku nákladů na kapitál i odpovídající ziskovou marži. Celková částka jaká bude zadavatelem vyplácena soukromému partnerovi, je předem dána ve smlouvě.

Obecně by platební mechanismus PPP projektu měl obsahovat jeden či více z následujících prvků:¹⁷⁶

- platba za dostupnost - platby zadavatele dodavateli za to, že je objekt dostupný v požadované kvalitě,
- uživatelské platby – platby, které dodavatel obdrží přímo od koncových uživatelů – nájemníků,
- platby za užívání – platby zadavatele dodavateli, které se liší podle toho, do jaké míry je budova využívána.

V průběhu projektu provádí soukromý partner kontroly, zda projekt probíhá v rozsahu a kvalitě v jakém byl sjednán smlouvou, zadavateli pak podá monitorovací zprávy o průběhu projektu. Veškeré náklady na sebe-monitorování si soukromý partner hradí sám. Ve smlouvě by pak mělo být zavedeno, že pokud soukromý partner bude úmyslně zamlčovat závady na kvalitě, nebo jiné problémy s projektem, bude penalizován. Mimo tento způsob monitorování může zadavatel projektu dělat kontroly sám, na vlastní náklady. Zadavatel projektu by také měl počítat s náklady na zajištění odborníků a pracovníků, kteří by kontrolovali a spolupracovali na projektu se soukromým partnerem.

¹⁷⁵ Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů. PPP Centrum České Republiky. [online]. 2008-2012 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodika-PPP_Procesni-postup-pri-priprave-realizaci-PPP-projektu_aktualizace-2012-12.pdf

¹⁷⁶ Platební mechanismy projektů PPP. Ministerstvo financí České Republiky. [online]. 2008-2011 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/PPP-Metodika-Platebni_mechanismy_PPP_projektu_20120312.pdf

3.3.7 Možné zdroje financování projektu revitalizace bývalé káznice

Finance na regeneraci brownfields mohou pocházet z několika zdrojů: investování, půjčka, grant ve formě strukturálních fondů, národních nebo regionálních dotací a hybridy (kombinace uvedených).¹⁷⁷

Co se týká strukturálních fondů, budoucí financování kultury z operačních programů zvažuje možnost zapojení Ministerstva průmyslu a obchodu do oblasti kreativního průmyslu, podpořeny by tak mohly být například kreativní inkubátory.¹⁷⁸ Z pohledu infastrukturálního by revitalizace objektu jako brownfield lokality mohla být podpořena novou možností financování pomocí revolvingových finančních nástrojů jako je např. JESSICA [20]. Financování kultury v kontextu regionálního rozvoje je také jedním z témat, kterými se zabývá expertní skupina Evropské komise na Kulturní a kreativní průmysly. V příručce „Policy Handbook on How to strategically use the EU support programmes, including Structural Funds, to foster the potential of culture for local, regional and national development and the spill-over effects on the wider economy?“ expertní skupina uvádí, jaké dopady mají kreativní průmysly na regionální rozvoj a jak jsou tyto dvě oblasti propojeny.¹⁷⁹

Možností kombinovat klasické finanční zdroje pro kreativní průmysly se zdroji privátními jako je například rizikový kapitál, business angels atd. se zabývá projekt FAME (Facilitating Access & Mobilisation of European finance for creative industry growth), který spadá pod iniciativu The European Creative Industry Alliance (ECIA). Na webových stránkách této aliance lze najít spousta užitečných informací nejen k financování kreativních průmyslů.¹⁸⁰ Různé implementované nástroje financování jsou ve formě case studies uvedeny taktéž v publikaci „How to support creative industries“.¹⁸¹

3.3.8 Shrnutí

Na základě určitých předpokladů popsaných v textu výše byl vytvořen finanční model ročního plánu provozu kreativního centra. Vzhledem k tomu, že jsme byli schopni v ceně pronájmu pokrýt všechny náklady a cenu zároveň stanovit na úrovni průměrné tržní ceně v lokalitě, můžeme říci, že tento projekt je z finančního pohledu reálný (příjmy převyšují náklady).

Tento model předpokládá 100 % obsazenost budovy podnájemníky (tzn. představuje ideální stav, kdy je Kreativní centrum plně v provozu). Je jasné, že v průběhu zavádění kreativního centra budova nebude plně obsazená a tak příjmy mohou být v prvních letech menší než náklady. Model jsme nastavili na ideální stav (např. po

¹⁷⁷ Brownfields: Brownfields příručka. Brownfields: VŠB- TU Ostrava [online]. 2004 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://fast10.vsb.cz/lepob/index2/>

¹⁷⁸ Strategie rozvoje kultury v Českých Budějovicích. Kultura České Budějovice [online]. c2012 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: http://www.rozvojkultury-cb.cz/?page_id=32

¹⁷⁹ How culture can boost regional development.... European Commission: Culture [online]. 2012 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/news/cci_en.htm

¹⁸⁰ Více na <http://www.howtogrow.eu/ecia/project/fame/>

¹⁸¹ About the project: How to support creative industries. *Creative Metropolises* [online]. [2010] [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://creativemetropolises.eu/>

třech letech od počátku) z toho důvodu, aby bylo lépe vidět celý potenciál projektu (i možnou ziskovost při ne příliš vysokých cenách pronájmů).

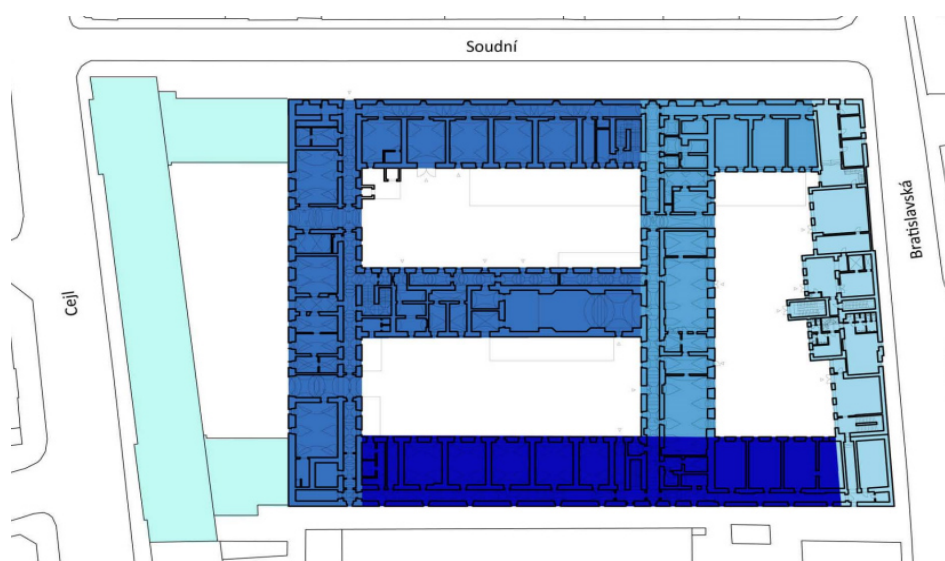
Je nezpochybnitelné, že město Brno má nedostatek počátečního kapitálu, jak finančního, tak lidského na revitalizaci objektu. Projekt Kreativního centra přesahuje střednědobý horizont, proto je nutné disponovat osobami s odbornými kvalifikačními předpoklady, stavebními, finančními a manažerskými schopnostmi, kteří budou v projektu figurovat po několik let. Samotná příprava území na regeneraci může trvat řádově několik let (od května 2013 očekáváme další 2 roky) a výsledná koncepce je základem pro zahájení regenerace a funkční provoz objektu za podmínky naplnění stanovených cílů. Domníváme se, že nejen pro finanční důvody, ale také rovněž z kapacitních důvodů je vhodné rozložit organizační strukturu mezi vícero subjektů. Navíc je nezbytné do procesu přípravy zapojit odborníky poskytující konzultantské služby, kteří se v zahraničních obdobných projektech ukázali jako zásadní článek pro funkčnost kreativních center.

3.4 Rekonstrukce a návrh provozu Kreativního centra

Jelikož je budova ve špatném technickém stavu, doporučujeme etapu rekonstrukce provést

ve dvou krocích a to z důvodu dřívějšího otevření kreativního centra pro veřejnost a pro firmy.

První etapa by se skládala z opravení části budovy, která je v nejlepším technickém stavu. Jedná se o část lemující ulici Bratislavská, v této části objektu byly v posledních letech provedeny některé stavební úpravy, a proto je relativně dobře energeticky vybavena. Je však potřeba rekonstruovat kanalizace, vodovody, elektřinu, vyměnit podlahy, okna, provést nátěry a podobně. Následující mapka vyjadřuje stav celého komplexu, světlemodrá barva značí část v nejlepším technickém stavu. **Druhá etapa** by spočívala v rekonstrukci celého objektu a uvedení do plného provozu.

Obrázek č. 10 Stav celého komplexu, zdroj: ŠTEFKOVÁ, Barbora. Kreativní centrum v bývalé káznici?: diplomová práce. Brno: Vysoké učení technické, Architektura, 2012. 81., 1101. příl. Vedoucí diplomové práce Karel Havliš.

3.4.1 První etapa

Po rekonstrukci a uvedení části budovy do provozu je potřeba zpřístupnit prostory veřejnosti. První podlaží obsahuje místnosti s menšími okny a prostor je tmavší. Tyto prostory by byly ideální například pro fotografická studia, která mají světla externí, pro audio nahrávací místnosti nebo sklady.

Obrázek č. 11 Světelnost prostoru, zdroj: ŠTEFKOVÁ, Barbora. *Kreativní centrum v bývalé káznici?: diplomová práce. Brno: Vysoké učení technické, Architektura, 2012. 81., 110l. příl. Vedoucí diplomové práce Karel Havliš.*

Veškeré „společenské“ vyžití, jako je kavárna nebo společenská či konferenční místnost bychom situovali do druhého patra, kde jsou místnosti s velkými okny, a prostor je prosvětlený.

V této první fázi bychom omezili pronajímání prostor firmám pouze na **polovinu celkové plochy** po odečtení administrativních ploch. Zbylá polovina by sloužila k vytvoření komunity lidí, respektive kreativců, kteří by se zde shlukovali. Je potřeba jim dát ale podnět, který je právě ve formě volných prostor pro tvorbu. Další možností, jak nalákat kreativce je pořádání různých workshopů či přednášek.

Využívání společných prostor by bylo zdarma a hradilo se z členského příspěvku. Tyto prostory by byly půjčovány na základě individuální domluvy s vedoucím objektu tak, aby bylo co nejvíce vyhověno všem zájemcům.

3.4.2 Druhá etapa

Ve druhé etapě, respektive po rekonstrukci celého objektu, by se daly prostory cel pronajímat soukromým firmám. Chtěli bychom ale **zachovat komunitu**, která by se v průběhu první etapy vytvořila a poskytnout jí větší příležitosti v podobě dalších multifunkčních prostor.

Z divadelní místnosti by se dal udělat veřejný multifunkční sál, který by se dal využívat například pro konference, přednášky nebo i pro promítání filmů, pořádání festivalů, ukázkou tvorby kreativců či divadlo.

Pro přehlednější a lepší administrativu financování objektu jsme budovu rozdělili na dvě části a to na část určenou pro firmy a část určenou pro společné prostory. Financování kreativního centra bylo podrobně rozepsáno výše. Část Kreativního centra počítá s prostory pro konkrétní umělce či skupiny, část by mohla být uvolněna pro ostatní komerční aktivity. Společná část je pojatá formou kreativního inkubátoru, ve kterém budou dostupné služby různým umělcům a dalším kreativním osobám, které se budou v Kreativním centru pohybovat a dále veřejnosti. Sekce

kreativců jsou vytvořeny v těchto oblastech: TV a rozhlas, scénická umění, kulturní dědictví a hudba

3.4.3 Využití prostor

- *tiskařské služby* – v rámci tiskařského centra bude poskytována služba kopírování, možnost speciálního tisku (např. velkoformátový), možnost zakoupení speciálních tiskáren na objednávku,
- *prodejna malířských potřeb* – papírnictví + další pomůcky pro kreativce (štětky, barvy, potřeby pro sochání atd.),
- *volné stěny pro sprejery a malíře* – pro zábavu a prezentaci kreativních umělců by byly vymezeny volné bílé stěny, na které by mohli provádět svou tvorbu, tím prostor dostane originální vzhled, který se po určité době bude vždy obměňovat (stěny se přemalují na bílo a budou připravené pro další umělce),
- *prostor se stoly pro společné malování nebo sochání atd.* – tyto prostory budou sloužit pro ty, kteří si například finančně nemohou dovolit pronajmout si vlastní prostory nebo ty, kteří rádi tvoří ve skupinách, kde si mohou předat své nápady a inspirovat se od ostatních umělců,
- *coworking* - pracovní plocha pro samostatnou práci či spolupráci pro různé osoby, prostory by byly vybaveny kancelářským nábytkem a počítačovou sítí s internetovým připojením, případně také sdílenou síťovou tiskárnou,
- *pódium* – toto pódium by sloužilo pro promítání filmů, koncerty a divadlo, možné použít v rámci komunity kreativců či pro veřejnost,
- *kavárna s posezením, bufet* – tento prostor by byl určen pro odpočinek a občerstvení mezi tvorbou a dále pro různá společenská setkávání a tímto vytvoření komunity kreativních lidí,
- *workshopy a přednášky* – pořádání těchto akcí pro veřejnost, tím se zvýší povědomí o Kreativním centru obecně, o tom co poskytuje, jaké jsou možnosti jeho využití,
- *výstavy a festivaly* – stejný důvod jako u workshopů a přednášek,
- *volné prostory vyplněné ukázkou tvorby kreativců* – např. malby, sochy, fotografie,

- *ubytovací kapacity pro rezidenční pobyty umělců.*

3.4.4 Členský příspěvek

Pro možnost využívání společných prostor kreativního centra navrhujeme zavést průkaz, který by fungoval podobně, jak je tomu např. v knihovnách, ale na místo půjčování knih, by držitel mohl využívat některých společných prostor (např. stoly pro společné malování, sochání, volné stěny atd.) ke svým potřebám. Po zaplacení symbolického poplatku – členského příspěvku (cca 150 Kč) by také členové mohli využít zvýhodněných sazeb na služby dostupné v kreativním centru (např. pronájem prostor na prezentace, výstavy, nájem na coworking atd.).

Předpokládáme, že by díky nabízeným službám měli o průkaz zájem především studenti středních uměleckých škol, fakulty architektury, výtvarných umění, nebo i široká veřejnost se zájmem o kreativní průmysl. Vybrání poplatků by mohlo alespoň částečně zajistit pokrytí nákladů na energetické služby (vytápění, osvětlení, voda, ...). V každém případě by měla být možnost využití společných prostor a platba/nájem jasně vydefinovaná ve smlouvě o zajištění veřejné služby a město Brno by mělo dopředu vymezit (navrhnout) určité prostory, které budou za nižších sazeb sloužit právě k výše zmíněným účelům.

4 ZÁVĚR

Podpora kreativních průmyslů se v každém městě formuje rozdílně na základě lokálních problémů a možností řešení. Jedním z cílů je využití kreativních center k rozvoji městského prostoru, například revitalizací brownfields. V průběhu zpracování práce jsme se zabývali různými koncepty managementu a financování kreativních center v zahraničí a s ohledem na místní specifika jsme hledali taková centra, jejichž zkušenosti by se daly aplikovat na Kreativní centrum v Brně. Zjistili jsme, že funkčnost jednotlivých center se v zásadě odvíjí od nastavení spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem a zapojení místních komunit do procesu tvorby koncepce a poté realizace kreativního centra.

Současné bariéry káznice jsme rozdělili do 4 skupin, které považujeme zároveň za klíčové faktory pro regeneraci bývalé káznice na kreativní centrum. Jedná se o budoucí využití, připravenost místa, ekonomická životaschopnost a právní rámec. Tyto klíčové faktory se prolínají celou naší prací. Za nejdůležitější bariéry, které je třeba odstranit, považujeme bezpečnostní rizika spojené se stávající infrastrukturou, od nichž odvisí možná řešení budoucí rekonstrukce a revitalizace objektu. Pro životaschopný projekt je pak největší bariérou fungující spolupráce všech zapojených skupin (vč. MMB, JMK, JIC, umělecká obec, lokální firmy a neziskové organizace, místní komunita a residenty, developři, investoři, banky, vysoké školy ad.) a nalezení společného cíle, kterým by měla být přeměna nevyužívaného brownfield na kreativní centrum poskytující zázemí pro rozvoj kreativních průmyslů. Cílem revitalizace káznice na kreativní centrum je oživení městského prostoru, konkrétně této lokality, která je momentálně nevyužívána, a lidé se jí spíše vyhýbají. Dále dojde ke zvýšení koncentrace umělců v kreativním prostředí a tím snížení odchodu těchto lidí do jiných měst či států. Revitalizace tohoto objektu bude mít pozitivní dopady v mnoha směrech, které předpokládáme na základě analýzy námi vybraných zahraničních kreativních center.

Po zvážení výchozí situace a současných bariér navrhujeme revitalizaci celého objektu. Objekt je v takovém technickém stavu, že je pro všechny zainteresované strany výhodné revitalizovat objekt namísto demolice či ponechání objektu v současném chátrajícím stavu bez jakékoliv intervence. S využitím modelu ABC se přikláníme k revitalizaci objektu a následnému provozu formou PPP. Tento model volíme jednak proto, že se tato forma osvědčila u zahraničních kreativních center, dále protože je toto řešení efektivní pro město Brno, přičemž vycházíme rovněž z postoje města Brna, které má zájem na realizaci projektů formou PPP (viz např. Koncepce ekonomického rozvoje města Brna). Pro financování projektu je možné využít fondů Evropské unie nebo revolvingových nástrojů například z programu JESSICA.

Projekt Kreativního centra Brno je značně finančně náročný, a proto upřednostňujeme spolupráci veřejného a soukromého sektoru, která by měla přispět k efektivnější a kvalitnější realizaci této veřejné služby. I obdobná centra v zahraničí využívají této spolupráce a často uznávají, že bez zapojení soukromého subjektu by nedokázali tento typ projektu zrealizovat. V České republice jsou prozatím malé zkušenosti s tímto typem spolupráce, a proto jsme vypracovali ještě alternativní variantu, příspěvkovou organizaci. Zde je hlavní výhodou velmi jednoduché založení organizace a jasné stanovená legislativa, ale předpokladem je i poměrně velké zapojení veřejné správy a to jak v otázkách řízení, tak i financování.

Navzdory velké snaze všech členů skupiny porovnat finanční stránku realizace revitalizace objektu v případě PPP a v případě klasického financování v této práci nevyčísľujeme jednotlivé varianty. Domníváme se, že naše odhady by byly značně nereálné, a to vzhledem k absenci provozně-technického průzkumu a tudíž nemožnosti odhadnout náklady spojené s přestavbou a provozem kreativního centra. Nicméně formu PPP volíme ze znalosti obecných východisek a zpracované Cost-benefit analýzy, ve které jsme vyjádřili možné přínosy a náklady projektu ve variantním řešení a doplnili o předpokládané hrubé náklady vyjádřené pouze v orientačních částkách.

Projekt kreativního centra přesahuje střednědobý horizont, proto je nutné disponovat osobami s odbornými kvalifikačními předpoklady, stavebními, finančními a manažerskými schopnostmi, které budou v projektu figurovat po několik let. Samotná příprava území na regeneraci může trvat řádově několik let (od května 2013 očekáváme další 2 roky) a výsledná koncepce je základem pro zahájení regenerace a funkční provoz objektu za podmínky naplnění stanovených cílů.

Aby byl provoz kreativního centra možný co nejdříve, doporučujeme postupovat ve dvou etapách. První etapa je otevření pro veřejnost té části káznice, která je v nejlepším stavu. V této části vybudovat administrativní základnu a postupně dostávat centrum do povědomí veřejnosti. Následně vybudovat komunitu kreativců, kteří budou areál pravidelně navštěvovat. Důležitým faktorem je nejenom pomoci každému, kdo hledá prostory pro svoji tvorbu, ale také tyto lidi vzájemně propojit a následně jim dopomoci k rozvoji například formou workshopů, přednášek, soutěží a podobně. Druhá etapa by spočívala v rekonstrukci celé káznice a zpřístupnění ostatních prostorů především pro pronájem firmám za cenu nákladů. V této etapě je důležité zachovat komunitu, která se vytvořila a rozšířit jí možnosti ve formě nových společných prostor.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

About the project: How to support creative industries. *Creative Metropoles* [online]. [2010] [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://creativemetropoles.eu/>

Brownfieldy. *Czech Invest* [online]. c1994-2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/brownfieldy>

Brownfields: Brownfields příručka. *Brownfields: VŠB- TU Ostrava* [online]. 2004 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://fast10.vsb.cz/lepob/index2/>

CIKÁNEK, M.: Kreativní průmysly příležitost pro novou ekonomiku. Praha: Institut umění, 2009. ISBN 9788070082317.

FLORIDA, R.: The Rise of the Creative Class--Revisited: 10th Anniversary Edition--Revised and Expanded.

FRIŠAUFOVÁ, Hana. Věznice na Cejlu č. 71 v Brně. Brno, 2011. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135552/ff_m/.Diplomovápráce.MasarykovaUniverzita.

HÍCOVÁ, Silvia. *Analýza vybraných projektov revitalizácie mestských území* [online]. Leden 2010 [cit. 2013-05-07]. ISSN 1336-944X. Dostupné z http://www.stuba.sk/new/docs//stu/ustavy/ustav_manazmentu/NAB2010_1/paper2.pdf

HORKEL, V. a M. ZÁMEČNÍK. *Úvod do metodiky řešení PPP projektů v České republice* [online]. © ALL Rights Reserved ELTODO EG, a.s., říjen 2003 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.asociaceppp.cz%2Fcnt%2Fppp_u_nas%2F%3Faction%3Dvfile_cs%26id%3D9%26disp%3Datt&ei=GiuJUfuICI_E4gTk14DwDg&usg=AFQjCNHca_Tdv-Rn-syI0y1KKKhNv8HmHQ&sig2=nGJS1C_mdFa1wY_AYQKP2g&bvm=bv.45960087_d.bGE

How culture can boost regional development.... *European Commission: Culture* [online]. 2012 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/news/cci_en.htm

JANKŮ K., KAŠPAROVÁ I., RIPKA Š. Janků, Dlouhodobý monitoring situace romských komunit V české republice-Moravské lokality. [online]. Brno, 2008 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/monitoring_morava.pdf

KARASOVÁ, Miroslava. Bronx – změna adresy – (přestavba káznice na kreativní centrum) Brno, 2012. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/studium/zaverecne-prace?zp_id=51071.

KAVICKÁ, Petra. *Možnosti regenerace brownfields v ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-

05-16]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Viktorie Klímová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/254744/esf_m/

Klasifikace brownfields: Studie k disertační práci Regenerace brownfields. 2005.

KONEČNÁ, Kateřina. *Dosavadní zkušenosti ČR s PPP projekty* [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. Vedoucí práce Markéta Páleníková. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://is.muni.cz/th/207146/esf_m/

Kreativní Brno. In: *Facebook* [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z <http://www.facebook.com/kreativnibrno?fref=ts>

Kreativní průmysly - příležitost pro novou ekonomiku II, Institut umění – Divadelní ústav v Praze, 2013, ISBN 978-80-7008-274-4.

KREJČÍ, Hana. *Základní typy právních forem profesionálních divadel v české republice a jejich vliv na proces řízení* [online]. Disertační práce, Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, 2007. Školitel Lenka Valová. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z https://docs.google.com/folder/d/0B_APKkmtuu1oWmVoLWNVaUVIbnc/edit?docId=0B6i-3mQudnb5SmlZa3RIclBITnc

KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, 644 s. ISBN 80-862-2311-6.

LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch a Petra MYLKOVÁ. *Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy* [online]. Parlamentní institut, duben 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z http://www.avpo.cz/sdata/prispevkove_organizace_v_CR_a_EU_78.pdf

Návrh 3. Komunitního plánu sociálních služeb města Brna pro období 2013 – 2015. In: *Portál sociální péče ve městě Brně* [online]. 2013 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: http://socialnipece.brno.cz/useruploads/files/kpss/n%C3%81vrh_3._kp_2013_-_2015.pdf

Organizační složky a příspěvkové organizace [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z <http://www.smocr.cz/data/fileBank/a0a5aed0-d4d5-46fe-97a0-7f7cb761e5fb.pdf>

Platební mechanismy projektů PPP. Ministerstvo financí České Republiky. [online]. 2008-2011 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/PPP-Metodika-Platebni_mechanismy_PPP_projektu_20120312.pdf

POLITIKA SOUDRŽNOSTI 2014-2020. In: *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_cs.pdf

Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů. PPP Centrum České Republiky. [online]. 2008-2012 [cit. 2013-05-12]. Dostupné

z:http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodika-PPP_Procesni-postup-pri-priprave-realizaci-PPP-projektu_aktualizace-2012-12.pdf

Procesní postup při přípravě a realizaci PPP projektů [online]. Ministerstvo financí České republiky, aktualizování září 2011. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rr_ppp_metodiky_postupy_68672.html

Strategie rozvoje kultury v Českých Budějovicích. *Kultura České Budějovice* [online]. c2012 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: http://www.rozvojkultury-cb.cz/?page_id=32

ŠTARHA, Ivan. Moravský zemský archiv v Brně: 1839-1989: dějiny ústavu. Znojmo: FPO, 2003, 204 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-86810-01-1.

ŠTEFKOVÁ, Barbora. Kreativní centrum v bývalé káznici?: diplomová práce. Brno: Vysoké učení technické, Architektura, 2012. 81., 1101. příl. Vedoucí diplomové práce Karel Havlíš.

URBANISMUS BRNO. *Radní chtějí kreativní centrum na Bratislavské* [online]. Urbanismus Brno, listopad 2011. [cit. 2013-05-07]. Dostupné z <http://www.urbanismusbrno.cz/domains/urbanismusbrno.cz/zpravy/166-radni-podpori-vznik-kreativniho-centra-ctyrmi-miliony>

ŽÁKOVÁ, E., et al.: Kulturní a kreativní průmysly v České republice. Praha: Institut umění, 2011. ISBN ISBN: 978-80-7008-009-2.

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Interaktivní mapa
Příloha č. 2	Mapa genius loci
Příloha č. 3	Legenda k mapě genius loci
Příloha č. 4	Mapa veřejný prostor
Příloha č. 5	Kategorické začlenění zmapovaných objektů
Příloha č. 6	Dotazník k DNA lokality
Příloha č. 7	Analýza kreativních center

Příloha č. 1 – Interaktivní mapa

Interaktivní Google mapa je dostupná na stránkách www.organicbrno.cz/mapa po zadání následujících údajů:

jméno: **guest**

heslo: **muniss16**

Tyto údaje slouží pro přihlášení do systému pro hodnotitele soutěže MUNISS, po skončení hodnocení budou změněny. Systém dat i s návodem pro možnosti úpravy bude předán zadavateli, aby bylo možno systém nadále rozvíjet. Tento způsob zveřejnění jsme zvolili z důvodu toho, že se jedná o prozatímní betaverzi celého systému a nemyslíme, si, že je vhodné ho aktuálně volně publikovat na internetu, dokud nebude zhodnocen a dopracován do finální podoby. Pro účely této studie a její aktuální zveřejnění na internetu proto poskytujeme následující sérii screenshotů, které ilustrují funkci celého systému. V případě zájmu o bližší informace nás prosím kontaktujte na této adrese: marek.jiri.muniss@gmail.com

kategorie	název	počet	Ikonka v mapě
1.	Instituce	17	
2.	Volné a nebytové prostory	51	
3.	Hospody, bary	14	
4.	Obchody a služby	126	
5.	Kulturní vyžití	4	
6.	Sportovní vyžití	13	
7.	Potraviny	19	
8.	Rekonstrukce budov IPRM	22	
9.	Gastronomie a ubytování	4	
10.	Herny, kasina	39	
11.	NNO	11	
12.	Zastávky	10	

- domy s historizující fasádou
- zajímavosti
- pohledová osa směrem k Špilberku

Příloha 2

MAPA 2 - GENIUS LOCI

Příloha č. 3 - Legenda k mapě genia loci

- A** Původní nízký domek se štukotvoreckou dílnou
- B** Sídlo časopisu Nový prostor
- C** Gymnázium kapitána Jaroše, nižší stupeň
- D** Clubwash
- E** Reliéf na fasádě domu
- F** Pamětní deska zaměstnanců zemřelých za vlast za okupace
- G** Divadlo Radost
- H** Muzeum loutek
- I** Botárna, autor malby brněnský streetartový umělec TIMO
- J** Pamětní busta Josefa Hybeše
- K** bývalá tržnice Radost
- L** Káznice
- M** Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež DROM
- N** Plácek s platany
- O** Radnice
- P** Muzeum romské kultury (asi jediný vhodně zrekonstruovaný objekt)
- Q** Ruina bývalého kina Lípa, následně pak THC klubu s velkou zahradou/parkem
- R** Hospoda Kuželna, zahrádka zasahovala do parku Hvězdička
- S** Hřiště Hvězdička
- T** Prodejna balónů

veřejný prostor	zeleň
vnitroblok využitý jako semiprivátní prostor pro bydlení (většinou pavlačové domy)*	průchod domem
vnitroblok využitý pro služby/výrobu*	

*jsou zaznačeny jen vnitrobloky, které jsou přístupné celodenně nebo se zavírají jen na noc

Příloha 4

MAPA 3 - VEŘEJNÝ PROSTOR

Příloha č. 5 - Kategorické začlenění zmapovaných objektů

Kategorie	Specifikace	Příklady
Instituce	Vzdělávací instituce	Střední škola umění a designu, stylu a módy a Vyšší odborná škola Brno, Střední odborná škola a střední odborné učiliště, Střední odborné učiliště potravin a služeb
	Úřady města Brna	Finanční úřad, Krajský úřad, Bytová správa MČ Brno- Sever, Celní úřad, Magistrát města Brna
	Ostatní	Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra ČR, Dopravní podnik města Brna, Administrativní a školící centrum KÚ JMK
Nebytové volné prostory	-	Celkový počet: 51, celoplošné rozšíření
Hospody, bary	Pivní bary, sportovní bary, hospody	Celkový počet: 14
Obchody a služby	Mix služeb (obuvnictví, kadeřnictví, pekařství, realitní kancelář, bytové doplňky, obchod s textilem), polyfunkční centra	Celkový počet: 126
Kulturní vyžití	Divadla	Divadlo Radost, Divadlo Neslyším
	Ostatní	Muzeum Romské kultury, umělecké kovářství, Muzeum loutek
Sportovní vyžití	Prodejny se sportovním vybavením	Vodák, Ski servis, Snowkitting, Garko, Barnex, Fitness prodejna, Aqua centrum, cykloservis
	Sportovní centra	Jupiter- lázně, TJ Sokol, Squash Radost, Lázně Ponávka
Potraviny	Cizokrajné potraviny	Odessa Produktoff (ruské speciality), Halal minimarket (orientální speciality)
	Ostatní	Řeznictví, pekařství, smíšené zboží, Interspar
Rekonstrukce budov IPRM	Stará, Hvězdova, Spolková, Soudní, Francouzská, Přadlácká, Körnerova, Cejl, Bratislavská	Celkový počet jednotek: 22
Gastronomie a ubytování	Ubytování	Hotel Old Town, Hotel Apartsuit
	Gastronomie	Cejlon, Živo u Palečka, U

		Heligonky
Herny, kasina	-	Celkový počet: 39
NNO	Armáda spásy-Komunitní centrum Körnerova, DROM, Teen Challenge, Dětský dům Zábrdovice, Diecézní charita-charitativní bazar Baltazar, IQ Roma servis, Společenství Romů na Moravě, Ratolest Brno, Romodrom, Škola pro výcvik vodících psů a Klub nevidomých, Fond ohrožených dětí	Celkový počet: 11

Příloha č. 6 - Dotazník k DNA lokality

DIVADLO RADOST

- 1) Slyšeli jste už o tom, že by ve vašem okolí mělo vznikat kreativní centrum?
(Kromě úvodu.)
Ano
- 2) Myslíte si, že byste nějak dokázali využít nových prostor ke své činnosti nebo jiným účelům?
Ne
- 3) Ohrozilo by kreativní centrum nějak vaši činnost?
Ne
- 4) Jaký si myslíte, že by centrum mělo přínos pro oblast? Mělo by vliv na zlepšení kvality života?
Snad
- 5) Co by podle vás mělo být součástí kreativního centra?
Veškeré umělecké aktivity.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

- 1) Slyšeli jste už o tom, že by ve vašem okolí mělo vznikat kreativní centrum? (Kromě úvodu.)
Ano.
- 2) Myslíte si, že byste nějak dokázali využít nových prostor ke své činnosti nebo jiným účelům?
Určitě.
- 3) Ohrozilo by kreativní centrum nějak vaši činnost?
Neohrozilo, naopak by ji rozšířilo a dalo ji nový rozměr.
- 4) Jaký si myslíte, že by centrum mělo přínos pro oblast? Mělo by vliv na zlepšení kvality života?
Sociálně vyloučená lokalita by se stala místem, kde se potkávají lidé působící v různých

oblastech kreativních průmyslů. Tato "nová vlna" by oblast Cejlu obohatila, zpřístupnila ji a zbavila ji nálepky "ghetta".

- 5) Co by podle vás mělo být součástí kreativního centra?

Dílny (ateliéry) pro začínající umělce. Výstavní a konferenční prostory. Prostory pro sociálně-edukační aktivity pro obyvatele lokality Brno-Cejl. Startovní kanceláře pro neziskové organizace (zvýhodněné nájemné, možnost sdílet kancelář s jinými subjekty, čímž by došlo ke snížení nákladů, atd.). Školka. Kavárna s vegetariánskou restaurací. Knihovna, knihkupectví, designshop. Kreativní centrum by si na sebe mělo umět i vydělat - mělo by tedy upravit některé prostory pro komerční pronajímání. Dvůr kreativního centra by měl být zařízen tak, aby byl volně přístupný pro osoby zvenku. Měl by disponovat místy k sezení, zelení a určitými "hravými" momenty tak, aby bylo kreativní centrum živou institucí bez závor (místo, kam si lidé v neděli přijdou na kávu, do knihkupectví, na výstavu).

IQ ROMA SERVIS

- 1) Slyšeli jste už o tom, že by ve vašem okolí mělo vznikat kreativní centrum? (Kromě úvodu.)

Slyšel jsem, že se bude něco s bývalým vězením dít, ale nic konkrétního.

- 2) Myslíte si, že byste nějak dokázali využít nových prostor ke své činnosti nebo jiným účelům?

Momentálně máme své vlastní prostory, ale nevylučuji to.

- 3) Ohrozilo by kreativní centrum nějak vaši činnost?

Ne.

- 4) Jaký si myslíte, že by centrum mělo přínos pro oblast? Mělo by vliv na zlepšení kvality života?

Záleželo by na programu, jaký by centrum nabízelo, pokud by mělo tendenci otevřít se více lidem z lokality, tak ano.

- 5) Co by podle vás mělo být součástí kreativního centra?

viz číslo 4.

Příloha č. 7 – Analýza kreativních center

ATENEU POPULAR 9 BARRIS BARCELONA¹

Španělsko, Barcelona, Portlligat s/n, 08042, počet obyvatel 1 619 337

Provozovatel: Association Bidó de Nou Barris

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano

Původní účel budovy: asfaltová výroba a sklad strojů

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: budova, 1500 m²

Rok založení centra: 1977

Management: ?

Web: www.ateneu9b.net/

Kontakty: info@ateneu9b.net

Popis centra:

Ateneu Popular Nou Barris je kulturním centrem otevřeným pro veřejnost, které vzniklo výsledkem boje místních rezidentů obnovit oblast pro veřejné použití. Díky četným kulturním aktivitám, které se zde konaly v průběhu let, se zformovalo několik specifických skupin, jejichž pravidelné kulturní události postupně definovaly podobu, která charakterizuje současnost Ateneu: cirkus, divadlo, kino, street performance, hudba, atd. Tyto skupiny stanovily základní model řízení, v němž je rozhodování založeno na základě maximální účasti a odpovědnosti všech zúčastněných stran, řízení je rozdělené na jednotlivé výbory (umělecký, programový, výbor pro vzdělávání atd.) Od začátku považovaly tyto skupiny kulturní aktivity za nástroj společenské transformace. Kvalita nabízených aktivit a podpora ze strany skupin a organizací fungujících v nejbližším okolí a sdílejících kulturní filozofii přispěli k procesu změny a zlepšení.

V centru sídlí 18 organizací. Finanční podporu centrum získává od města, od Sdružení Circ de Catalunya, části Nou Barris, Coordinadora Cultural de Nou Barris a Coordinadora d'AAVV de Nou Barris.

¹ Převzato a upraveno z <http://www.artfactories.net/Ateneu-Popular-Nou-Barris.html>

HANGAR

Španělsko, Barcelona Passatge del Marquès de Santa Isabel, 40 Can Ricart, E-08018,
počet obyvatel 1 619 337

Provozovatel: The Visual Artists' Association of Catalonia, soukromá nadace

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano

Původní účel budovy: textilní továrna

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: budova, 2600 m²

Rok založení centra: 1997

Management: ?

Web: www.hangar.org

Kontakty: [info\(at\)hangar.org](mailto:info(at)hangar.org)

Popis centra:

Hangar je centrem pro uměleckou produkci a výzkum zřízené v roce 1997 Association of Visual Arts of Catalonia (AAVC). Poskytuje zázemí pro umělce a designéry a nabízí služby nezbytné k umělecké produkci. Zatímco v případě Ateneu se místní organizace snažili o revitalizaci objektu, v případě Hangaru byl postup opačný. Na založení Nadace AVVC přispěly mnohé významné osoby vizuální tvorby a pro svou činnost nadace hledala vhodné prostory, až si vybrala bývalou textilní továrnu. Hangar je situován v areálu Can Ricart, v průmyslovém prostředí v sousedství Poblenou. Budovu z poloviny 19. století původně určenou pro textilní průmysl zapůjčila soukromé nadaci městská Rada. Průmyslová činnost byla v areálu ukončena v roce 1991.

V areálu lze najít 15 jednotlivých ateliérů, mediaLAB, 2 filmové scény, půjčovnu vybavení, techniky, konzultanty a poradenství v oblasti umělecké produkce ad. Hangar nabízí mezinárodní výměnný program, dotace na produkci a řadu vzdělávacích seminářů pro umělce.

Centrum je dotované především katalánskou vládou a městskou Radou v Barceloně, a je spravováno nadací AAVC (management). O řízení uměleckých programů se stará programová komise, která se mění každé dva roky a je sestavená z 5 expertů na vizuální tvorbu. Hangar spolupracuje s AECID v oblasti grantových programů, s Banc de Sabadell Foundation ohledně projektů uměleckých residentů, s Ministerstvem Kultury, s Provincial Council of Barcelona a Evropskou komisí.

Ačkoliv se jedná o soukromou iniciativu, je centrum spravováno podle kritérií vlády a je úzce zaměřeno na poskytování služeb. Soukromý projekt je financován z následujících zdrojů:

- The Catalan Government
- Barcelona City Council
- The Ministry of Culture
- Barcelona Provincial Council
- The Banco Sabadell Foundation.

V důsledku této finanční podpory je Hangar schopen nabídnout umělcům řadu dotovaných služeb za přijatelné ceny. Členové správní rady AVVC jsou rovněž členy výkonné rady. Za každodenní chod centra je zodpovědný team nezávislý na Správní radě sestávající z technického ředitele, administrátora, osoby zodpovědné za dotace a studia, manažera produkce, manažera centra, asistenta produkce, a osoby zodpovědné za jednotlivé sekce (video, Medialab atd.)

Vybrané statistiky

Stav budovy:	kompletní renovace (1,500,000 EUR)
Roční rozpočet/náklady (2010):	723,000 EUR z toho
Mzdy:	45%
Provozní náklady:	15%
Infrastruktura-náklady:	15%
Programové náklady:	25%
Zdroje financování-město:	20%
Katalánská vláda:	35%
Státní zdroje:	15%
Vlastní zdroje:	15% (vstupenky, prostory/vybavení, pronájmy, výukové programy, členství, prodej)
Sponzorství:	15%
Vlastní program:	70%
Externí program:	30%
Počet aktivit za rok (2010):	691
Počet návštěvníků za rok (2010):	800
web navštívilo:	757 403 lidí

FABRA I COATS

Španělsko, Barcelona, SANT ADRIÀ, 20, 08030, počet obyvatel 1 619 337

Provozovatel: Institut Kultury Barcelona (event. Městská Rada, veřejný subjekt spadající pod Radnici města Barcelona)

Vlastník budovy: město

Brownfield: ne

Původní účel budovy: přádelna

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: budova, 4.713 m²

Rok založení centra: konec 19. století

Web: <http://fabraicoats.bcn.cat>

Kontakty: fabraicoats@bcn.cat

Popis centra:

The Coats Fabra SA je průmyslový komplex (dříve Fabra i Coats) pocházející z 19. století, který sloužil jako přádelna (vlákna a textilní továrna) v obci Sant Andreu del Palomar. Tento průmyslový komplex se skládá z několika budov různých stylů a stářích. Komplex je svědectvím o historii Sant Andreu del Palomar před jeho připojením k Barceloně a obecně svědectvím procesu industrializace, kterým Katalánsko prošlo od 19. století.

Továrna vzkvétala pod vedení Camila Fabry a britské firmy J & P Coats až na jeden z hlavních textilních průmyslů v Evropě. Nicméně v roce 1970 začaly továrny zavírat a pracovníci byli propuštěni. V roce 2008 bylo navrženo, že by se budova měla stát součástí programu Art Factories. Rok 2009 znamenal začátek běžné činnosti na Fabra i Coats jako místa, které poskytuje prostory a zázemí pro potřeby výtvarných umělců v Barceloně.

Nejprve byl areál ve zkušebním provozu, aby se vyzkoušela životaschopnost projektu. Pouze ¼ objektu prošla základními stavebními úpravami, v tomto období také vznikala architektonická studie na kompletní rekonstrukci objektu. Část budovy byla rekonstruována na základě požadavků Red Bull Music Academy 08 projektů na prozatimní použití.

V polovině července 2009 byly stanoveny a publikovány Regulační podmínky pro dočasný pronájem prostor pro rozvoj tvůrčích uměleckých projektů na Fabra i Coats. Na základě otevřené výzvy a návštěvy areálu přicházeli umělci s nejrůznějšími návrhy a

aktivitami, které by v areálu mohli provozovat a zároveň definovali požadavky na prostory. Celkem bylo předloženo 36 projektů v návaznosti na první výzvu, z nichž bylo 20 vybráno a od října 2009 se umělci usadili v areálu. Pro hodnocení projektů byla zřízena zvláštní komise (Comissió de Selecció i Valoració de Projectes de Fabra i Coats), která sestávala ze tří členů barcelonského Institutu Kultury a čtyř členů navržených městskou Radou pro kulturu (Consell de la Cultura de Barcelona). Ústava této komise měla sloužit jako model pro hodnocení návrhů a pro bližší strategické úvahy o budoucím řízení projektu.

Na místě byly vytvořeny krátké a celovečerní filmy mladých filmových tvůrců, reklamy a reklamní spoty, stejně jako foto-reportáže určené pro katalánské firmy a instituce. Rovněž v areálu proběhly kulturní aktivity pro veřejnost, které sloužily k propagaci tohoto prostoru.

Navrhovaná rekonstrukce Fabra i Coats - Factory Building byla vyčíslena na celkem 14 milionů a byla rozdělena do 4 fází. Postupně dochází k rekonstrukci jednotlivých částí. Fabra i Coats má v současné době 6500 m² využitelných na kulturní akce, experimentální projekty v různých disciplínách; pro muzická umění, hudbu, výtvarné umění, audiovizualizaci a multimédia.²

Centrum funguje na základě public-private-partnership a k projektu se na stránkách centra Fabra i Coats vyjadřují následovně: „*The viability of the proposals developed at Fabra i Coats is considered on the basis of partnerships between the public and private sectors. Any project must take into account the distribution networks, which are often driven by the private sector.*“

² Převzato a upraveno z <http://fabraicoats.bcn.cat/en/>

AMSTERDAM OT301

Nizozemí, Amsterdam, Vereniging Eerst Hulp Bij Kunst , Overtoom 301,1054 HW, počet obyvatel 779 808

Provozovatel: Vereniging Eerste Hulp Bij Kunst (EHBK), nezisková organizace

Vlastník budovy: osobní vlastnictví

Brownfield: ano

Původní účel budovy: stará filmová akademie

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: nezjištěno

Rok založení centra: 1999

Web: www.ot391.nl

Kontakty: ehbk@ot301.nl

Popis centra:

Budova současného OT301 sloužila jako stará filmová akademie a od roku 1999 se stala squatem pro skupinu umělců. Jelikož byla budova ve velmi špatném technickém stavu, původní plán městské rady, Stadsdeel Oud West, ji chtěl nechat v tomto stavu dále chátrat a za několik let zbourat a skrze ní vybudovat cyklostezky. Pouze jeden rok stačil k tomu, aby bývalí squatteři a umělci (Vereniging Eerste Hulp Bij Kunst EHBK), kteří tuto budovu využívali, přesvědčili předsednictvo Amsterdamu s lepším nápadem a tudíž jmenovali OT301 inkubátorem pro umělce. Broedplaats Amsterdam (nový projekt na financování subkulturní iniciativy)

Management

OT301 udělil 770,000 € na bezpečnostní opravy. S touto podporou od města, se stali squatteři právními nájemci a dostali 4 letou nájemní smlouvu. Bylo tedy zajištěno prostředí, kde umělci mohli růst a experiment bez komerčního rušení. To také umožnilo jim držet ceny vstupenek pro veřejné akce cenově dostupné, a poskytovat služby, jako je tisk, web-design, video produkce, a audio mastering. Celý projekt je zaměřen na umělce a neziskové skupiny. Po několika letech pronájmu přišla možnost pro nájemce budovu koupit a s pomocí hypotéky je od roku 2007 organizace EHBK jediným vlastníkem budovy. S koupí budovy začalo EHBK postupně měnit i svou organizační kulturu a interní pravidla, tak aby bylo centrum funkční.

LEIPZIGER BAUMWOLLSPINNEREI

Německo, Lipsko, Verwaltungsgesellschaft mbH, Spinnereistraße 7, počet obyvatel 531 809

Provozovatel: Bertram Schultze, výkonný ředitel, Verwaltungsgesellschaft mbH (správcovská společnost)

Vlastník budovy: Karsten Schmitz / Stiftung Federkiel, Dr. Florian Busse / Heintz & Co. KG, Bertram Schultze / Geschäftsführer, Tillmann Sauer-Morhard / MIB AG

Brownfield: ano

Původní účel budovy: továrna na bavlnu

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: trend dle rozlohy: areál, podlahová plocha přádelny bavlny cca 100 000 m² + 25 domovních jednotek

Rok založení centra: 2001

Web: mail@spinnerei.de

Kontakty: www.spinnerei.de

Na začátku projektu koupě a renovace areálu stáli Florian Busse z Mnichova (Heintz & Co), Tillmann Sauer-Morhard z Berlína a Bertram Schultze z Lipska (oba MIB AG). V roce 2002 získali další partnera - Karsten Schmitz z Mnichova.

Areál slouží jako útočiště pro umělce, současně se zde pořádají galerie, výstavy, workshopy a akce pro začínající umělce. V areálu je také zařízené ubytování, pro ty, kteří se chtějí více začlenit do zde vznikající komunity umělců.

Management

Jedná se o projekt, kdy několik iniciátorů skoupilo část areálu na výrobu bavlny, prostory pak začaly pronajímat umělcům a řemeslníkům, kteří hledali nájem za levné peníze. Rozvoj umělecké komunity v areálu pak vedl k rozšiřování a postupné renovaci areálu, stejně tak jako přestavění hal na galerie. Velký zájem umělců o tento druh prostředí pak vedl k uspořádání mnoha výstav. Areál se stále ještě dodělává a postupně rekonstruuje.

Financování

Počáteční vklad šel od soukromníků, kteří chtěli areál přestavět a následně prodat. Kvůli nemožnosti získat úvěr na renovaci museli iniciátoři začít získávat peníze pronajímáním nově nabytých prostor. Levné nájemné zde přitáhlo mnoho umělců a začala zde vznikat nová komunita, což vedlo k postupné renovaci a skupování dalších částí areálu. Veškerá aktivita je financována z výtěžků z pronajímání objektů a pořádání kulturních akcí a vnějším sponzorováním.

KESSELHAUS (Kulturbrauerei Berlin)

Německo, Berlín, Schönhauser Allee 36, D-10 435, počet obyvatel 3 502 000

Provozovatel: Soren Birch, s.r.o

Vlastník budovy: Karsten Schmitz / Stiftung Federkiel, Dr. Florian Busse / Heintz & Co. KG, Bertram Schultze / Geschäftsführer, Tillmann Sauer-Morhard / MIB AG

Brownfield: ano

Původní účel budovy: bývalý pivovar

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: areál, 20 000 m²

Rok založení centra: 1990

Web: birke@kesselhaus-berlin.de

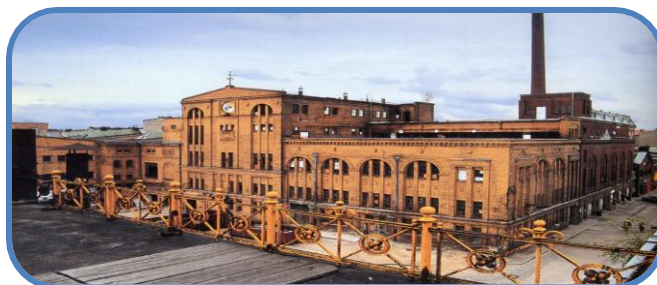
Kontakty: www.kesselhaus-berlin.de

Popis centra:

Kasselhaus byl původně pivovarem ve středu Berlína, roku 1990 je snaha fungovat jako kulturní středisko. Velkou snahou projektu je být mezi top pěti kulturními sály pro živé koncerty s kapacitou pro 1 000 osob. Sály pro koncerty byly otevřeny roku 2004 a v současné době zde probíhá mnoho koncertů jak známých, tak začínajících hudebníků. V současné době jsou v projektu začleněny dva kulturní domy: Kasselhaus a Maschinenhaus. Kasselhaus funguje jako koncertní, nebo divadelní sál s kapacitou 1 000 míst ke stání a ve vyšším patře se pak nachází galerie. Vedle stojící budova Maschinenhausu funguje jako informační centrum s prodejem vstupenek a v druhém patře budovy se pak nachází sál s kapacitou 250 míst ke stání a 120 míst k sezení.

Jedná se o projekt, kdy byl starý pivovar uznán za architektonickou památku a za pomoci města Berlín přestavěn na kulturní sál. Budova slouží jako kulturní sál pro pořádání živých koncertů a vystoupení. Je zde i divadelní scéna, informační centrum a také se zde v galerii pořádají výstavy.

Velká část nákladů byla hrazena městem Berlín, dále pak přispěly společnosti Senatsverwaltung für Wissenschaft a Forschung und Kultur. Provoz budova je financován z výtěžků za vstupné a z pořádání kulturních akcí a výstav.

RAW-Tempel- Berlin

Německo, Berlín, Revalerstrasse 99, 10245, počet obyvatel

Provozovatel: Raw-Tempel e.v

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano

Původní účel budovy: průmyslový areál

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: areál, v současné době funguje více jak 6 000 m²

Rok založení centra: 1998

Web: info@raw-tempel.de

Kontakty: www.raw-tempel.de

Popis centra

Sdružení založeno 1998 skupinou obyvatel Friedrichshain s cílem vzkřísit obrovské pozemky v Revaler StraÙe. Byl zde plán na využití budov na cca 10 let. Budovy v této oblasti jsou chráněné jako historické památky. Myšlenka využití prostor je přinést nové nápady a ideje a tím podpořit rozvoj města v oblasti kultury. V této době na projektu spolupracuje více jak 30 partnerů a 60 zainteresovaných stran. Možnosti využití areálu byly popsány ve smlouvách mezi městem a Německými drahami. Areál rozkládající se mezi třemi okresy je ideálním místem na pořádání akcí, koncertů a kulturních událostí. Areál je využíván ke kulturním akcím, koncertům, také v budovách probíhají vzdělávací programy a naučné semináře, stejně jako různé workshopy.

Rada města pomáhá projektu tím, že funguje jako prostředník a hlavní nájemce majitele budovy. Mezi další z hlavních společností, co se finančně a materiálně podílejí na projektu, spadá fond Assistance, který financuje elektrifikaci, společnost Bewag, která zabezpečuje elektrifikaci, společnost FIPS eV, která zabezpečuje technickou pomoc a vybavení, společnost Speedlink GmbH, která sponzoruje “webové místo“. Projekt je dále financován z výtělků za kulturní akce, workshopy, koncerty a vzdělávací programy.

TEMPLE BAR CULTURAL TRUST

Irsko, Dublin, 12 East Essex Street, počet obyvatel: 525 383

Provozovatel: Nezávislá společnost s ručením omezeným (veřejný subjekt)

Vlastník budovy: nejedná se o jednu budovu, ale celou čtvrť

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci + kulturní centrum

Rozloha celého centra / inkubátoru (m²/ha): Trend dle rozlohy: čtvrť

Rok založení centra: 1991 – 2001 (regenerace čtvrti)

Web: www.templebar.ie

Kontakty: info@templebar.ie

Popis centra

Temple Bar Cultural Trust je kulturní a kreativní čtvrť v centru Dublinu, která je nyní obývána okolo 3 tis. obyvatel a denně ji navštíví na 50 tis. lidí. Tato čtvrť byla mezi lety 1991-2001 opravena a přeměněna na moderní území představující dnes již více než 450 různých podniků a služeb.³ Pořádají se tu nejrůznější akce se snahou přiblížit kulturu veřejnosti a můžeme zde nalézt prostory k tomuto účelu přizpůsobeny – Meeting House Square, Temple Bar Square, The Cultural Box a další.

Co se týká organizace, jedná se o nezávislou společnost s ručením omezeným, která byla založena v roce 1991 Irskou vládou s úkolem čtvrť zrevitalizovat. Společnost je řízena správní radou, která je jmenována City Manager of Dublin City Council.⁴ Celý tento projekt byl financován následovně - „Celkové investice z veřejných prostředků ve výši 54 milionu eur (42,5 milionu liber) pocházely ze dvou hlavních zdrojů – z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) a ze státní pokladny prostřednictvím Ministerstva životního prostředí a místní vlády. Dalších 63 milionu eur (49,7 milionu liber) zapůjčila Evropská investiční banka a další finanční instituce. Podle odhadu se výše soukromých investic rovnala asi 127 milionu eur (101,5 milionu liber), které byly investovány v této oblasti do rozvoje hotelů, restaurací, veřejných budov, bydlení, maloobchodních prodejen a dalších podniků”.⁵

³ Pracovní plán pro kulturu na období 2011–2014. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-05-02]. s. 49. Dostupné z: <http://www.culturenet.cz/res/data/016/001789.pdf>

⁴ Dostupné z: www.templebar.ie

⁵ Pracovní plán pro kulturu na období 2011–2014. In: *Institut umění - Divadelní ústav* [online]. 2012 [cit. 2013-05-02]. s. 50. Dostupné z: <http://www.culturenet.cz/res/data/016/001789.pdf>

EAST STREET ARTS

Velká Británie, Leeds, St Marys Lane, počet obyvatel: 757 700

Provozovatel: umělecká organizace

Vlastník budovy: město

Brownfield: ne

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci + Hub

Nachází se v centru inkubátor: ano

Rozloha celého centra / inkubátoru (m²/ha): Trend dle rozlohy: síť budov

Rok založení centra: 1993 (založení organizace)

Web: www.eaststreetarts.org.uk

Kontakty: karen@esamail.org.uk, jon@esamail.org.uk, ken@esamail.org.uk

Popis centra

Jedná se o moderní uměleckou organizaci zaměřenou na rozvoj umělců prostřednictvím akcí, členských aktivit, profesního rozvoje a poskytnutím prostor za provizi. East Street Arts provozuje 3 studiové komplexy - Patrick Studios, Barkston House a Union 105. Patrick Studios disponuje 34 studií a společnými prostory – malý počet otevřených a sdílených jednotek a pak individuální prostory, kdy nájemné se pohybuje v rozmezí 95 – 250 liber za měsíc. Nachází se zde i fotokomora, místnost pro vypalování keramiky a další. Barkston House poskytuje až 23 studií a nájemné je od 90 liber za měsíc. Union 105 se zaměřuje na podporu lidí, kteří chtějí rozvíjet umělecké postupy ale ne výlučně ve výtvarném umění, dále prostor pro komunikaci s umělci a místními komunitami nebo například místo pro prezentaci práce. East Street Arts se snaží o veřejný umělecký rozvoj.

Je zde možnost členství, které má dvě úrovně:

- Artisan Membership - přístup k zařízením na Patrick Studios, přednostní rezervace na školení, konference, semináře a výlety; poplatek - 50 liber za rok
- Friends of East Street Arts – účast na networkingu a společenských akcích, prioritní rezervace, bezplatné publikace; poplatek - 10 nebo více liber za rok⁶

⁶ Dostupné z: www.eaststreetarts.org.uk

TELLISKIVI LOOMELINNAK

Estonsko, Tallinn, Telliskivi 60A, počet obyvatel: 399 816 (2010)

Provozovatel: soukromý subjekt - Provoz zajišťuje společnost Telliskivi Maja, která zaměstnává 5 lidí.

Vlastník budovy: Real Estate Investment Fund (EEREIF)

Brownfield: ano

Původní účel budovy: továrna

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci + hub + (kulturní centrum)

Nachází se v centru inkubátor: ano

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: areál, 25 000 m² (celkem 11 budov)

Rok založení centra: 2009

Management: ?

Web: www.telliskivi.eu

Kontakty: info@telliskivi.eu

Popis centra

Telliskivi Loomelinnak je největším centrem kreativních průmyslů v Estonsku. Funguje jako atraktivní veřejný prostor a kontaktní místo. Na jeho území existuje 11 různých budov s celkovou plochou 25 000 m². Vedle kreativních průmyslů a neziskových organizací je zde i několik restaurací a obchodů. Momentálně se tu nachází okolo 130 nájemců a pracuje zde přibližně 400 lidí. Dávají většinou přednost dlouhodobým pronájmům, protože obvykle se prostory renovují pro nové nájemníky. Existují tu ale i prostory určené na pořádání akcí.

Majitelem budovy je Real Estate Investment Fund (EEREIF)⁷ a tento projekt je založen výhradě na soukromých investicích. Provoz zajišťuje společnost Telliskivi Maja, která zaměstnává 5 osob.⁸ Orientace na zisk z obchodu s nemovitostmi. Dávají většinou přednost dlouhodobým pronájmům (3-5 let), protože obvykle prostory renovují pro nové nájemníky.

⁷ Dostupné z: <http://www.eereif.com>

⁸ Ústní sdělení. Kaarel Oja.

THE FACTORY OF ART & DESIGN

Dánsko, Kodaň, Sundholmsvej 46, počet obyvatel: 559 440

Provozovatel: Nezisková umělecká organizace

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano

Původní účel budovy: prádelna

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: budova, 1000 m² – dvojpodlažní budova

Rok založení centra: 1992

Management

Demokratická struktura, kde generální ředitel je jmenován radou, v úzké spolupráci s uživateli. Rada se skládá z nájemníků.

Web: www.ffkd.dk, www.transartists.org

Kontakty: camilla@ffkd.dk, sara@ffkd.dk

Popis centra

The Factory of Art & Design je profesionální centrum produkce a znalostí vizuálního umění a designu v Kodani. Nachází se zde 53 studií a velká výrobní hala. Studia a příslušné specializované společnosti se nacházejí kolem rozlehlé výrobní haly. Spolu s jednotlivými ateliéry a dílnami, výrobní hala vytváří unikátní umělecké prostory, které mohou být s velkou mírou flexibility přizpůsobeny. Jednotlivé prostory jsou velmi odlišné, některé jsou vhodné jako kancelář a jiné zase jako dílna pro práci, kde se práší apod. Studia si pronajímají profesionální umělci, designéři, fotografové, architekti apod.

Ze začátku vše financovalo město, které bylo zapojeno více i do organizace centra, postupně však ustupovalo do pozadí až do momentu, kdy umělci museli prokázat, že jsou schopni zaplatit všechny výdaje. Platí městu snížené nájemné, které zahrnuje jejich náklady, a pak zvlášť platí za energie. Momentálně se centrum skládá z výhradně nezávisle fungujících jednotek. Tedy budova je ve vlastnictví města a centrum provozuje nezisková umělecká organizace s demokratickou strukturou, kdy generální ředitel je jmenován radou v úzké spolupráci s uživateli a rada se skládá právě z nájemníků.⁹

⁹ Dostupné z: www.ffkd.dk

CABLE FACTORY

Finsko, Helsinky, Tallberginkatu 1 C 15, počet obyvatel: 605 523

Provozovatel: veřejný sektor - Společnost Kiinteistö Oy Kaapelitalo (realitní společnost) je zodpovědná za pronájem, údržbu a rozvoj prostor

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano (z roku 1912)

Původní účel budovy: továrna - výroba telefonních a elektrických kabelů

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci + kulturní centrum

Nachází se v centru inkubátor: hovoří se, celkově o Cable Factory jako o inkubátoru, ve Finsku jsou často inkubátory součástí univerzity¹⁰

Rozloha celého centra Trend dle rozlohy: areál, 53 000 m² (celý areál)

Rok založení centra: 1991

Web: www.kaapelitehdas.fi

Kontakty: huolto@kaapelitehdas.fi, kaapeli@kaapelitehdas.fi

Popis centra

Cable Factory je největším kulturním centrem ve Finsku. Nachází se zde 3 muzea, 13 galerií, taneční divadla, umělecké školy, prostory k pronájmu jak na krátkodobé, tak na dlouhodobé účely. Merikaapelihalli, Puristamo, Valssaamo, Pannuhalli a Turbiinisali jsou prostory využívány převážně na krátkodobé pronájmy a akce. Konají se tu nejrozličnější události – veletrhy, koncerty, festivaly apod. Celková rozloha je okolo 56 000 m² a je tu přes 250 stálých nájemců. Cable Factory je členem Trans Europe Halles¹¹ – evropská síť nezávislých kulturních center ve 25 zemích.

V areálu dříve sídlila společnost Nokia, která když se začala stěhovat z toho místa, projímala několik prostor, a to za přijatelné ceny. Proto se sem přestěhovalo i mnoho umělců a podniků. V roce 1987 se město Helsinky a Nokia dohodly na postupech pro budoucí využití továrny ve vlastnictví města. Náklady na renovaci byly odhadnuty na 60-90 milionů EUR. V roce 1991 byla založena realitní společnost Kiinteistö Oy Kaapelitalo, která je dodnes zodpovědná za pronájem, údržbu a rozvoj prostor. Cable Factory nyní financuje svoji činnost již z prostředků získaných svým provozem.¹²

¹⁰ Dostupné z: <http://culturefighter.eu/centres-factories-incubators-amp-initiatives/how-they-work/what-is-the-creative-incubator>

¹¹ Dostupné z: www.teh.net

¹² Dostupné z: www.kaapelitehdas.fi

FABRYKA TRZCINY ART CENTER

Polsko, Varšava, Otwocka 14, počet obyvatel: 1 711 491

Provozovatel: soukromý subjekt – zakladatel působí jako předseda

Vlastník budovy: ?

Brownfield: ano (z roku 1916)

Původní účel budovy: továrna

Funkce: kulturní centrum

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: budova

Rok založení centra: 2003

Web: www.fabrykatrzcziny.pl/

Kontakty: fabryka@fabryka.waw.pl

Popis centra

Fabryka Trzciny Art Center se nachází ve staré, obnovené továrně. Téměř dva roky trvalo, než se objekt podařilo přizpůsobit potřebám centra. Jméno nese po svém zakladateli - Wojciech Trzciński - skladatel, hudební a televizní producent. Objekt slouží jako komplexní kulturní a vzdělávací zařízení nabízející celou řadu uměleckých aktivit, včetně divadelních her, výstav, hudebních festivalů, koncertů a přednášek. Interiér byl zachován tak, aby zdůrazňoval jedinečnost místa. Je tu snaha o spojení tradice a moderního umění. Momentálně nepronajímají žádné ateliéry a prostory slouží pouze na pořádání výše uvedených akcí.¹³

¹³ Dostupné z: www.fabrykatrzcziny.pl

MUSEUMSQUARTIER

Rakousko, Vídeň, Museumsplatz 1/5, počet obyvatel: 1,731 milionů (2012)

Provozovatel: veřejný subjekt, Quartier21 - vedoucí instituce - MQ Errichtungs-u. Betriebsgesellschaft
Vlastník budovy: město
Brownfield: ne (historické budovy)
Funkce: kulturní centrum + centrum pro tvorbu a prezentaci
Nachází se v centru inkubátor: ano, rezidenční programy
Rozloha celého centra: vnitřní prostory cca. 60 000m², venkovní prostory cca. 27 800m²
Trend dle rozlohy: čtvrť
Rok založení centra: 2001
Web: www.mqw.at, www.quartier21.at
Kontakty: office@mqw.at

Popis centra

Jedná se o jeden z největších kulturních areálů na světě. Nachází se zde okolo 70 kulturních zařízení. Po celý rok je tu živo velmi živo, a to díky kavárnám, lavičkám na nádvoří a nejrůznějším akcím a trhům. Součástí MuseumsQuartier je také **Quartier21**, který byl otevřený v roce 2002 a slouží jako pracovní prostor. _Nabízí prostor pro současnou autonomní kulturní produkci a její podporu jak pro malé, tak pro středně velké kulturní iniciativy. Svůj domov zde mají mladí lidé, kteří se od rána do večera zabývají kulturou. Součástí Quartier21 je mezinárodní umělecká rezidence, ve které se uskutečňuje výměnný program s názvem Artist-in-Residence-Programm, přes který mohlo již přes 240 umělců a umělekyn ze zahraničí absolvovat pobyt v jednom z 6 hostitelských studií. Obsáhlé spektrum Quartier21 sahá od digitální kultury přes módu až po design. Prostor je také koncipován pro kanceláře organizující festivaly a konference. Konají se tu akce všeho druhu, a vstup na je zpravidla zdarma.¹⁴

¹⁴ Dostupné z: www.mqw.at, www.quartier21.at

SUVILAHTI

Finsko, Helsinky, Kaasutehtaankatu 1 / 15, počet obyvatel: 605 523

Provozovatel: soukromá společnost Kiinteistö Oy Kaapelitalo (Real Estate Company Kaapelitalo) – úzká spolupráce s městem

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano (průmyslová čtvrť – jedná o 9 budov)

Původní účel budovy: továrny

Funkce: kulturní centrum + centrum pro tvorbu a prezentaci + hub

Nachází se v centru inkubátor: nezjištěno

Rozloha celého centra: Trend dle rozlohy: čtvrť, vnitřní prostory cca. 2000m², venkovní
Trend dle rozlohy: čtvrť

Rok založení centra: rok 2010

Management: ?

Web: www.suvilahti.fi

Popis centra

Jedná se o průmyslovou čtvrť, která byla v roce 2008 převedena do správy realitní společnosti Kiinteistö Oy Kaapelitalo (stejně jako Cabel Factory) a oblast má být přeměněna na kulturní centrum. Suvilahti bude využíván pro kulturní aktivity a podnikání podporujících tyto aktivity. Transformace oblasti Suvilahti na kulturní centrum je součástí širšího plánu rozvoj oblastí Sörnäistenranta a Kalasatama. Areál zahrnuje dva plynomy a devět dalších budov. Některé prostory jsou již přístupné a konají se tu nejrůznější akce, další budovy se budou teprve renovovat.¹⁵

¹⁵ Dostupné z: www.suvilahti.fi

THE CUSTARD FACTORY

Velká Británie, Birmingham, Gibb Street, počet obyvatel: 1,074 milionů (2011)

Provozovatel: soukromý subjekt

Vlastník budovy: soukromý subjekt

Brownfield: ano

Původní účel budovy: továrna

Funkce: kulturní centrum + centrum pro tvorbu a prezentaci + hub

Nachází se v centru inkubátor: ?

Rozloha celého centra / inkubátoru (m²/ha): cca. 20 000 m²

Trend dle rozlohy: čtvrť

Rok založení centra: počátek revitalizace mezi léty 1989 a 1990

Web: www.custardfactory.co.uk

Kontakty: info@custardfactory.co.uk

Popis centra

Jedná se o bývalé továrny, které se začaly na přelomu roku 1989 a 1990 revitalizovat a vznikla tu mediální a umělecká čtvrť. Je tu vysoká koncentrace mediálních společností, studií a kanceláří, dále galerie, bary, restaurace, divadlo, obchody, kavárny apod. Můžeme se tu setkat s řadou začínajících umělců a podnikatelů.

The Custard Factory bylo financováno z větší části ze soukromých zdrojů (commercial development finance), ale obdrželo to i nějaké dotace. Scott House získal grant od města. Old Library Theatre získal grant od English Heritage. Green House Development obdržel grant z ERDF. Zellig obdržel grant od Advantage West Midlands.¹⁶

¹⁶ Dostupné z: www.custardfactory.co.uk

TRANSIT KULTURINKUBATOR

Švédsko, Stockholm, LM Ericssonsväg 14, počet obyvatel: 871 952

Provozovatel: Transit Kulturinkubator je nezisková organizace s kulturními dotacemi ze Stockholmské krajské rady

Vlastník budovy: Vasakronan a SSES

Brownfield: ano

Původní účel budovy: průmyslová oblast - továrny

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci + hub

Nachází se v centru inkubátor: ano, start-upy zaměřené zejména na módu a design

Rozloha celého centra / inkubátoru (m²/ha): Trend dle rozlohy: menší areál

Rok založení centra: 2004

Web: www.transitkulturinkubator.se

Kontakty: info@transitkulturinkubator.se

Popis centra

Transit Kulturinkubator přispívá k lepším podmínkám pro umělce rozvíjet své nápady do udržitelných podniků a činností. Hledají umělce s potenciálem a nápady, které je možné zkombinovat s podnikáním. Nachází se v tvůrčím prostředí na Telefonplanu. Nabízí coaching, podnikové poradenství a činnosti pro umělce – výtvarné umění, hudba, film, řemesla apod. Cílem je vyvinout a zavést dlouhodobou podporu stávajících i budoucích tvůrců (kreativců) a kulturních podnikatelů.

Vasakronan (pak AP Real Estate) finančně podporuje nájemné na Telefonplanu a SSES (Stockholms School of Entrepreneurship) financoval projekt v prvních čtyřech letech provozu.¹⁷

¹⁷ Dostupné z: www.transitkulturinkubator.se

LE LIEU UNIQUE

Francie, Nantes, 2, rue de la biscuiterie, počet obyvatel: 284 970

Provozovatel: CRDC (Výzkumné centrum pro kulturní rozvoj)

Vlastník budovy: město

Brownfield: ano

Původní účel budovy: továrna

Funkce: kulturní centrum + (centrum pro tvorbu a prezentaci)

Nachází se v centru inkubátor: ne

Rozloha celého centra / inkubátoru (m²/ha): Trend dle rozlohy: budova

Rok založení centra: 1999

Management: ?

Web: www.lelieuunique.com

Kontakty: info@lelieuunique.com

Popis centra

Zrekonstruovaná továrna, která podporuje umění - výtvarné umění, divadlo, tanec, cirkus, hudbu, literaturu, filozofii, architekturu. Konají se tu výstavy, představení, festivaly, workshopy apod. Místo je tedy určené spíše pro konání akcí, ale každý rok mohou dva umělci z regionu obdržet grant a po dobu šesti měsíců, zde mohou tvořit a vystavovat svá díla.¹⁸

¹⁸ Dostupné z: www.lelieuunique.com

GALLERIA CVERNOVKA

Slovensko, Bratislava, Galleria Cvernovka (Uzol kultúry), Páričkova 18, počet obyvateľ: 462 603

Provozovateľ: nezisková organizace Čerstvé ovocie

Vlastník budovy: Hamilton Group

Brownfield: ano (1904-1905)

Původní účel budovy: továrna pro zpracování bavlny

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Inkubátor: ano

Rozloha: 510 m² galerijního prostoru + 200 m² rozptylová plocha, Trend dle rozlohy: budova

Rok založení centra: Galleria Cvernovka funguje cca od r. 2009, nezisková organizace tento prostor spravovala od dubna 2011 do dubna 2013

Management: 9 osob. Čerstvé ovocie predstavuje spojenie umelcké laboratoře a kolektivu aktivistů v nezávislém kulturním prostoru, kteří kreativně uvažují, tvoří a snaží se šířit všeobecně prospěšné služby v oblasti umění. Kolektiv tvořivého týmu Čerstvého ovocia reprezentuje více členů, aby se zabezpečila co největší kvalita poskytovaných služeb

Web: www.galleriacvernovka.sk

Kontakty: info@galleriacvernovka.sk

Popis centra

Cvernová továrna tvoří zachovalý industriální komplex, který v čase svého vzniku vyrůstal mimo historický intravíál města Bratislavy původně v průmyslovém územním páse. V současnosti představuje ucelený areál, který si zachoval převážně autentický charakter.

V historii továrna sloužila pro zpracování bavlny z celého světa a v 60. letech minulého století v ní pracovalo až 2500 zaměstnanců. Součástí továrny bylo i několik chemických laboratoří určených na výrobu nových produktů. Výrobky továrny se vyvážely do celé Evropy pod značkou Squirrel. Firma zkrachovala na začátku devadesátých let a poté putovala do rukou různých majitelů s nejrůznějšími plány.

Současnost areálu

V areálu se nacházejí polyfunkční budovy, které slouží jako ateliéry. Ty tvoří nejrůznější skupiny mladých tvořivých lidí, jako jsou malíři, architekti, designéři interiérů, ale i fotografové, moderní tvůrci či grafičtí a průmysloví designéři. Mimo to se tu nachází i kulturní centrum Galleria Cvernovka / Uzol kultúry. V ateliérech si každý umělec tvoří to svoje, tvořivá konkurence tu neexistuje, naopak došlo k vytvoření jedinečné komunity.

Každý sem přichází podle potřeby a celkově tu panuje originální atmosféra.

Další prostory v areálu se postupně pronajímají, našlo zde zázemí mnoho firem a společností, prodejen, obchodů, kaváren, zkušeben a ateliérů. Projekt tak dopomohl nejen k oživení areálu Cvernovky, ale též k oživení celé čtvrtě. V té se v návaznosti nachází např. Café Cverna nebo knihkupectví Alexis.

Osud Cvernovky je nyní ohrožen, areál v roce 2011 koupila francouzská investiční společnost Hamilton group, která zde plánuje vystavět menší byty, poskytnout prostor menším společnostem a vybudovat zde tři parky.

Financování

K prostoru Gallerie Cvernovka se nezisková organizace dostala přes jejich projekt Urban Market, pro který si v prosinci 2010 pronajali prostory v Gallerii od tehdejší nájemnice. Poté od ní tento prostor vzali do pronájmu za účelem pořádání různých akcí, ať už dání prostoru do pronájmu (firmě, jiné organizaci,...) nebo organizací vlastních akcí a spoluprací. Jak to fungovalo ve Cvernovce před nimi? Různí umělci, grafici, architekti, fotografové si zde vytvořili vlastní ateliéry, dostali velký prostor, nezařízený, a na vlastní náklady si museli postavit stěny, elektriku, kanalizaci atd. a takto se začal budovat jeden ateliér vedle druhého. Umělcům se to vyplatilo, protože 100 m² prostoru je vyšlo na necelých 500 eur i se všemi energiemi. Takto vznikly ateliéry, které ale nejsou majetkem umělců, neboť jsou stále v podnájmu u majitele budovy, kterým je v tomto okamžiku společnost Hamilton. Čerstvé ovocie muselo bývalé nájemníci zaplatit odstupné za to, že dostanou prostor již připravený na používání. Za to zaplatili 30.000 eur a každý měsíc platili velmi zvýhodněné nájemné cca 1.500 eur měsíčně i s energiemi. K tomuto dále platili provozní náklady, jako údržbu, otevření vlastního baru, výplaty a podobně. Neměli žádného dárce, investora ani mecenáše, jediný grant a ani město jim vůbec nepomohlo a přesto dokázali zde fungovat 2 roky (končí zde pouze proto, že město zakázalo konat akce ve Cvernovce). Prostor financovali z akcí, které zde probíhaly, ty byly rozděleny na komerční a nekomerční. Firmy si musely zaplatit akci za vlastní event a z těchto peněz se poté financovaly ty nekomerční akce (výstavy, koncerty,...). Další příjem byl z vlastního baru, komerčních pronájmů, drobných pronájmů a focení (pronájem na workshop, konferenci, focení do časopisu). Problematika: Umělci platí nájem přímo majiteli (soukromá společnost), ovšem součástí Cvernovky je i Gallerie Cvernovka, kterou provozuje nezisková organizace a funguje odděleně.¹⁹

¹⁹ Dostupné z www.galleriacvernovka.sk a z emailové komunikace s GALLERIA Cvernovka team

KASÁRNE/KULTURPARK KOŠICE

Slovensko, Košice, Kukučínova 2, 040 01 Košice, počet obyvatel: 240 433

provozovatel: nezisková organizace Košice

Vlastník budovy: město Košice

Brownfield: ano (konec 19. století)

Původní účel budovy: kasárny a vojenské sklady

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Inkubátor: ano

Rozloha: 35.175 m², trend dle rozlohy: areál

Rok založení centra: 2013

Management: Management se skládá ze správní rady, dozorčí rady a ředitele

Web: www.kulturpark.sk

Kontakty: daniel.gaspierik@kosice2013.sk

Popis centra

Tento projekt je součástí investičních záměrů projektu Interface 2013 a jedná se o rekonstrukci budov bývalých kasáren a vojenských skladů. Projekt se skládá ze tří kreativních celků:

Centrum podpory kultury a kreativity – stane se centrálním bodem zaměřeným na podporu začínajících umělců a jejich spolupráci s domácími i zahraničními profesionály

Kulturní centrum – jako místo prezence současného umění domácích a zahraničních umělců, které se skládá z několika prezentačních prostor, ateliérů a kreativních studií

Městské výstavní prostory – variabilně využitelné v závislosti na potřebách areálu a města.

Transformace kasárenských skladů a okolního parku na kulturní centrum zabezpečí chybějící funkce města:

- centrum současného umění,
- inkubátor umění – podpora studentů a absolventů uměleckých škol,
- prostory pro mezinárodní rezidenční pobyty,
- moderní výstavní prostory v interakci s místem tvorby,
- větší prostor pro občanské iniciativy v oblasti kultury.

Cíl projektu

Cílem multižánrového kulturního centra je poskytovat prostor pro tvorbu a prezentaci toho nejvyššího ze současné kultury a umění v oblasti hudby, vizuálního umění, literatury, filmu, divadla a tance. Půjde o nový model kulturní instituce ve městě a nové uměleckospoločenské prostory ro vzájemné působení návštěvníků a progresivních tendencí v oblasti umění a tvořivosti.

Centrum podpory kultury a kreativity může poskytovat rezidentům a zájemcům spolupráci na tvorbě a přípravě kulturních produktů, podněcovat mezioborovou spolupráci a vytvářet prostor pro umělecké a kreativní pobyty pro místní a zahraniční tvůrce. Prostory centrální budovy Kasárne/Kulturpark budou využité pro tvorbu tradičních a inovativních kulturních akcí. Dům autentické kultury se zaměří na terénní výzkum, digitalizaci a archivaci sbíraného materiálu a zároveň bude vytvářet taneční domy a školy tance pro širokou veřejnost.²⁰

²⁰ Dostupné z www.kulturpark.sk

STANICA (Truc Sphérique)

Slovensko, Žilina, Truc Spherique, Nesporova 19, 010 01, počet obyvatel 84 295

Provozovatel: občanské sdružení Truc Spherique

Vlastník budovy: Železnice Slovenskej republiky

Brownfield: ne (stavba - konec 19. století)

Původní účel budovy: funkční železniční stanice

Funkce: centrum pro tvorbu a prezentaci

Inkubátor: ano (v přípravě galerie a ateliér S3 pro tvorbu mladých umělců a designerů, vzniknou zde dílny, ateliéry, prostor pro práci i pro vystavování)

Rozloha: sál 1 (120 m²), budova S2 (250 m²), ateliéry (2x30 m²), bar (100 m²), zahrada a park (1 ha)

Rok založení centra: 2003

Management: Stanici provozuje občanské sdružení Truc sphérique (25 zaměstnanců, 34 externistů a 3 zahraniční dobrovolníci), které vzniklo v roce 1998. Stanice patří do mezinárodní sítě nezávislých kulturních institucí (zejména síť Trans Europe Halles), které vznikly na bázi občanských iniciativ mladých lidí revitalizující prázdné industriální a obchodní objekty na prostory pro současné umění a kulturně-sociální aktivity.

Web: www.stanica.sk

Kontakty: marek@truc.sk

Popis centra

STANICA se nachází ve staré, ale stále funkční budově železniční zastávky Žilina-Záriečie, kde je od roku 2003 spojením nezávislého kulturního prostoru, umělecké laboratoře a kolektivu aktivistů. Chce být přestupným uzlem, ve kterém se kriticky uvažuje, tvoří a vzdělává.

Financování: individuální dárci, z daní občanů, Ministerstvo kultúry SR, Grantový program Města Žilina, Mezinárodní višegrádský fond, program EU Kultura 2007-2013, Mládež v akci, Gruntvig, Nadace Ekopolis, program O2 Think Big, větší počet nadací, kulturní insituce a ambasády, síť Trans Europe Halles, sponzorské dary od společností.

Roční rozpočet občanského sdružení je cca 400 tisíc EUR, z toho největší část příjmů je z grantových programů, každoročně se však zvyšuje podíl samofinancování a podpora od soukromých sponzorů a darů.

Stanice je majetkem Železníc Slovenskej republiky, které ji občanskému sdružení svěřili do roku 2033 za symbolický nájem. Internetové spojení je poskytována bezplatně společností Bluenet – HMZ Rádiokomunikácie. Plakáty zdarma od firmy ŽIVO, dále je poskytována mediální podpora mnoha rádií, televizními stanicemi, tiskem a skrze internet.²¹

²¹ Dostupné z www.stanica.sk

Kreativita v České republice

Mapování bylo provedeno i na území České republiky, protože kulturní a kreativní centra či jiné zajímavé iniciativy se tu již nacházejí a nové přibývají. Cílem bylo alespoň některé z nich více přiblížit a případně se jimi inspirovat.

I. Praha

Největší koncentrace kreativních iniciativ se nalézají v Praze. To je dáno především skutečností, že se jedná o hlavní město, které představuje výhodu ve formě rozlohy a počtu multikulturního složení obyvatel nebo projíždějících, co se zde pohybují. Zmapovány byly čtyři, a to asi ty nejznámější.

1. Hub Praha

Hub Praha je typickým coworkingovým centrem. Místo určené pro setkávání, inovaci a rozvoj v podnikání. Nabízí sdílený pracovní prostor, který by měl sloužit k rozvoji tzv. social business (společenské podnikání). Sdílený pracovní prostor vede k propojování, novým příležitostem a kontaktům, tedy existuje tu určitá synergie. Koncept funguje na principu členství, kdy členové neplatí nájem, ale členský tarif podle počtu hodin, které zde plánují strávit. V Hubu se pořádají i nejrůznější akce, na které může přijít každý, kdo se chce něco nového dozvědět.

2. MeetFactory – mezinárodní centrum pro současné umění

MeetFactory, o. p. s. byla založena v roce 2001 sochařem Davidem Černým a představuje umělecké prostředí, které nabízí kontakt napříč uměleckými obory a rozvíjí vzájemnou spolupráci. Nachází se tu ateliéry k pronájmu, ateliéry určené mezinárodnímu rezidenčnímu programu, dále pak galerie, dva sály a další. Účelem společnosti je podpora a rozvoj současného umění a kultury vůbec, důraz je kladen hlavně na výtvarné umění a jeho zpřístupnění veřejnosti. Vstupné na nejrůznější akce bývá většinou zadarmo nebo za minimální cenu. Je zde vidět podpora města, i když není provozovatelem dané instituce. Zajímavostí jsou zmíněné rezidenční programy, které napomáhají rozvoji a vývoji lokálních umělců.

3. Bubenská

Bubenská je bývalou budovou Elektrických podniků hl. m. Prahy a patří mezi nejvýznamnější stavby funkcionalistické architektury. Momentálně nabízí prostory jak k dlouhodobému, tak krátkodobému pronájmu. Zdejší kanceláře si pronajímá řada architektů, designérů, módních návrhářů, umělců a řada dalších firem, prostory jsou vhodné jak pro kancelář, tak pro ateliér či dílnu. Bubenská je dalším dokladem instituce

možné podřadit pod pojem kreativní centrum, kde nešlo ale o záměr vytvořit takovou instituci, je to spíše náhoda, že se zde setkalo tolik lidí z kreativních oborů. Vlastníkem budovy je soukromá společnost Orco (ORCO PROPERTY GROUP).

4. Trafačka

Pod názvem Trafačka se nachází sdružení umělců, kteří se usídlili v bývalé transformační stanici v Praze. Tato iniciativa umělců se zde postupně utváří od roku 2007 a tvoří ji jak rezidenční umělci, tak umělci hostující, je zde prostor pro konání výstav a kulturních událostí jakéhokoli druhu. Trafačka se zaměřuje především na současné umění mladých umělců, kde je možné sledovat vyvíjející se tendence umění. Dnes se již jedná o dvě budovy, v té druhé v roce 2012 zřídili i jeden rezidenční ateliér pro zahraniční umělce.

II. Ostrava

Ostrava je dalším z kreativních měst České republiky, což dokazuje i jeho uskutečněný souboj s Plzní o hlavní evropské město kultury pro rok 2015. I když Ostrava nevyhrála, městu soutěžní duch zůstal a pomalu se stává čím dál více, kreativním místem naší země.

1. Cooltour - multižánrové centrum současného umění

Cooltour je experimentální prostor, který se snaží podporovat hlavně začínající umělce a celkově mladé tvůrčí osobnosti. Poskytuje krátkodobé rezidenční programy jak pro tuzemské, tak zahraniční umělce. Snaží se uskutečňovat a realizovat projekty, rozvíjet talenty a celkově kulturně obohacovat tamější prostředí. Dochází tu ke spojení umělecké laboratoře, kulturní instituce a komunitního prostoru a poskytuje prostor pro setkávání. Snaží se o přiblížení současného umění veřejnosti.

2. Dolní oblast Vítkovice (Projekt Nové Vítkovice)

Bývalý areál Vítkovických železáren byl uzavřen v roce 1998, díky své dlouhé historii dokládající činnosti člověka, byl celý areál začleněn pod ochranu státu jako národní kulturní památka. V současné době je hlavním objektem multifunkční aula Gong (bývalý plynojem), která slouží především jako koncertní sál, nebo se využívá pro pořádání konferencí apod. V rámci projektu “Zpřístupnění a nové využití NKP Vítkovice“ bude, nebo již je realizována rekonstrukce (2009 – 2013) dalších tří objektů. V plánu je také vybudování expozice “Svět techniky“. Mělo by se jednat o interaktivní výstavu zobrazující historii areálu a regionu. Areál je vlastněn společností Vítkovice Machinery Group.

III. Ostatní

Mezi další města, která se snaží podporovat kulturu a kreativitu, se dále řadí již zmíněná

Plzeň, která se v roce 2015 stane evropských hlavních městem kultury a která již nyní pořádá řadu workshopů a setkání s ohledem na kreativní profese. O celém projektu blíže viz <http://www.plzen2015.net>

Dalším městem jsou České Budějovice, kde na základě nespokojenosti veřejnosti s kulturní situací ve městě vzniklo v roce 2011 občanské sdružení Budějovice kulturní (zde je možná vidět podoba s brněnským Brno kulturní²²), kterému se podařilo město přesvědčit o smysluplnosti oživení nefunkčního kulturního domu Slavie, kde vzniklo několik zajímavých kulturně vzdělávacích programů.

Ještě je možné zmínit Jihlavu, kde je také snaha o zlepšení kulturního života pro širší veřejnost i pro uměleckou obec. Děje se tak v DIOD – Divadle otevřených dveří.

S ohledem na Českou republiku tak můžeme brát za nejkreativnější města s největším počtem obyvatel u nás. Tedy Praha, Ostrava, Plzeň a v neposlední řadě Brno, kterému je věnována poslední podkapitola.

IV. Brno

Závěrem je nutné podat i krátké zhodnocení brněnských aktivit na poli kreativních odvětví, které do budoucna utváří prostředí ve kterém by mělo vzniknout Kreativní centrum Brno a může tak být dosaženo potenciálních synergických efektů.

1. COWO Brno

COWO Brno nabízí sdílenou kancelář, kde si každý člen platí měsíční tarif dle svých potřeb. Jedná se o typický coworkingový prostor představující prakticky nejznámější podobnou aktivitu v Brně. Tarify jsou vždy na jeden kalendářní měsíc. K dispozici je pracovní stůl, kancelářská židle, vysokorychlostní internet, sociální zařízení a kuchyňský kout. Členové mohou využívat zasedací místnosti za zvýhodněné ceny a další výhody. Pořádají se tu i různé workshopy apod. Cowo Brno je tak jednou z prvních vlašovek pro moderní podnikání v Brně.

2. Industra (o.p.s. Vaizard)

Industra je nově vznikající projekt, jehož cílem je realizovat prostory pro ateliéry umělců, coworkingové prostory, galerie a zázemí. Adaptace prostor je rozdělena do několika etap a prostory budou zpřístupňovány postupně a bude možné si prostory pronajmout na nejrůznější akce. Projekt spojuje a je organizován skupinou umělců a nadšenců. Peníze získávají z vlastních zdrojů a příspěvků: „Projekt jsme schopni realizovat díky tvrdým

²² Dostupné z: www.brnokulturni.cz

úsporám, podpoře našich mecenášů a partnerů a téměř stoprocentním podílem dobrovolnictví na pracích souvisejících s adaptací budovy.“ Je tedy vidět, že tento projekt je projektu Kreativní Centrum Brno poměrně podobný a tato iniciativa se nám jeví jako možný strategický partner.

3. Vlněna a Zbrojovka

Areály bývalé továrny, které patřila mezi těm nejlepším brněnským. Ve Vlněně se jednalo o textilní průmysl, ve Zbrojovce poté o výrobu zbraní a traktorů Zetor. Po roce 1989 se nedařilo udržet ani jeden podnik životaschopný a postupem času oba upadly. V současné době se areály nachází ve špatném stavu (Zbrojovka o něco lepším než Vlněna). Spojitost Vlněny s kreativním odvětvím je nutné vidět především v zajímavém historickém nádechu bývalé továrny, který přilákal skupinku umělců, kteří zde mají ateliéry. Jedná se o unikátní příklad přirozeně vzniklé komunity umělců, kteří se rozhodli spolu sdílet prostory a vzájemně se inspirovat. V současné době je ale osud tohoto místa nejistý, jelikož se uvažuje o celkovém přebudování celého areálu. Zbrojovka také slouží několika společnostem, firmám, malým ateliérům, je využívána pro konání různých kulturních akcí, jsou zde také zkušebny, díky své silné atmosféře se zde často fotí, ovšem většina plochy je opuštěna a chátrá. Její osud je stejně jako v případě Vlněny nejistý, protože se uvažuje o celkovém přebudování areálu.

4. Kraví hora

Zajímavým kreativním místem v Brně je i místo na severovýchodní části Kraví hory, kde se nachází areál souboru jednopodlažních budov v majetku Vysokého učení technického v Brně. Většina objektů je však pronajímána různými společnostmi či subjekty. V jedné z těchto budov sídlí i umělci, a tak zde vznikla malá komunita spřátelených umělců, kteří se zde rozhodli usadit a společně tvořit. Ateliér zde má například známý malíř Petr Kvíčala, který působí jako pedagog na Fakultě výtvarných umění VUT, či malíř Václav Kočí, který se jako zástupce mladší generace brněnských umělců velmi angažuje na brněnské scéně.

5. Ostatní

Závěrem je možné ještě zmínit dvě zajímavá místa. Jedním je část Brna tzv. Kamenná kolonie, která se nachází za řekou Svitavou směrem od nemocnice U Milosrdných Bratří. Tato kolonie vznikla díky dělníkům, kteří pracovali v nedalekém lomu a potřebovali najít nové místo, kde by se mohli usadit. Vznikla tak unikátní osada s nezaměnitelnou atmosférou malých dělnických domů. V době výstavby panelových domů tyto domky původní obyvatelé začali opouštět a naopak toto místo začali postupně vyhledávat umělci,

kteří ocenili místní prostředí. Nachází se zde galerie SIXTY STONE SPACE a Duckbar, místo pro setkávání zdejší komunity a pořádání výstav.

Druhou nově vznikající iniciativou je snaha o revitalizaci bývalé sladovny Briess v městské části Husovice za účelem vytvoření nezávislého centra umění. Pokud by se daný projekt podařil, bylo by možné uvažovat dalším strategickým partnerovi pro projekt Kreativního centra Brno.

Expertní analýza je výstupem projektu OP VK s názvem:

„Partnerství subjektů meziuniverzitní studentské sítě“

CZ.1.07/2.4.00/31.0157

Hlavní řešitel projektu:

Masarykova univerzita

Partneři projektu:

Krajská hospodářská komora jižní Moravy

Mendelova univerzita v Brně

Statutární město Brno

Vysoké učení technické v Brně

Brno 2013

Text nebyl podroben jazykové korektuře.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a Státním rozpočtem České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ